

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 13.7.2006
KOM(2006) 386 galutinis

2006/0131 (AVC)

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

dėl Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių

{SEC(2006) 929}

(pateikta Komisijos)

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

Sanglaudos politika ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti: Bendrijos strateginės gairės 2007–2013 m.

„Europa turi atnaujinti savo konkurencingumo pagrindus, padidinti augimo potencialą ir našumą bei sustiprinti socialinę sanglaudą, daugiausia dėmesio skirdama žinioms, inovacijoms ir žmogiškojo kapitalo optimizavimui.

Siekdama šių tikslų Sąjunga turi sutelkti visus atitinkamus nacionalinius ir Bendrijos išteklius – įskaitant sanglaudos politiką – vystydama tris Lisabonos strategijos aspektus (ekonominį, socialinį ir aplinkosaugos), kad būtų geriau pasinaudota jų sąveika bendrame darnaus vystymosi kontekste¹.

1. ĮVADAS

Ketvirtoji pažangos sanglaudos srityje ataskaita² patvirtino, kad Europos Sąjungos plėtra iki 25 valstybių narių, o vėliau – iki 27 ir daugiau, išryškins precedento neturinčias galimybes sustiprinti tiek ekonomikos konkurencingumą, tiek vidaus sanglaudą Europoje. Nors plėtra reiškia, kad Europos Sąjungoje žymiai padidėja regioniniai skirtumai, tuo pačiu metu ataskaitoje pažymima, kad kai kuriose skurdžiausiose naujų valstybių narių vietovėse pastebimas aukščiausias ekonomikos augimo lygis.

Siekiant Sutartyje apibrėžtų tikslų³, visų pirma – skatinti realią ekonominę konvergenciją, veiksmai, remiami iš sanglaudos politikai skirtų ribotų išteklių, turėtų būti sutelkiami darniam vystymuisi⁴, konkurencingumui ir užimtumui, kaip apibrėžta atnaujintoje Lisabonos strategijoje, skatinti.

Be to, greta įvairių kitų investicijoms palankių sąlygų (įskaitant veiksmingą vienos bendros rinkos įgyvendinimą, administracines reformas, gerą valdymą, verslui palankią aplinką ir pakankamą aukštos kvalifikacijos darbuotojų skaičių) makroekonomikos stabilumas ir struktūrinės reformos yra neabejotinai svarbi sanglaudos politikos sėkmės prielaida⁵.

Taip pat būtent šiomis idėjomis grindžiama nauja sanglaudos politikos reformos 2007–2013 m. laikotarpiui teisės aktų sistema.

Faktiškai, nauja sistema siekiama pažangos dviejose pagrindinėse srityse. Pirma, sustiprinamas sanglaudos politikos strateginis aspektas, kad būtų užtikrintas geresnis Bendrijos prioritetų integravimas į nacionalines, regionines ir vietos vystymo programas. Antra, dedamos didesnės pastangos tam, kad sanglaudos politikos įgyvendinimo vietos lygmeniu dalyviai jaustų už ją didesnę atsakomybę. Tai atspindi nuolatinio Komisijos,

¹ Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo mėn.

² „Augimo ir užimtumo strategija ir Europos sanglaudos politikos reforma – Ketvirtoji pažangos sanglaudos srityje ataskaita“. COM (2006) 281, 2006 6 12.

³ Sutarties 158 straipsnyje teigiama, kad, norėdama sustiprinti savo ekonominę ir socialinę sanglaudą, Bendrija siekia mažinti regionų plėtros lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų arba salų, įskaitant kaimo vietoves, atsilikimą.

⁴ Pagal Geteborgo strategiją, priimtą 2001 m. Europos Vadovų Tarybos ir atnaujintą 2006 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos.

⁵ „ES ekonomika: 2004 m. apžvalga“. COM(2004) 723, 2004 10 26.

valstybių narių, regionų ir miestų dialogo nuostatos bei aiškesnis ir labiau decentralizuotas pasidalijimas atsakomybe tokiose srityse kaip finansų valdymas ir kontrolė.

Bendrijos strateginės gairės naudojamos kaip pagrindas nacionalinėms strategijoms arba nacionaliniams strateginiams gairių dokumentams, o antrajame etape – atskiroms veiklos programoms, rengti. Jos grindžiamos šiais tikslais ir principais:

- sanglaudos politika tapo pagrindine Bendrijos lygmens priemone atnaujintai Lisabonos strategijai ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, apibrėžtai integruotose ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėse, įgyvendinti;
- naujoji 2007–2013 m. sanglaudos politikos sistema yra paremta tiek finansinių išteklių sutelkimu į mažiausiai išsivysčiusius regionus, tiek didele tematine santalka naujosiose atnaujintos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkės programose;
- finansinės priemonės, kuriomis galima naudotis įgyvendinant sanglaudos politiką, yra struktūriniai fondai (ERPF ir ESF) bei Sanglaudos fondas. Reikėtų pažymėti, kad toliau pateikiamose gairėse sąmoningai nepateikiama kiekvieno fondo analizė. Kiekvienai sričiai tinkamiausia priemonė svarstoma programavimo metu ir priklauso nuo planuojamų išlaidų pobūdžio (infrastruktūra, investicijos į gamybą, žmogiškųjų išteklių vystymas ir t. t.);
- gairės susijusios tik su ta nacionalinių ir regioninių investicijų dalimi, kuri yra bendrai finansuojama iš struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo;
- gaires reikia nagrinėti kartu su teisės aktų sistema. Pastarieji apibrėžia kiekvieno fondo paskirtį ir paramos taikymo sritį, o Bendrijos strateginėmis gairėmis siekiama šiose apibrėžtose srityse nustatyti tas sritis, kuriose sanglaudos politika gali veiksmingiausiai prisidėti prie Bendrijos prioritetų, visų pirma atnaujintos Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos prioritetų, įgyvendinimo;
- gairėse valdymas yra skersinis elementas, kuriuo grindžiami visi veiksmai, siekiant geresnio ir veiksmingesnio sanglaudos politikos programų valdymo bei pagerinti viešosios politikos formavimo kokybę;
- naujojoje 2007–2013 m. sanglaudos politikos sistemoje teritorinis aspektas taip pat vertinamas kaip skersinis elementas, reikalaujantis, kad ypatingas dėmesys būtų skiriamas programų poveikiui skatinant subalansuotą darnų vystymąsi ir išnaudojant galimybes miestuose, kaimo vietovėse ir regionuose su gamtinėmis kliūtimis.

2. SANGLAUDA, EKONOMIKOS AUGIMAS IR DARBO VIETŲ KŪRIMAS

2.1. Atnaujinta Lisabonos darbotvarkė

2005 m. Komisija pasiūlė 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybai naują Partnerystę dėl augimo ir darbo vietų⁶. Taryba patvirtino Komisijos nustatytus politikos tikslus ir pabrėžė būtinybę atnaujinti Lisabonos strategiją.

⁶ Pranešimas pavasario Europos Vadovų Tarybai, „Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“. COM(2005) 24, 2005 2 2.

Šiai atnaujinimo pastangai „Sajunga turi sutelkti visus atitinkamus nacionalinius ir Bendrijos išteklius – įskaitant sanglaudos politiką“⁷. Be to, buvo padaryta išvada, kad vietos lygmeniu, įskaitant regionų ir vietos dalyvius bei socialinius partnerius, būtina jausti didesnę atsakomybę už Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimą. Ypač tai aktualu tose srityse, kuriose labai svarbus didesnis glaudumas, pavyzdžiui, naujovių ir žinių ekonomikos, užimtumo, žmogiškojo kapitalo, verslumo, paramos mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ar rizikos kapitalo finansavimo prieinamumo srityse.

Siekiant paspartinti darbą, buvo parengtos Integruotos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkės gairės, skirtos padėti valstybėms narėms parengti nacionalines reformų programas⁸. Pagal Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos naujojo valdymo etapą, 2005 m. valstybės narės turėjo pateikti nacionalines reformų programas. Komisija šias nacionalines strategijas įvertino 2006 m. sausio mėn. priimtoje metinėje pažangos ataskaitoje⁹.

Pirmojoje metinėje pažangos ataskaitoje (MPA) buvo pateiktos kelios su sanglaudos politika susijusios rekomendacijos. Pirmiausia valstybėms narėms buvo rekomenduojama užtikrinti, kad investicijos į Bendrijos sanglaudą ir kaimo plėtrą būtų skiriamos siekiant bendrai remti Lisabonos strategiją. Kitaip tariant, sanglaudos politikos tikslai turėtų būti suderinti su nacionalinėmis reformų programomis. MPA buvo ypač rekomenduojama, kad, atsižvelgiant į naujos kartos sanglaudos politikos programas, naujosios valstybės narės turėtų būti skatinamos lėšas sanglaudos politikai skirti priemonėms, padedančioms siekti Lisabonos tikslų, kaip 2005 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryboje susitarė 15 ES valstybių narių.

Antra, MPA buvo pabrėžiamas poreikis dėti daugiau pastangų kuriant koordinavimo mechanizmus tarp atsakingų už nacionalines reformų programas ir tarp rengiančiųjų sanglaudos politikos programas 2007–2013 m. Šiuos ryšius būtina kurti nedelsiant, kadangi šių programų rengimas suintensyvėjo, pirmiausia priėmus nacionalinius strateginius gairių dokumentus. Trečia, MPA buvo pažymima, kad valstybės narės turėtų atsižvelgti į makroekonominį sanglaudos politikos lėšų pervedimo poveikį. Galiausiai, MPA buvo rekomenduojama, kad naujos kartos sanglaudos politikos programomis būtų numatomi 4 prioritetiniai veiksmai: 1) daugiau investicijų į žinias ir naujoves; 2) vystyti verslo, ypač MVĮ, potencialą; 3) globalizacija, senėjimas ir atsakomieji veiksmai; ir 4) siekti veiksmingos ir integruotos ES energetikos politikos. 2006 m. pavasario Europos Vadovų Taryba patvirtino MPA rekomendacijas ir pateikė išvadą, kad valstybės narės, rengdamos nacionalinius strateginius gairių dokumentus, turėtų atsižvelgti į nacionalinių reformų programų prioritetus. Be to, joje nustatyti konkretūs Integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių prioritetai, susiję su investicijomis į žinias ir naujoves; verslo, ypač MVĮ, potencialu; užimtumu; ir energetikos politika.

2.2. Sanglaudos politikos indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą

Sanglaudos politika jau dabar prisideda prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo. Nepriklausomi vertinimai rodo, kad ši politika daro pastebimą makroekonominį poveikį, ypač menkiau išsivysčiusiuose regionuose, teikdama daugybinės naudos poveikį visoje ES¹⁰. Sutelkdama visuose regionuose esamą augimo potencialią, sanglaudos politika pagerino

⁷ Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo mėn.

⁸ Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo mėn.

⁹ COM (2006) 30, 2006 1 25.

¹⁰ Žr. Trečiąją sanglaudos ataskaitą, p. 149.

ekonomikos vystymosi geografinę pusiausvyrą ir padidino galimą ekonomikos augimo tempą visoje Sąjungoje. Jeigu ES ketina siekti Lisabonoje užsibrėžtų tikslų, ypač turinčių didžiausią didesnio našumo ir užimtumo potencialą, visiems regionams teks atlikti jiems skirtą vaidmenį.

Be to, sanglaudos politika prisideda prie ekonominės ir politinės integracijos stiprinimo, pavyzdžiui, plėtodama infrastruktūros tinklus ir galimybes naudotis visuotinės svarbos paslaugomis, tobulindama Bendrijos piliečių įgūdžius, gerindama atokių regionų pasiekiamumą ir stiprindama bendradarbiavimą.

Ateityje sanglaudos politika gali ir toliau svariai prisidėti prie Lisabonos prioritetų, sutelkdama didesnę dėmesį į:

- **investavimą į didelį ekonomikos augimo potencialą turinčias sritis.** Didelė investicijų graža gaunama regionuose, turinčiuose potencialą sparčiai pasivyti kitus ES regionus, bet stokojančiuose vietos lėšų norint pasinaudoti visomis turimomis galimybėmis;
- **investavimą į ekonomikos augimo ir užimtumo variklius.** Sanglaudos politika orientuota į investicijas į žmogiškąjį ir fizinį kapitalą, kuris yra ypač svarbus ekonomikos augimo ir užimtumo potencialui, įskaitant fizinę ir IRT infrastruktūrą, mokslinių tyrimų pajėgumus ir naujoves, švietimą bei mokymą ir darbuotojų prisitaikymą;
- **nuoseklių strategijų įgyvendinimo vidutinės trukmės ir ilgalaikiu laikotarpiu rėmimą.** Sanglaudos politika yra vienintelė politika, galinti suteikti stabilų septynerių metų investavimo struktūrą;
- **teigiamos sąveikos kūrimą ir papildomumo su kitomis Bendrijos politikos kryptimis siekimą.** Sanglaudos politika yra galingas kitų Bendrijos politikos krypčių įgyvendinimo svertas. Pavyzdžiui, iš Sanglaudos fondo tiesiogiai finansuojami transeuropinio tinklo projektai fondo paramą gaunančiose šalyse pastebimai didina galimybę susisiekti su likusia Europos dalimi; sanglaudos politika labai remia atitiktą aplinkos *acquis* ir platesniems darnaus vystymosi tikslams; sanglaudos politika taip pat remia mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) politiką, visų pirma mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir žmogiškųjų išteklių vystymą mokslinių tyrimų srityje drauge su Bendrijos naujovių ir MVĮ politika bei veiksmis;
- **papildomų išteklių sutelkimą.** Bendrai pagal sanglaudos politiką finansuojama veikla užtikrina aukštą ES lėšų papildomumo lygį, visų pirma perkeliant investicijoms skirtus išteklius į sritis, kuriose išlaidų poveikis ir sukuriama pridėtinė vertė gali būti didžiausi. Jos atsveria papildomus nacionalinius išteklius, tiek viešuosius, tiek privačius, kurie nukreipiami nuoseklioms nacionalinėms ir regioninėms vystymo strategijoms. Kiekvienas ES mastu išleidžiamas sanglaudos politikos euras lemia papildomas išlaidas, sudarančias vidutiniškai 0,9 EUR, mažiau išsivysčiusiuose regionuose (dabartinis 1 tikslas) ir 3 EUR struktūriškai persitvarkančiuose regionuose (dabartinis 2 tikslas);
- **valdymo gerinimą.** Unikali sanglaudos programų vykdymo sistema palankiai veikia politikos formavimo ir įgyvendinimo institucinius gebėjimus, įvertinimo kultūros sklaidą, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės susitarimus, skaidrumą, regionų ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą bei gerosios patirties mainus. Ji taip pat prisideda prie geresnio valdymo visuose lygmenyse, stiprindama atsakomybę už Lisabonos tikslų įgyvendinimą regionų lygmeniu ir išnaudodama įvairių valdymo lygmenų teigiamą sąveiką;

- **integruoto požiūrio į teritorinę sanglaudą skatinimą.** Sanglaudos politika gali padėti kurti darnias bendruomenes, užtikrindama ekonominių, socialinių ir aplinkos klausimų sprendimą taikant integruotas strategijas tiek miesto, tiek kaimo vietovių atnaujinimui ir vystymuisi;
- **Lisabonos darbotvarkės priartinimą prie ES piliečių.** Sanglaudos politika sudarė sąlygas ES darbotvarkei tapti labiau matoma ir suprantama savo piliečiams. Lisabonos prioritetų suderinimas su sanglaudos politika padidins Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos teisėtumą ir labiau įtrauks piliečius siekti jos tikslų.

Sanglaudos politika turėtų išlaikyti subalansuotą požiūrį siekiant „ekonomikos augimo“ ir „darbo vietų kūrimo“ tikslų bei prisidėti prie subalansuoto ekonominio, socialinio ir darnaus vystymosi. Kitame skyriuje nurodomi pagrindiniai naujosios 2007–2013 m. sanglaudos politikos sistemos aspektai, atsižvelgiant į skirtingus būdus, kuriais ji gali prisidėti prie Lisabonos darbotvarkės įgyvendinimo.

3. 2007–2013 M. SANGLAUDOS POLITIKOS SISTEMA

3.1. Santalka

Šiame skyriuje aptariamas naujosios sanglaudos politikos sistemos ryšys su poreikiu sukurti tematinę ir geografinę santalką. Kadangi išteklių santalka yra taip pat su procesu susijusi sritis, aptariamas ir valdymo aspektas.

Ekonominių gamybos augimą iš esmės sudaro du varikliai: užimtumo ir našumo augimas. Jie yra glaudžiai susiję ir siekiant maksimalaus poveikio turi būti plėtojami tuo pat metu. 2007–2013 m. nacionalinėse ir regioninėse vystymo programose siekiant skatinti darnaus vystymosi kryptį ir stiprinti konkurencingumą žinių ekonomikoje, būtina sutelkti išteklius pagrindinei infrastruktūrai, žmogiškajam kapitalui, moksliniams tyrimams ir naujovėms, įskaitant galimybes susipažinti ir strategiškai panaudoti informacijos ir ryšių technologijas (IRT). Būtinai tiek materialus, tiek nematerialus turtas.

Kad valstybė narė ar regionas galėtų gauti tinkamą ekonomikos augimui skirtų investicijų derinį, pasirinktos politinės kryptys priklauso nuo valstybės narės ar regiono ypatumų, ūkinės veiklos struktūros bei struktūrinio deficito pobūdžio ir masto, taip pat nuo galimų sričių, turinčių santykinį pranašumą. Šis politinių kryptų derinys laikui bėgant neišvengiamai kinta, nulemdamas politikos rūšių ir naudojamų priemonių pokyčius. Kiekviena valstybė narė ir regionas savo raidos keliui turi surasti tinkamą politinių kryptų derinį, atsižvelgdami į konkrečias ekonomines, socialines, aplinkos apsaugos, kultūros ir institucines sąlygas.

Tačiau nors šis derinys gali skirtis atsižvelgiant į kontekstą, santalka bus užtikrinama programų ir projektų lygmeniu, visų pirma įtraukiant tuos elementus, kurie gali prisidėti prie Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos. Būtent šiuo pagrindiniu principu Komisija remsis tardamasi dėl įvairių nacionalinių ir regioninių programų.

Lisabonos lėšų skyrimas

Tardamasi dėl finansinės perspektyvos 2007–2013 m., valstybės narės taip pat nusprendė, kad tam tikra dalis išteklių naujos kartos programoms turėtų būti skiriama investicijoms į sritis, kurios yra tiesiogiai susijusios su ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarke,

įskaitant konkretų skiriamų lėšų kategorijų sąrašą. Toks „lėšų skyrimo“ būdas vėliau buvo patvirtintas reglamento projekte. Reglamento projekte nustatomi lėšų skyrimo tikslai sudaro 60 % konvergencijos tikslo ir 75 % regioninio konkurencingumo bei užimtumo tikslo, ir yra taikomi kaip vidurkis per visą visų 2004 m. gegužės 1 d. sudėties (iki 2004 m. gegužės 1 d.) Europos Sąjungos valstybių narių programavimo laikotarpį. Nors kiekvienos valstybės narės tiksluose bus atsižvelgiama į atskaitos tašką, pagrįstą 2000–2006 m. duomenimis, siekiama, kad visos valstybės narės lėšų skyrimo tikslą pasiektų kaip vidurkį per numatytą laikotarpį. Nors skyrimas nėra taikomas naujosioms valstybėms narėms ir stojančioms šalims, jos taip pat raginamos nustatyti tikslus ir atitinkamai pagal pradinę situaciją 2000–2006 m. laikotarpiu dėti daugiau pastangų. Lėšų skyrimo tikslai bus taikomi lanksčiai, atsižvelgiant į konkrečias šalių aplinkybes ir nacionalinėje reformų programoje nustatytus prioritetus.

Laikas taip pat yra svarbus sanglaudos politikos aspektas tose valstybėse narėse, kuriose Europos Sąjungos parama yra pasiekusi makroekonominį mastą. Artimiausiu metu ši parama kai kuriuose sektoriuose gali sukelti infliacinį spaudimą (pavyzdžiui, statybų sektoriuje) bei gali paveikti einamąją sąskaitą (pavyzdžiui, dėl pagrindinės įrangos įvežimo), o siekiant paramą bendrai finansuoti iš ES biudžeto, nacionaliniuose viešuosiuose biudžetuose reikės numatyti dideles sumas. Todėl svarbu, kad valstybės narės ir regionai parengtų savo investicines programas tokiu būdu, kuris spręstų pasiūlos silpnąsias vietas ir didintų našumą, siekiant atsverti nominaliai ekonomikai daromą paklausos spaudimą.

Taip pat reikia atsižvelgti į kitų Bendrijos politikos krypčių prioritetus, pirmiausia dėl jų potencialo prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo įgyvendinant sanglaudos politikos programas, ir antra, siekiant teigiamos sąveikos su kitomis vietos lygmeniu įgyvendinamomis ES politikos kryptimis.

3.2. Konvergencija

Pagrindinis regionų ir valstybių narių, atitinkančių paramos pagal sanglaudos politiką kriterijus pagal naująjį konvergencijos tikslą, tikslas bus skatinti ekonomikos augimo potencialą siekiant išlaikyti ir pasiekti didelius ekonomikos augimo tempus. Šis tikslas turėtų būti traktuojamas atsižvelgiant į precedento neturintį išsiplėtusioje Sąjungoje išaugusių skirtumų skaičių ir į ilgalaikio pobūdžio pastangas, kurių prireiks šiems skirtumams pašalinti.

2007–2013 m. strategijos turėtų būti orientuotos į investicijas ir kolektyvines paslaugas, kurių reikia ilgalaikiam konkurencingumui didinti, darbo vietų kūrimui ir darniam vystymuisi. Siekiant atverti regionų ir vietos ūkio sistemas, sukurti veiksmingą verslo paramos struktūrą ir pasinaudoti visomis vienos bendros rinkos teikiamomis galimybėmis, reikės sukurti, atnaujinti ir išplėsti pagrindinę infrastruktūrą ir paslaugas. Be to, prireiks didelių pastangų investicijoms į žmogiškąjį kapitalą išplėsti, užimtumo galimybėms padidinti, socialinei įtraukčiai stiprinti bei švietimo ir mokymo sistemų reformai pradėti ir įgyvendinti.

Be pagrindinei infrastruktūrai skirtų pastangų, reikės imtis veiksmų regionų gamybos pajėgumams modernizuoti ir pertvarkyti, teikiant paslaugas įmonėms ir visų pirma MVL, gerinant finansavimo prieinamumą, skatinant mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą bei naujoves, plėtojant žmogiškuosius išteklius ir skatinant IRT skverbti, sklaidą bei įsisavinimą.

Siekiant kurti ir įgyvendinti veiksmingą politiką, būtina stiprinti institucinius gebėjimus ir institucinę drausmę.

3.3. Regionų konkurencingumas ir užimtumas

Siekiant šio tikslo ir norint užtikrinti geriausią ribotų finansinių išteklių panaudojimą, būtina susitelkti ties apibrėžtu skaičiumi prioritetų, visų pirma ties moksliniais tyrimais, naujovių diegimu, darbo vietų kūrimu ir darbo rinkos prieinamumu. Siekiant užtikrinti sklandų prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių ir struktūrinės pertvarkos, svarbus vaidmuo gali tekti investicijoms į žmogiškąjį kapitalą.

Naujuoju regionų konkurencingumo ir užimtumo tikslu siekiama **numatyti ir skatinti ekonominius pokyčius** gerinant ES regionų ir miestų konkurencingumą ir patrauklumą, investuojant į žinių ekonomiką, verslumą, mokslinius tyrimus, universitetų bei įmonių bendradarbiavimą ir naujovių diegimą; transporto ir telekomunikacijų infrastruktūros, energetikos ir sveikatos paslaugų prieinamumą; aplinkosaugą ir rizikos prevenciją; remiant darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti; stiprinant dalyvavimą darbo rinkoje ir skatinant socialinę įtrauktį bei darnias bendruomenes.

Būtina atsižvelgti į skirtingus poreikius. Yra kuo įvairiausių **pramoninių regionų**. Daugumai jų būdingos stambios gamybos įmonės, didelis gyventojų tankis ir spartūs ekonomikos augimo tempai; kituose gi yra šiuolaikinės pramonės įmonės, visų pirma MVĮ, ir santykinai sparčiai augantis paslaugų sektorius. Tačiau abiejų rūšių regionuose gali būti ilgą laiką nuosmukį patiriančių miesto ir skurstančių rajonų, perkrautų, neigiamą poveikį aplinkai darančių ir kenksmingų sveikatai židinių, kuriems tenka reaguoti į globalizacijos uždavinius ir būtinybę prisitaikyti prie spartėjančių ekonominių pokyčių. Kita vertus, yra tik pradedančių prisitaikyti prie pokyčių pramoninių regionų, jau išsekvojusių savo pramoninį pagrindą, tačiau nesugebėjusių jo pakeisti lygiaverte nauja veikla.

Tuo tarpu **nedidelio gyventojų tankio** vietovėse ekonominio vystymosi varikliu dažnai yra mažos įmonės, nors ir susiduriančios su panašiais sunkumais (kaip ir pramoniniai rajonai). Nedidelis gyventojų tankis apsunkina tinkamų išeičių iš turimų problemų paiešką, todėl socialinė ir ekonominė padėtis per pastarąjį dešimtmetį nepakito.

Kaimo vietovėse ekonominė padėtis yra labai nevienoda. Kai kurios jų turi gerus ryšius su miesto centrais, o žemės ūkiui ir toliau atliekant svarbų vaidmenį, paslaugų sektorius, pavyzdžiui turizmo srityje, vis labiau įvairinamas ir tolydžiai auga. Kitos, kiek atokesnės kaimo vietovės, susiduria su labai išsibarsčiusių ir senstančių gyventojų problema, prasta technine ir socialine infrastruktūra, netinkamomis paslaugomis bei silpnais ryšiais su kitais ūkio sektoriais.

Naujosios kartos regionų konkurencingumo ir užimtumo programoms kaip tik ir tenka šis sunkus uždavinys – spręsti kuo įvairiausias problemas ir padėti regionams persitvarkyti bei sukurti naujas veiklos rūšis vadovaujantis atnaujinta Lisabonos darbotvarke.

Kai konkreti teritorija gauna ir Sanglaudos fondo finansavimą, valstybės narės turėtų kiek įmanoma siekti užtikrinti, kad remiami projektai prisidėtų prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkės.

3.4. Europos teritorinis bendradarbiavimas

Naujuoju bendradarbiavimo tikslu siekiama skatinti **stipresnę** Europos Sąjungos teritorijos **integraciją** visomis kryptimis. Sanglaudos politika remia **subalansuotą ir darnų** Sąjungos

teritorijos **vystymąsi** jos didžiųjų regionų lygmeniu ir mažina „barjero poveikį“ tarpvalstybinio, tarptautinio ir regioninio bendradarbiavimo bei gerosios patirties mainų būdu.

Šie veiksmai grindžiami bendromis susijusių teritorijų (visos šalies, regionų ir vietovių) vystymo strategijomis ir pagrindinių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimu per sukurtus tinklus. Dėl to šie veiksmai kuria akivaizdžią europinę pridėtinę vertę, kuri dar labiau padidėja išsiplėtusioje ir įvairesnėje Sąjungoje.

3.5. Valdymas

Pastaraisiais metais dėl naujų globalizacijos keliamų uždavinių pasikeitė sanglaudos politikos kontekstas. Šiandien yra aišku, kad atviroje, globalizuotoje ekonomikoje ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė turi būti įgyvendinama regioninėse ir net vietos vystymo strategijose. Šiame lygmenyje sukuriama dauguma verslo tinklų ir užmezgami ryšiai su mokymosi ir technologijų centrais, bei galima geriausiai sutelkti vietos žinias ir patirtį. Be to, vietos ir regioninės valdžios institucijos bei kitos suinteresuotosios šalys turi įvairių tiek reguliavimo, tiek išlaidomis paremtų įgaliojimų viešajai politikai vykdyti, kuri padeda įgyvendinti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją.

Sanglaudos politikos srityje galima išskirti įvairius valdymo aspektus.

Pirmasis jų susijęs su viešųjų organizacijų, susijusių su **viešosios politikos veiklos rezultatais ir sėkme**, būdingais bruožais. Šalyse ir regionuose, visų pirma konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiose šalyse ir regionuose, viešojo sektoriaus kokybė ir veiksmingumas yra būtini, norint būti gerai pasirengusiems reformoms ir geram valdymui, ypač ekonomikos, užimtumo, socialinėje, švietimo, aplinkosaugos ir teismų srityse. Tai padės pagerinti ne tik ES sanglaudos politikos įgyvendinimą, bet ir ekonominės veiklos rezultatus.

Institucinių gebėjimų ir valdymo stiprinimas silpnomis laikomose srityse turėtų būti pagrindinis mažiau išsivysčiusių regionų prioritetas. Ekonomikos konkurencingumas ir stipri pilietinė visuomenė priklauso ne tik nuo veiksmingai veikiančių infrastruktūros tinklų, bet ir nuo nediskriminuojančio, nuspėjamo ir skaidraus įstatymų vykdymo; nuo perleistinių nuosavybės teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, perleidimo ir vykdymo; atviros viešųjų pirkimų sistemos ir nuo administravimo, mažinančio ūkio subjektams tenkančią administravimo našą.

Todėl rengdamos savo nacionalines strategijas, valstybės narės turėtų sistemiškai išanalizuoti, kiek veiksmingesnis, atskaitingesnis ir skaidresnis viešasis administravimas gali padėti pakelti našumo lygį. Nacionaliniu, regiono ar vietos lygmeniu struktūriniai fondai turėtų remti viešojo administravimo gebėjimų stiprinimą siekiant pagerinti ūkinės veiklos administravimo struktūrą, geros politikos formavimą ir įgyvendinimą, įskaitant geresnę teisėkūrą, politikos pasiūlymų vertinimą ir poveikio analizę bei reguliarius įgyvendinimo mechanizmų patikrinimus.

Antrasis aspektas susijęs su priemonėmis ir veiksmais, kurių konkrečiai reikia valstybių narių gebėjimams **valdyti ir įgyvendinti sanglaudos politiką**. Kad fondai būtų gerai ir veiksmingai valdomi, centrinės, regionų ir vietos valdžios institucijoms būtinos atitinkamos, veiksmingos ir skaidrios struktūros, galinčios atlikti su fondų įgyvendinimu susijusias užduotis, tokias kaip viešieji pirkimai, finansų kontrolė, stebėseną, vertinimas, sukčiavimo ir korupcijos prevencija bei kova su sukčiavimu ir korupcija. Veiksmingas fondų naudojimas taip pat priklauso nuo projektų vykdytojų gebėjimų parengti ir įgyvendinti aukštos kokybės projektus. Jeigu ištekliai

yra naudojami veiksmingai ir skaidriai, jų matomumas jau pats savaime skatina privačius verslininkus ir socialinius partnerius bei sukuria pirmiesiems aplinką, leidžiančią priimti savo pačių investicinius sprendimus. Todėl šioje srityje taip pat būtina imtis veiksmų, kurie turėtų būti paremti galimybėmis pasinaudoti technine pagalba.

Dar vienas labai svarbus veiksnys, lemiantis sanglaudos politikos veiksmingumą, yra visų suinteresuotųjų šalių, įskaitant regionų ir vietos lygmeniu, **partnerystės** kokybė rengiant ir įgyvendinant programas. Vietos ir regionų lygmeniu parengtos strategijos taip pat privalo tapti neatsiejama pastangų skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą dalimi. MVĮ vaidmuo, poreikis patenkinti vietos žinių reikmes, įmonių grupių svarba, poreikis kurti vietos inovacijų centrus yra tokie dideli, kad daugeliu atvejų strategijas taip pat reikia kurti „iš apačios“, regionų ir vietos lygmeniu. Be to, tai taikoma ne tik ekonomikos darbotvarkei, tačiau ir platesnio masto pastangoms, siekiant įtraukti piliečius, kurie partnerystės ir daugialypių valdymo susitarimų, pagal kuriuos yra valdoma sanglaudos politika, pagalba gali tiesiogiai ištraukti į Europos Sąjungos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją. Stipri Komisijos ir valstybių narių valdžios institucijų partnerystė yra sanglaudos strategijos, kurioje Bendrijos prioritetai sprendžiami nacionaliniu ir regionų lygmeniu, formavimo ir jos įgyvendinimo per veiklos programą pagrindas.

Naujoviškų partnerystė grindžiamų projektų rengimas, visuomenės dalyvavimo formuojant ir įgyvendinant viešąją politiką skatinimas, taip pat bendruomenių sąveikos tarpusavyje bei su kitomis bendruomenėmis gerinimas gali prisidėti prie žmogiškojo ir socialinio kapitalo kūrimo, leidžiančio siekti darnaus vystymosi, ekonomikos augimo, konkurencingumo ir socialinės sanglaudos tikslų. Todėl labai svarbu, jog pagrindinės suinteresuotosios šalys nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu sukonzentruotų dėmesį į reformos darbotvarkę, kad ištekliai būtų **tikrai sutelkti** į ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo skatinimą, ir kad būtų suformuoti tam būtini partnerystės tinklai. Partnerystės, pakta ir iniciatyvos, paremti atitinkamų suinteresuotųjų šalių, pavyzdžiui, socialinių partnerių ir NVO, tinklų kūrimu, taip pat turi atlikti pagrindinį vaidmenį užimtumo ir darbo rinkos įtraukties srityje.

Regionai skatinami parengti regionines darnaus vystymosi strategijas, reguliariai ir sistemingai vystyti dialogą susitariant su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis dėl siektinų tikslų. Partnerystė reikalinga siekiant sėkmingai valdyti sudėtingas sritis ir būtina vystymo strategijoms rengti ir įgyvendinti. Ji paremta konsultacijomis su suinteresuotosiomis šalimis, tokiomis kaip kompetentingos institucijos, ekonominiai ir socialiniai partneriai bei pilietinės visuomenės atstovai, įskaitant nevyriausybinės organizacijas, ir jų dalyvavimu. Partnerystė suteikia pagrindą geriausioms vietos žinioms ir patirčiai sutelkti, atvirai ir skaidriai parengti ir įgyvendinti programas. Tai ypač svarbu žinioms ir naujovėms bei turėtų remtis praeityje su regioninėmis naujovių strategijomis ir regioninėmis naujoviškų veiksmų programomis parengtais metodais.

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė (*angl.* PPP) gali būti tinkamu investicijų finansavimo būdu, kai yra didelis privataus sektoriaus įtraukimo potencialas, visų pirma srityse, kuriose neįmanoma ar netinka atsakyti valstybės nuosavybės ar rinkos mechanizmu. Greta viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės teikiamo finansinio svėro, projekto lygmeniu ji taip pat gerina projektų įgyvendinimo ir paskesnio valdymo kokybę. Todėl valstybės narės skatinamos kur įmanoma pasirinkti tokį partnerystės modelį. Pagrindiniai tokių PPP schemų pranašumai yra šie:

- viešasis sektorius gali pasinaudoti įvairiausiais privataus sektoriaus įgūdžiais, kurie turėtų jam leisti teikti veiksmingesnes ir ekonomiškai labiau pagrįstas paslaugas;
- privatus sektorius prisiima įvairių rūšių riziką, kurią vykstant tradiciniams viešiesiems pirkimams tektų prisiimti viešajam sektoriui;
- galima pasiekti didesnę veiksmingumą, kai viena šalis atsako už vieno kompleksinio „paketo“ parengimą, valdymą ir finansavimą.

Svarstant, ar taikyti konkrečiam projektui PPP modelį, prieš sudarant rangos sutartis dėl prekių ir paslaugų teikimo, svarbu atitikti tam tikras sąlygas, visų pirma įdiegti atitinkamą teisinę sistemą.

Pagal PPP susitarimus geriausi rezultatai pasiekiami tada, kai nacionalinė vyriausybė vadovaujasi aiškiu politiniu išipareigojimu įtraukti privatų sektorių į viešojo sektoriaus projektus. Įvairiose politikos srityse PPP reikia aiškių ir konkrečių sistemų, kurios skirsis, pavyzdžiui, atsižvelgiant į tai, kiek išlaidų būtų galima susigrąžinti imant vartotojo mokesčių, ir socialinių tikslų apimtimi. Siekiant užtikrinti konkurenciją PPP pernelyg neapribojant lankstumo, reikalingo naujoviškiems ir dažnai sudėtingiems projektams rengti, galimos įvairios politikos galimybės¹¹.

ES remia šias PPP teikdama struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo finansinę paramą visus būtinus kriterijus atitinkantiems projektams. Didesnių projektų atveju Komisija skatins valstybes nars pridėti įvertinimą, ar tokie projektai tinkami vykdyti pagal PPP modelį. Numatyta, kad veiklos rekomendacijos, kaip rengti PPP, galėtų būti teikiamos techninės pagalbos priemonėje, parengtoje bendradarbiaujant su Europos investicijų banku (EIB) ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku (ERPB) (JASPERS priemonė). Čia galėtų svariai prisidėti EIB ir Europos investicijų fondas (EIF).

4. 2007–2013 M. SANGLAUDOS POLITIKOS GAIRĖS

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas aplinkybes ir į atnaujintą Lisabonos strategiją ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, pagal sanglaudos politiką bendrai finansuojamomis programomis turėtų būti siekiama skirti išteklius šiems trims prioritetams¹²:

- didinti **valstybių narių, regionų ir miestų patrauklumą**, gerinant jų prieinamumą, užtikrinant tinkamą paslaugų kokybę ir lygį bei išsaugojant aplinką;
- skatinti naujovių diegimą, verslumą ir žinių ekonomikos augimą plėtojant mokslinių tyrimų ir naujovių pajėgumus, įskaitant naujas informacijos ir ryšių technologijas; bei
- sukurti **daugiau ir geresnių darbo vietų**, pritraukiant daugiau žmonių į užimtumo ar verslumo veiklą, gerinant darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

¹¹ „Valstybinio viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystės ir Bendrijos teisės aktai, susiję su viešuoju pirkimu ir koncesijomis“. COM(2005) 569 galutinis, 2005 11 5.

¹² Pranešimas pavasario Vadovų Tarybai, „Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“. COM(2005) 24, 2005 2 2.

Tolesniuose skyriuose nagrinėjami pagrindiniai kiekvienos iš šių plačių sričių aspektai, pateikiant konkrečias gaires kiekvienai jų. Natūralu, kad ne visos iš išsamių gairių bus aktualios visiems regionams. Tinkamiausias investicijų derinys galiausiai priklausys nuo kiekvienos valstybės narės ir regiono stipriųjų ir silpnųjų pusių analizės bei konkrečių šalių ir regionų aplinkybių. **Tiesą sakant, gairės yra bendra sistema, kuria naudotis kviečiamos valstybės narės ir regionai, rengdami nacionalines, regionines ir vietos programas, pirmiausia tam, kad galėtų įvertinti savo indėlį siekiant Europos Sąjungos tikslų sanglaudos, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityse.** Gairės yra būtina, nors ir ne vienintelė sąlyga kiekvienos valstybės narės ir regiono pagrindinių prioritetų tinkamam santalkos lygiui pasiekti pagal atnaujintą Lisabonos darbotvarkę. Naujosiomis programomis siekiant Lisabonos darbotvarkės tikslų dėmesys skiriamas šiems principams:

Pirma, vadovaujantis atnaujinta Lisabonos darbotvarkė, sanglaudos politika turėtų labiau orientuotis į **žinias, mokslinius tyrimus ir naujoves bei žmogiškąjį kapitalą**. Atitinkamai šioms veiklos sritims taikoma bendra finansinė parama turėtų būti iš esmės padidinta, kaip to reikalaujama. Be to, valstybės narės ir regionai turėtų semtis įkvėpimo iš gerosios patirties, kurios poveikio ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui rezultatai buvo akivaizdžiai teigiami.

Antra, valstybės narės ir regionai turėtų siekti **darnaus vystymosi** tikslo ir skatinti ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų sąveiką. Atnaujintoje Lisabonos strategijoje ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui bei nacionalinėse reformų programose pabrėžiama aplinkos svarba ekonomikos augimui, konkurencingumui ir užimtumui. Siekiant skatinti darną vystymąsi, rengiant programas ir projektus būtina atsižvelgti į aplinkos apsaugą.

Trečia, valstybės narės ir regionai turėtų siekti **vyrų ir moterų lygių galimybių** visuose programų ir projektų parengimo ir įgyvendinimo etapuose. Lygių galimybių galima siekti konkrečiais lygybės skatinimo veiksmais, taip pat atidžiai atsižvelgiant į galimą kitų projektų ir fondų valdymo poveikį moterims ir vyrams.

Ketvirta, valstybės narės įvairiais fondų įgyvendinimo etapais turėtų imtis atitinkamų veiksmų, kad užkirstų kelią bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. Pirmiausia, vienas iš kriterijų, kurio reikia laikytis apibrėžiant fondų bendrai finansuojamą veiklą, ir į kurį reikia atsižvelgti įvairiais įgyvendinimo etapais, yra prieinamumas neįgaliesiems.

4.1. GAIRĖ: Europa ir jos regionai – patrauklesnė vieta investicijoms ir darbui

Viena iš ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prielaidų – užtikrinti, kad verslas galėtų naudotis visa būtina infrastruktūra (pvz., transporto, aplinkos, energetikos). Moderni ir saugi infrastruktūra yra svarbus daugelio įmonių veiklos rezultatus lemiantis veiksnys, darantis įtaką regionų ir miestų ekonominiam ir socialiniam patrauklumui. Investicijos į infrastruktūrą atsiliekančiuose, ypač naujųjų valstybių narių, regionuose paskatins ekonomikos augimą, taip sustiprindamos konvergenciją su likusia Europos Sąjungos dalimi, bei pagerins gyvenimo kokybę. Ištekliai turėtų būti gaunami ne tik dotacijų, bet kur įmanoma, ir paskolų pavyzdžiui, iš Europos investicijų banko (EIB) forma bei iš privataus sektoriaus. Ateinantį laikotarpį už programas atsakingos institucijos valstybėse narėse turės galimybę labiau pasinaudoti EIB patirtimi, kad galėtų parengti Europos finansavimui pagal JASPERS iniciatyvą tinkamus projektus.

JASPERS: Nauja techninės pagalbos partnerystė

JASPERS (*angl.* Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions) – „Bendra parama projektams Europos regionuose remti“ – nauja Komisijos, EIB ir ERPB techninės pagalbos partnerystė. Šia priemone galės naudotis valstybės narės, rengdamos didelius projektus, kurie bus teikiami patvirtinimui, siekiant gauti Sanglaudos fondo ir ERPF paramą. Priemonė yra paremta EIB ir ERPB patirtimi, sukaupia rengiant didelius projektus ir kitose svarbiose srityse, pavyzdžiui, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės vystymo srityje. Suderintomis trijų institucijų pastangomis siekiama užtikrinti sėkmingą sanglaudos politikos įgyvendinimą 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, smarkiai padidinant projektų rengimui skirtas lėšas. Techninė parama bus teikiama nuo pradinių projekto vystymo ciklo etapų. Pagal JASPERS visapusiška parama bus teikiama visais ciklo etapais nuo pradinio projekto identifikavimo iki projektų teikimo Komisijos sprendimui.

4.1.1. Plėsti ir gerinti transporto infrastruktūrą

Veiksminga, lanksti, saugi ir švari transporto infrastruktūra gali būti laikoma būtina ekonominės raidos prielaida, nes ji skatina našumą, taigi ir atitinkamų regionų raidos perspektyvas, palengvindama žmonių ir prekių judėjimą. Transporto tinklai gerina prekybos galimybes ir tuo pačiu didina efektyvumą. Be to, visą Europą jungiančios transporto infrastruktūros (ypač trisdešimties transeuropinių transporto tinklų projektų atitinkamų atkarpu) išplėtojimas, konkrečiai orientuojantis į tarpvalstybinius projektus, yra būtinas siekiant didesnės nacionalinių rinkų integracijos, visų pirma išsiplėtusios Europos Sąjungos kontekste.

Investicijų į infrastruktūrą poreikius reikia pritaikyti atitinkamų regionų ir šalių konkrečioms poreikiams ir ekonomikos išsivystymo lygiui. Šie poreikiai paprastai yra didžiausi konvergencijos regionuose ir Sanglaudos fondo finansavimą gaunančiose šalyse. Paprastai investicijoms į infrastruktūrą (kaip ir kitoms investicijoms) peržengus tam tikrą finansavimo lygmenį, gaunama mažesnė investicijų grąža. Ekonominiai tokių investicijų grąžos rodikliai yra didesni, kai infrastruktūra yra menka ir nebuvo užbaigti pagrindiniai tinklai, visgi tikėtina, jog jie mažės pasiekus tam tikrą lygį.

Todėl reikėtų atsižvelgti į regiono ekonomikos išsivystymo lygį ir dideliems infrastruktūros objektams skirtas dotacijas. Mažiausiai išsivysčiusiuose regionuose ir šalyse tarptautiniai ir tarpregioniniai ryšiai gali teikti didesnę investicijų grąžą tolimesnėje perspektyvoje, gerindami verslo konkurencingumą ir palengvindami darbuotojų judumą. Antra vertus, regioninę transporto infrastruktūrą gal būtų tinkamiau kurti išsibarsčiusios, smulkios ūkinės veiklos pagrindą turinčiuose regionuose, kuriuose gyventojai daugiausia gyvena miesteliuose. Nepakankamus kelių tinklus turintiems regionams taip pat reikėtų skirti finansavimą ekonomiškai būtinoms kelių jungtims sukurti. Be to, reikėtų spręsti judumo ir prieinamumo problemas miestų zonose, remiant integruoto valdymo sistemas ir švaraus transporto sprendimus.

Siekiant gauti maksimalią naudą iš investicijų į transportą, fondų teikiama parama turėtų būti grindžiama keliais principais.

Pirma, investicijų į infrastruktūrą lygiui ir pobūdžiui nustatyti reikėtų naudoti objektyvius kriterijus. Pavyzdžiui, potenciali investicijų grąža turėtų būti matuojama pagal ekonomikos išsivystymo lygį, ūkinės veiklos konkrečiame regione pobūdį, dominuojantį turimos infrastruktūros tankį ir kokybę ar apkrovos laipsnį. Nustatant socialinę grąžą, turėtų būti

tinkamai atsižvelgiama į numatomų infrastruktūros projektų poveikį aplinkai ir socialinius padarinius.

Antra, kiek įmanoma turėtų būti laikomasi aplinką tausojančio principo, vadovaujantis Baltąja knyga¹³. Būtina imti naudoti aplinką tausojančias transporto rūšis. Tačiau kiekvienos transporto rūšies aplinkosaugos ir bendras veiksmingumas turėtų būti optimizuoti, pirmiausia infrastruktūros naudojimo toje transporto rūšyje ir su kitomis rūšimis srityse¹⁴.

Trečia, ypatingas dėmesys konvergencijos regionuose bei Sanglaudos fondo finansavimą gaunančiose šalyse turėtų būti skiriamas siekiant modernizuoti geležinkelio sistemą atidžiai parenkant prioritетines sritis, užtikrinant jų sąveikumą su Europos geležinkelių transporto valdymo sistema (*angl.* ERTMS).

Ketvirta, investicijos į transporto infrastruktūrą turėtų remtis tinkamu eismo valdymu, ypatingą dėmesį skiriant nacionaliniuose ir Bendrijos standartuose apibrėžtai saugai. Nacionalinėse ar regioninėse strategijose turėtų būti atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti subalansuotą (ir švarų) transporto rūšių paskirstymą, tenkinantį tiek ekonominius, tiek aplinkosaugos poreikius. Pavyzdžiui, strategijose turėtų būti įtrauktos pažangiosios transporto sistemos, daugiaryšio transporto platformos ir, visų pirma, technologija, naudojama pirmiau minėtoje ERMTS ir Bendro Europos dangaus oro eismo vadybos (*angl.* ATM) mokslinių tyrimų programoje (SESAR – siekiant sukurti vientisesnę skrydžių valdymo sistemą Europoje).

Remiantis pirmiau išdėstytais principais, veiksmų gairės yra tokios:

- Valstybės narės ir regionai, atitinkantys konvergencijos tikslo¹⁵ arba Sanglaudos fondo finansavimo kriterijus turėtų teikti pirmenybę tiems iš trisdešimties europinės svarbos projektų, kurie įgyvendinami jų teritorijoje. Šioje projektų grupėje ypatingo dėmesio nusipelno tarpvalstybinės jungtys. Valstybės narės turėtų pasitelkti koordinatorius, kad sutrumpintų laikotarpį nuo tinklo planavimo iki fizinės statybos. Kitus Europos transporto tinklo (*angl.* TEN) projektus ir strategines transporto jungtis reikėtų remti tik tuomet, jei jų indėlis į ekonomikos augimą ir konkurencingumą yra didelis.
- Turint omenyje miesto ir kaimo vietoves apimančią integruotą regioninio transporto ir ryšių strategiją, siekiant užtikrinti didžiųjų tinklų sukurtų galimybių naudą regionams, taip pat bus svarbios papildomos investicijos į **antrines jungtis**.
- Parama **geležinkelių infrastruktūrai** turėtų būti siekiama užtikrinti geresnes galimybes jais pasinaudoti. Mokesčiai už naudojimąsi infrastruktūra turėtų palengvinti naudojimosi galimybes nepriklausomiems veiklos vykdytojams. Jie taip pat turėtų sustiprinti visą ES jungiančio sąveikaus tinklo kūrimą. Atsižvelgimas į sąveiką ir jos taikymas bei ERTMS sistemos įdiegimas traukiniuose ir geležinkelio infrastruktūroje turėtų būti visų finansuojamų projektų dalimi.
- Tausiųjų **transporto tinklų** skatinimas, ypač miestų zonose. Tokiems tinklams priklauso viešojo transporto priemonės (įskaitant automobilių stovėjimo aikštelių ir pavėžėjimo iki centro infrastruktūrą), mobilumo planai, žiediniai keliai, kelio jungčių saugumo didinimas,

¹³ „Europos transporto politika 2010 m.: laikas spręsti“. COM(2001) 370.

¹⁴ „Tenesustos Europos pažanga – užtikrinkime tvarų Europos judumą“. COM(2006) 314, 2006 6 22.

¹⁵ OL L 167, 2004 4 30, p. 1.

ne automobilių eismas (dviračių ir pėsčiųjų takai). Šie tinklai taip pat apima veiksmus, skirtus tam tikroms tikslinėms grupėms (pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems) teikiamoms bendro naudojimo viešojo transporto paslaugoms ir alternatyvaus transporto priemonių kuro platinimo tinklų sukūrimą. Be to, prie tinklų tausumo gali prisidėti vidaus vandenių transporto linijos.

- Siekiant garantuoti didžiausią transporto infrastruktūros efektyvumą regioninei plėtrai skatinti, derėtų kreipti dėmesį į išėjimo į jūrą neturinčių izoliuotų ar tolimiausių teritorijų **prijungimo** prie transeuropinio tinklo (*angl.* TEN-T) gerinimą. Šiuo tikslu bus naudinga antrinių jungčių plėtra, besiorientuojanti į įvairiarūši ir tausųjį transportą. Visų pirma su atokiomis teritorijomis turėtų būti sujungti vandens ir oro uostai.
- Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama „**jūrų greitkelių**“ ir trumpų atstumų laivininkystės plėtojimui, kaip perspektyviai alternatyvai tolimų atstumų kelių ir geležinkelių transportui.

Valstybėms narėms tuo pat metu gaunant tiek Sanglaudos fondo, tiek struktūrinių fondų paramą, programose reikėtų atskirti iš kiekvieno fondo finansuojamų veiksmų rūšis, o Sanglaudos fondas turi atlikti pagrindinį vaidmenį remiant transeuropinius transporto tinklus.

Savo ruožtu struktūriniai fondai turėtų daugiausia orientuotis į infrastruktūros plėtojimą, susijusį su ekonomikos augimą skatinančiomis priemonėmis (pavyzdžiui, turizmo plėtra, patobulinimus, skirtus pramoninių vietovių patrauklumui didinti ir kt.). Investicijos į kelių infrastruktūrą taip pat turi atitikti bendrą kelių eismo saugumo tikslą.

Bendras finansavimas iš Sanglaudos fondo ir struktūrinių fondų turėtų papildyti dotacijas iš transeuropinių tinklų biudžeto, vengiant Bendrijos paramos dubliavimo. Kiekvienai valstybei narei reikės iš anksto nustatyti planuojamiems projektams tinkamiausią priemonę. Sanglaudos politikos finansavimas gali būti derinamas su TEN priemonių paskolų garantijų dalimi.

4.1.2. *Stiprinti aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką*

Aplinkosaugos investicijos gali būti naudingos ekonomikai trimis būdais: jos gali užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimo darnumą, sumažina išorės aplinkosaugos išlaidas ekonomikai (pvz., sveikatos sistemos išlaidas, išvalymo išlaidas ar susigrąžinamas žalos atlyginimo išlaidas) ir skatina naujovių diegimą bei darbo vietų kūrimą. Būsimos sanglaudos programos turėtų siekti stiprinti galimą aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką. Todėl pirmenybę reikėtų teikti tokioms aplinkosaugos paslaugoms, kaip švaraus vandens tiekimas, atliekų tvarkymas ir nuotekų valymo infrastruktūra, gamtos išteklių ir biologinės įvairovės valdymas, žemės asenizacija naujai ūkinei veiklai parengti bei apsauga nuo tam tikrų rizikos aplinkai rūšių.

Siekiant maksimalios ekonominės naudos ir mažesnių išlaidų, reikėtų teikti pirmenybę kovai su aplinkos taršos šaltiniais. Atliekų tvarkybos srityje tai reiškia orientavimąsi į atliekų prevencijos, perdurbimo ir biologinio skilimo sritis, kurios yra ekonomiškai pagrįstos ir padeda kurti darbo vietas.

Vystymosi strategijos turėtų būti grindžiamos regionams būdingų poreikių ir konkrečių problemų pirminiu vertinimu, jei įmanoma pasitelkiant atitinkamus rodiklius. Reikėtų dėti pastangas siekiant išorės aplinkosaugos išlaidas paversti vidaus išlaidomis, remiant rinka pagrįstų priemonių sukūrimą ir plėtrą (žr., pavyzdžiui, Aplinkosaugos technologijų veiksmų plane siūlomas priemonės). Šiame kontekste atkreipiamas dėmesys į Aplinkos ir saugumo

pasaulinės stebėsenos sistemą (*angl.* GMES), kuri nuo 2008 m. visoje Europoje teiks naujausią informaciją apie žemės dangą, naudojamą ir vandenynų savybes, bei padėties žemėlapius nelaimių ir avarių atveju.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, rekomenduojamos šios veiksmų gairės:

- tenkinti investicijų į **infrastruktūrą** svarbius poreikius, visų pirma konvergencijos regionuose, ir ypač naujųjų valstybių narių regionuose, bei kur tinkama palaiptiui pradedančiuose gauti paramą regionuose, vykdyti aplinkosaugos teisės aktus vandens, atliekų, oro, gamtos ir rūšių apsaugos bei biologinės įvairovės srityse;
- užtikrinti **patrauklias sąlygas įmonėms ir jų aukštos kvalifikacijos darbuotojams**. Šias sąlygas galima užtikrinti skatinant žemėtvarkos planavimą, mažinantį padriką miestų plėtimąsi, ir atnaujinant fizinę aplinką, taip pat vystant gamtos ir kultūros vertybes. Investicijos į šią sritį turėtų būti aiškiai susietos su naujoviško ir darbo vietas kuriančio verslo plėtra konkrečiose vietovėse;
- greta kitur aptariamų investicijų į tausiąją energetiką ir transportą, skatinti investicijas, prisidedančias prie **Kioto protokolu** priimtų ES įsipareigojimų vykdymo;
- imtis **rizikos prevencijos** priemonių tobulinant gamtos išteklių tvarkymą, atliekant tikslingesnius mokslinius tyrimus ir geriau pasitelkiant IRT bei vykdant novatorišką viešojo valdymo politiką, įskaitant, pavyzdžiui, prevencinę stebėseną.

Valstybėms narėms gaunant tiek Sanglaudos fondo, tiek struktūrinių fondų paramą, programose turėtų būti aiškiai atskiriamos iš kiekvieno fondo atitinkamai finansuojamų veiksmų rūšys.

4.1.3. *Spresti problemas, susijusias su intensyviu tradicinių energijos šaltinių naudojimu Europoje*

Susijęs prioritetas – tai būtinybė mažinti priklausomybę nuo tradicinių energijos šaltinių gerinant energijos vartojimo efektyvumą ir naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius. Investicijos į šias sritis padeda užtikrinti ilgalaikiam ekonomikos augimui būtiną energijos tiekimą ir tuo pačiu yra naujovių diegimo bei eksporto galimybių šaltinis, be to, yra ekonomiškai pagrįstos, ypač jei energijos kainos išlieka didelės.

Investicijos į tradicinius energijos šaltinius taip pat būtinos tiekimui užtikrinti. Visų pirma, jei yra rinkos nepakankamumo įrodymų ir neprieštaraujama rinkos liberalizavimui, fondai turėtų orientotis į sujungimų užbaigimą, konkrečiai akcentuojant transeuropinius tinklus, elektros energijos tinklų tobulinimą ir dujų perdavimo bei paskirstymo tinklų užbaigimą ir tobulinimą, įskaitant, jei reikalinga, salose ir labiausiai nutolusiuose regionuose.

Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- remti projektus **energijos vartojimo efektyvumui** gerinti, pavyzdžiui, pastatuose, ir nedaug energijos naudojančių vystymo modelių sklaidą;
- remti **atsinaujinančių ir alternatyvių technologijų** (pavyzdžiui, vėjo, saulės, biomasės), dėl kurių ES galėtų įgyti pranašumą ir sustiprėtų jos konkurencingumas, plėtojamą ir naudojamą, įskaitant šildymui ir vėsinimui. Tokios investicijos taip pat padeda siekti

Lisabonos tikslo, užtikrindamos, kad iki 2010 m. 21 % visos elektros energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančių išteklių;

- sutelkti investicijas į tradicinius energijos šaltinius siekiant sukurti **tinklus** tose srityse, kuriose yra rinkos nepakankamumo įrodymų. Šios investicijos daugiausia būtų skiriamos konvergencijos regionams.

4.2. GAIRĖ: Žinių ir naujovių tobulinimas ekonomikos augimo labui

Europos Sąjungos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslai reikalauja struktūrinio ekonomikos poslinkio žiniomis grindžiamos veiklos link. Tam reikalinga imtis veiksmų keliuose frontuose: spręsti žemo mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) lygio problemą, visų pirma privačiame sektoriuje; skatinti naujovių diegimą per naujus ar patobulintus produktus, procesus ir paslaugas, galinčius atlaikyti tarptautinę konkurenciją; didinti regionų ir vietos gebėjimus kurti ir įsisavinti naujas technologijas (visų pirma IRT); ir teikti daugiau paramos už rizikos prisiėmimą.

Išlaidos MTTP, išreikštos kaip BVP procentas, nors ir nežymiai auga, bet sudarydamos 1,9 % BVP vis dar nesiekia Lisabonos strategijos tikslo, t. y. 3 %¹⁶. Pagal apytikrius apskaičiavimus, padidinus išlaidas moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai nuo 1,9 % iki 3 % BVP (siekiant Lisabonos tikslų iki 2010 m.), 2010 m. jos padidėtų 1,7 % BVP¹⁷. Nors verslo investicijų į MTTP toliau pastebimai nepakanka, yra ženklų, rodančių, kad ir valstybės investavimas į šią sritį susiduria su sunkumais. MTTP ir naujovių diegimo atotrūkis šalies viduje ir tarp skirtingų šalių, visų pirma verslo išlaidų MTTP srityje, yra žymiai didesnis nei pajamų atotrūkis. Nors ir buvo imtasi įvairių nacionalinių ir Bendrijos iniciatyvų, viešosios bei privačios MTTP institucijos turi imtis papildomų veiksmų, kad suderintų verslo poreikius ir MTTP pasiūlą. Europos naujovių atotrūkis nuolat auga: Europos naujovių diegimo „švieslentė“ rodo, kad Europa nuo JAV atsilieka pagal devynis iš vienuolikos naujovių rodiklių¹⁸. Naujovių atotrūkis tebesitęsia ir *pačioje* Europoje, nes Europos Sąjunga dažnai nepajėgi technologijų plėtros paversti komerciniais produktais ir procesais. Sanglaudos politika gali padėti išspręsti rimčiausias problemas, kurias liudija netenkinantys Europos rezultatai diegiant naujoves, įskaitant neveiksmingas naujovių diegimo sistemas, nepakankamą verslo dinamiškumą ar vangų IRT naudojimą versle.

Turint tai omenyje, būtina didinti nacionalinius ir regioninius MTTP pajėgumus, remti investicijas į IRT infrastruktūrą ir skleisti technologijas bei žinias pasitelkiant tinkamus technologijų perdavimo ir žinių mainų mechanizmus. Informuotumo ugdymą geresniam MTTP potencialo panaudojimui galėtų skatinti regionų „toliaregiškumas“ ir kiti regionų strateginio planavimo metodai, pagal kuriuos vyktų nuolatinis ir sisteminis dialogas su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis. Taip pat svarbu įgūdžių ir gebėjimų vystymo veiksmais didinti įmonių, ypač MVĮ, pajėgumus įsisavinti MTTP; skatinti suburti Europoje didesnes aukštos kokybės mokslinių tyrimų talentų gretas, bei jas pasitelkti; didinti privataus ir viešojo sektoriaus investicijas į MTTP ir naujoves; bei skatinti MTTP partnerysčių steigimąsi įvairiuose Europos Sąjungos regionuose. Pavyzdžiui, Europos technologijų platformos sudaro sąlygas mokslinių tyrimų programas geriau pritaikyti prie verslo poreikių;

¹⁶ „Investavimas į mokslinius tyrimus: Europos veiksmų planas“. COM(2003) 226, 2003 4 30.

¹⁷ „Ekonominės išlaidos, susidarysiančios jei nebus pasiekti Lisabonos tikslai“, SEC(2005) 385, 2005 3 15.

¹⁸ SEC(2004) 1475.

sanglaudos politika gali vaidinti svarbų vaidmenį remiant strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkių įgyvendinimą visoje Europos Sąjungoje, įskaitant mažiau išsivysčiusiuose regionuose.

Nors tiesioginės dotacijos išlieka svarbios, ypač konvergencijos regionuose, būtina orientuotis į kolektyvinių verslo ir technologijų paslaugų teikimą įmonių grupėms, kad šios galėtų pagerinti savo novatorišką veiklą. Tiesioginės dotacijos atskiroms įmonėms turėtų būti skirtos tų įmonių MTTP ir naujovių diegimo pajėgumams stiprinti, o ne gamybos sąnaudoms laikinai sumažinti, kas tik sukuria didelę papildomą našą. Tai labai svarbu tradiciniuose sektoriuose, ypač susiduriančiuose su pasauline konkurencija, kuriems reikia dėti papildomas pastangas, norint išlikti konkurencingiems, ir MVĮ, kurios dažnai yra didžiausias užimtumo regionuose šaltinis. Tačiau svarbiausia yra tai, kad šios politikos kryptys turi būti pritaikytos prie konkrečių kiekvieno regiono sąlygų ir ypač prie MVĮ poreikių. Nacionalinės, regioninės ir vietos strategijos turėtų būti grindžiamos visapusiška investicijų į MTTP galimybių analize.

Europos Sąjungos pastangos yra orientuotos į žinias ir naujoves bei jomis siekiama skatinti spartesnę ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Europos Sąjungos lygmeniu siūlomos dvi susijusios priemonės: Septintoji mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programa ir Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa. Sanglaudos politikos ir šių priemonių sąveika yra gyvybiškai svarbi, kad moksliniai tyrimai ir sanglaudos politika stiprintų vienas kitą regionų lygmeniu, o nacionalinėse ir regioninėse vystymosi strategijose atsispindėtų šios sąveikos įgyvendinimo būdas. Sanglaudos politika gali padėti visiems regionams kurti mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo pajėgumus, taip prisidėdama prie veiksmingo šių regionų dalyvavimo Europos mokslinių tyrimų erdvėje ir apskritai visos Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo veikloje. Konkrečiai jai tenka dvejopas vaidmuo. Pirma, ji padeda regionams įgyvendinti regionines naujovių strategijas ir veiksmų planus, kurie potencialiai gali turėti didelės įtakos konkurencingumui tiek regiono, tiek ir visos Europos Sąjungos mastu; antra, ji padeda didinti mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo pajėgumus regione iki lygmens, leidžiančio dalyvauti tarptautiniuose mokslinių tyrimų projektuose.

Todėl regioninės strategijos turėtų būti orientuotos į investicijas į MTTP, naujovių diegimą ir verslumą, užtikrinant, kad šios investicijos atitiktų regiono ekonominio vystymosi poreikius, ir kad egzistuojantys pajėgumai transformuoti į paklausių produkto, proceso ir paslaugų naujovę; stiprindamos technologijų perdavimą ir žinių mainus, skatindamos IRT plėtojimą, sklaidą ir įsisavinimą įmonėse bei užtikrindamos finansavimo prieinamumą įmonėms, pasiryžusioms investuoti į didelės pridėtinės vertės prekes ir paslaugas. Siekiant didinti strateginio poveikio priemonių ir tarpinių organizacijų pajėgumą skatinti regionų ir vietos dalyvius, pirmiausia MVĮ, diegti naujoves, tokios strategijos turėtų konkrečiai numatyti bandymus.

4.2.1. Daugiau ir tikslingiau investuoti į MTTP

Europos įmonių konkurencingumas labai priklauso nuo jų gebėjimo kaip įmanoma greičiau pasiūlyti rinkai naujas žinias. Šiuos gebėjimus stiprina viešojo sektoriaus parama MTTP, kurią galima pateisinti nustačius rinkos nepakankamumą ir visuotinu tam tikrų MTTP investicijų pobūdžiu. Be to, vyriausybės paramą MTTP pateisina mokslinių tyrimų rezultatų nuosavybės problemos ir poreikis tam tikruose mokslinių tyrimų sektoriuose sukurti „kritinę masę“.

Įgyvendinant regioninę politiką reikėtų atsižvelgti į ypatingą MTTP veiklos pobūdį. Visų pirma MTTP būtina glaudai dalyvių sąveika, leidžianti formuoti pavyzdiniams mokslinių

tyrimų centrums, kurių reikia „kritinei masei“ sukurti. Pagrindinį vaidmenį gali suvaidinti geografinis artumas, pasiekiamas, pavyzdžiui, prie valstybinių mokslinių tyrimų institucijų steigiant MVĮ grupes ir naujovių centrus. Dėl to MTTP veikla būtinai turi būti sukoncentruota geografiniu požiūriu, nes tokiu būdu skatinami neintensyviai MTTP veiklą plėtojančių vietovių įsisavinimo gebėjimai.

MTTP mažiau išsivysčiusiose valstybėse narėse ir regionuose turėtų būti plėtojama aplink jau esamus pavyzdinius mokslinių tyrimų centrus ir vengiant nepagrįsto išteklių teritorinio išsibarstymo. Čia taip pat orientuoti investicijas į prioritetines mokslinių tyrimų sritis gali padėti Europos technologijų platformos. Investicijos taip pat turėtų papildyti Europos prioritetus, išdėstytus Septintojoje pagrindų programoje, ir remti atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslus. Reikėtų teikti pirmenybę naujų ir paklausių produktų, paslaugų ir įgūdžių plėtojimui bei kūrimui.

Veiksmai MTTP srityje turėtų būti suderinti su ES MTTP politika ir konkrečių regionų poreikiais. Metodo prasme jie turėtų būti grindžiami logišku analitiniu požiūriu, pavyzdžiui, toliaregiškumu; tokių rodiklių, kaip patentai ir žmogiškieji išteklių naudojimu MTTP; privačių ir valstybinių mokslinių tyrimų institucijų išsidėstymu; ir novatoriškų įmonių grupių egzistavimu.

MTTP srityje galima nustatyti šias veiksmų gaires:

- stiprinti įmonių savitarpio bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą tarp verslo bei valstybinių mokslinių tyrimų (aukštojo ir tretinio mokslo) institucijų, pavyzdžiui, remiant pavyzdinių **įmonių grupių** kūrimąsi regionuose ir tarp skirtingų regionų;
- remti **MTTP veiklą MVĮ** ir technologijų perdavimą (suteikiant galimybes MVĮ naudotis valstybės finansuojamų mokslinių tyrimų institucijų teikiamomis MTTP paslaugomis);
- remti regionines **tarpvalybines ir tarptautines iniciatyvas**, skirtas stiprinti bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje ir gebėjimų stiprinimą prioritetinėse ES mokslinių tyrimų politikos srityse;
- **stiprinti MTTP gebėjimus**, įskaitant IRT, mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą didelį augimo potencialą turinčiose srityse.

Programos (ypač konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose) gali prisidėti prie MTTP infrastruktūros (įskaitant regioninius didelės spartos duomenų perdavimo tinklus tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir jų viduje), švietimo infrastruktūros (konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose), įrangos ir prietaisų tiek valstybės, tiek verslo finansuojamose mokslinių tyrimų įstaigose plėtojimo, su sąlyga, kad šios investicijos būtų tiesiogiai susijusios su regionų ekonominio vystymosi tikslais. Tai gali apimti mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kurios ekonominio pagrįstumo analizės buvo finansuotos pagal ankstesnes pagrindų programas. Parama Septintosios pagrindų programos prioritetams turėtų būti siekiama plėtoti visapusišką kuriamų ir jau veikiančių pavyzdinių mokslinių tyrimų centrų potencialą ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, visų pirma rengiant mokslo darbuotojus nacionaliniu lygmeniu ir kuriant sąlygas užsienyje parengtiems mokslo darbuotojams pritraukti.

4.2.2. Palengvinti sąlygas naujovėms ir skatinti verslumą

Naujovės – sudėtingų ir daug dalyvių įtraukiančių procesų rezultatas, apimantis įmonių gebėjimą pasinaudoti papildomomis kitų rinkos dalyvių, organizacijų ir institucijų žiniomis.

Investicijos į naujoves yra bene svarbiausias sanglaudos politikos prioritetas tiek pagal konvergencijos, tiek regionų konkurencingumo ir užimtumo programas. Bendras šių investicijų finansavimas turėtų būti pagrindinis prioritetas pagal pastarąsias programas finansavimą gaunančiuose regionuose, o šių regionų turimus ribotus finansinius išteklius reikia sutelkti taip, kad būtų pasiekta „kritinė masė“ ir sukurtas atsvaros poveikis.

Pagrindiniu tikslu turėtų būti tinkamos verslo aplinkos formavimas, kai įmonės yra skatinamos kaupti, skleisti ir naudotis naujomis žiniomis. Kad būtų sukurtos veiksmingos regioninės naujovių sistemos, reikėtų sudaryti galimybes ūkio subjektams, socialiniams ir politikos veikėjams susipažinti ne tik su šalies ar vietos lygmenis, bet ir viso pasaulio pažangiausiomis technologijomis ir verslo praktika. Šiuo tikslu turėtų būti siekiama bendradarbiauti su naujovių sklaidos centrais ir Europos informaciniais centrais, finansuojamais pagal Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą, visų pirma tarptautinių technologijų ir informacijos sklaidos srityje.

Reikėtų remti besikuriančias, ypač su MTTP susijusias, įmones norint, kad jos dalyvautų plėtojant ilgalaikę viziją ir aiškia orientacija į rinką paremtą partnerystę su mokslinių tyrimų institucijomis. Sanglaudos politika turėtų būti siekiama kompensuoti naujovėms ir verslumui trukdantį rinkos nepakankamumą. Veiksmams turėtų būti siekiama pasinaudoti jau turimais veiklos centrais ir taip išnaudoti regioninį MTTP potencialą bei skatinti tinklų kūrimą ir bendradarbiavimą technologijų srityje tarp regionų ir jų viduje.

Valstybės institucijos turėtų užtikrinti, kad mokslinių tyrimų įstaigos, privatus ir viešasis sektorius iki galo išnaudotų visą įmanomą tarpusavio sąveiką.

Metodo prasme ekonominio vystymosi strategijas pagerintų duomenys, renkami apie naujovių srityje konkrečiuose regionuose vykdomą veiklą, pavyzdžiui, apie privačių asmenų turimus patentus ar apie veikiančių naujovėmis grindžiamos veiklos įmonių grupių, įskaitant valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų įstaigų grupes, pobūdį, sritį ir plėtojimo galimybes. Čia galima būtų pasitelkti ir Bendrijos naujovių apklausas bei Europos naujovių diegimo „švieslentę“.

Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- paversti regioninę MTTP naujovių ir švietimo paslaugų pasiūlą veiksmingesne ir prieinamesne įmonėms, ypač MVĮ, pavyzdžiui, steigiant **pavyzdinius mokslinių tyrimų centrus**, suburiant su aukštąja technologija dirbančias MVĮ arti mokslinių tyrimų ir technologijų įstaigų arba plėtojant ir kuriant regionines **įmonių grupes** prie didžiųjų bendrovių;
- teikti **verslo paramos paslaugas**, kad įmonės, o ypač MVĮ, galėtų didinti savo konkurencingumą ir patekti į tarptautinę rinką, visų pirma pasinaudodamos vidaus rinkos teikiamomis galimybėmis. Teikiant paslaugas verslui reikėtų teikti pirmenybę teigiamos sąveikos išnaudojimui (pavyzdžiui, technologijų perdavimui, mokslo parkams, IRT ryšių centrums, inkubatoriams ir susijusioms paslaugoms, bendradarbiavimui su įmonių

grupėmis) ir teikti daugiau tradicinės paramos valdymo, rinkodaros, techninės paramos, samdos ir kitų profesionalių bei komercinių paslaugų srityse;

- užtikrinti visapusišką Europos pranašumų panaudojimą **ekologinių naujovių** srityje. Ekologines naujoves reikėtų skatinti kartu su gerinama MVĮ praktika, diegiant aplinkosaugos valdymo sistemas. Dabar į šią sritį investuojantys ES ūkio subjektai sustiprins savo pozicijas artimiausioje ateityje, kai tokių technologijų panaudojimo būtinybę supras kiti regionai. Ši sritis yra aiškiai susijusi su Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa;
- skatinti **verslumą**, palengvinant **naujų įmonių** steigimą ir **plėtojimą**, bei skatinant nuo mokslinių tyrimų įstaigų ar įmonių atsiskyrusių bendrovių steigimąsi pasinaudojant įvairiais metodais (pavyzdžiui, informuotumo ugdymu, prototipų gamyba, konsultavimo ir valdymo bei technologinės paramos teikimu būsimiems verslininkams).

Svarbu užtikrinti, kad įmonės, įskaitant MVĮ, galėtų komerciškai pritaikyti mokslinių tyrimų rezultatus.

Pageidautina, kad paslaugas verslui teiktų privatus sektorius ar mišrios viešojo ir privataus sektoriaus organizacijos. Šios paslaugos turėtų būti aukščiausios klasės, greitai ir lengvai prieinamos bei atitikti MVĮ poreikius. Paslaugų kokybė turėtų būti nustatyta ir stebima, o paslaugų teikėjai turėtų būti susiję, pvz., sukuriant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės darinius ar „vieno langelio“ principu veikiančius centrus.

Administravimo procedūros dažnai yra pernelyg sudėtingos. Turėtų būti įmanoma gauti informaciją ir pradinę paramą iš „vieno langelio principu“ veikiančių centrų tinklo, kuris galėtų būti jungtimi tarp viešojo sektoriaus ir paramos prašytojo. Tokia sistema turėtų apimti įvairių bendrai pagal Sanglaudos politiką finansuojamą veiklą. Šie paslaugų teikėjai turėtų būti nepriklausomi nuo nacionalinėms ar regionų institucijoms priskirtos atsakomybės sričių, turėti kompetenciją spręsti klausimus, susijusius su visomis valstybės pagalbos formomis, ir siekti, kad jų nuolat stebima veikla būtų veiksminga..

Atitinkamomis aplinkybėmis tam tikrų kategorijų verslui (pvz., besikuriančioms ar neseniai pertvarkytoms bendrovėms) ar verslininkams (pvz., jaunimui, moterims, vyresnio amžiaus darbuotojams ar etninių mažumų atstovams) turėtų būti prieinama specialiai jiems pritaikyta parama. Taip pat reikėtų skatinti verslumo ugdymą mokyklose.

4.2.3. *Skatinti informacinę visuomenę visiems*

IRT sklaida visose ES ekonomikos šakose yra esminis tiek regionų našumo, tiek konkurencingumo gerinimo svertas. IRT sklaida taip pat skatina pertvarkyti gamybos metodus ir rasti naujam verslui bei privačioms paslaugoms. Veiksmingos ir efektyvios viešosios paslaugos, ypač e. vyriausybė ir e. sveikata, talpina savyje didelį ekonomikos augimo ir naujų paslaugų atsiradimo potencialą. Technologijų sklaida gali prisidėti prie regionų vystymosi, skatindama pavyzdinių IRT veiklos centrų kūrimąsi ir augimą bei plėtodama įmonių, ypač MVĮ, savitarpio susietumą ir tinklų kūrimą. Priemonės turėtų skatinti gaminių ir paslaugų kūrimą, siekiant palengvinti ir skatinti privačias investicijas į IRT, garantuojant IRT sektoriaus konkurencingumą.

Todėl politikos priemonėmis turėtų būti orientuojamasi į susietumą. Tai apima paramos MVĮ naujoviškoms paslaugoms gerinimą, konkrečiai siekiant paspartinti technologijų perdavimą

tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir įmonių. Taip pat reikia lavinti žinių ekonomikoje būtinus įgūdžius ir sukurti turinį, siūlant taikomas programas ir paslaugas (pavyzdžiui, e. vyriausybė, e. verslas, e. mokymasis, e. sveikata), kurie gali tapti įdomia kitų, dažnai brangių, paslaugų teikimo modelių alternatyva. Šios galimybės ypač aktualios atokioms ir nedidelio gyventojų tankio vietovėms, bei labiausiai nutolusiems regionams, saloms arba vietovėms su gamtinėmis kliūtimis. Akivaizdu, kad gaminių ir turinio paslaugų naudojimas bei plėtojimas veiksmingas tik tada, kai yra tinkama infrastruktūra, pajėgi teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas. Todėl svarbu užtikrinti, kad visoje Sąjungoje būtų atitinkama plačiajuosčio ryšio infrastruktūra už prieinamą kainą.

Paprastai investuojant į IRT infrastruktūrą reikėtų atsižvelgti į sparčius technologinius pokyčius, gerbti technologinio neutralumo ir atviros prieigos principus. Svarbu užtikrinti atitiktį konkurencijos taisyklėms ir elektroninį ryšį reglamentuojančių teisės aktų vykdymą.

Veiksmus reikia grįsti konteksto rodikliais, susijusiais su esama ekonomine struktūra (įskaitant pramonės specializaciją, ekonominio išsivystymo lygį, prijungimo prie IRT kokybę ir galimą sąveiką su regionų ekonominės veiklos grupėmis). Nustatant regionų poreikius reikėtų atsižvelgti į IRT srityje šiuo metu įgyvendinamas Europos Sąjungos iniciatyvas, ypač į „i2010: Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“¹⁹.

Turint omenyje, kad IRT taikomos visuose ekonomikos ir visuomenės gyvenimo sektoriuose, valstybėms narėms ir regionams būtina plėtoti suderintas informacinės visuomenės strategijas, užtikrinančias sektorių ryšius ir integravimą, siekiant pasiūlos ir paklausos priemonių pusiausvyros, grindžiamos vietos reikalavimais, suinteresuotųjų šalių dalyvavimu ir stipria viešosios politikos parama.

Veiksmų gairės yra šios:

- užtikrinti, kad įmonės ir namų ūkiai įsisavintų IRT, ir skatinti IRT plėtrą remiantis subalansuota parama, skirta IRT **produktų ir viešojo bei privataus sektoriaus paslaugų** pasiūlai ir paklausai, didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Šie veiksmai turėtų didinti našumą, skatinti atvirą ir konkurencingą skaitmeninę ekonomiką ir integracinę visuomenę (pavyzdžiui, gerinant galimybes neįgaliesiems ir pagyvenusiems žmonėms) ir taip skatinant ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą;
- užtikrinti **IRT infrastruktūros** ir atitinkamų paslaugų **sukūrimą** ten, kur rinka nepajėgi jos suteikti už pagrįstą kainą ir iki paslaugų poreikius atitinkančio lygio, ypač atokiose bei kaimo vietovėse ir naujosiose valstybėse narėse.

4.2.4. Gerinti finansavimo prieinamumą

Dar vienas svarbesnių žinių ir naujovių skatinimo elementas – gerinti finansavimo prieinamumą. Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslu privaloma užtikrinti, kad verslininkams ir įmonėms pakankamai apsimokėtų investuoti į prekių ir paslaugų plėtojimą ir gamybą užuot sutelkus pastangas, pavyzdžiui, nesąžiningai nepagrįstos ekonominės naudos siekiančiai veiklai.

¹⁹ COM (2005) 229.

Šiame kontekste finansai dažnai yra sunkiai prieinami ir tampa kliūtimi ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Kapitalo prieinamumo gerinimas svarbus tiek MTTP veiklai, tiek neseniai įkurtoms įmonėms. Todėl reikia plėtoti su naujovių diegimo veikla susijusias rizikos kapitalo rinkas bei kurti geresnę teisinio reguliavimo aplinką, sudarančią geresnes sąlygas verslumui.

Šios programos galėtų būti įgyvendinamos pagal *JEREMIE* iniciatyvą glaudžiai bendradarbiaujant su Europos investicijų fondu (EIF), siekiant išplėtoti finansinius išteklius srityse, kuriose verslumas susiduria su įvairiais trukdžiais dėl rinkos nepakankamumo, kuri lemia su MTTP veikla susijusi didelė rizika. Taip pat privaloma tinkamai atsižvelgti į vyriausybės paramos verslo kūrimuisi poveikį, kad būtų išvengta privačių investicijų išstūmimo ir konkurenciją pažeidžiančių priemonių. Be to, reikėtų sustiprinti koordinavimą tarp fondų.

Privatus nuosavas ir rizikos kapitalas bei skolintos lėšos, skirtos besikuriančioms bendrovėms naujovių srityje, turėtų tapti pagrindiniu verslumo, naujovių ir darbo vietų kūrimo veiksniumi. Viešojo sektoriaus institucijos ne visada yra geriausiai prisitaikiusios prisiimti riziką. Reikėtų teikti pirmenybę sukurti ar išplėsti specializuotus rizikos kapitalo ir banko garantijų teikėjus ten, kur rinka nėra pakankama. Paprastai šių teikėjų veikla bus veiksmingesnė, jeigu jie teiks integruotą paramos priemonių paketą, pradedant mokymu prieš įmonės įkūrimą ar veiklos išplėtimą.

Remiantis šiais principais, veiksmų gairės yra tokios:

- remti **ne dotacijų finansines priemones**, t. y. teikti paskolas, finansuoti subordinuotas paskolas iš skolinto kapitalo, teikti konvertuojamas finansines priemones (sutvirtinamasias paskolas) ir rizikos kapitalą (pvz., pradinį kapitalą ir rizikos kapitalą). Dotacijos turėtų būti naudojamos sukurti ir išlaikyti infrastruktūrą, palengvinančią finansų prieinamumą (pvz., technologijų perdavimo biurai, inkubatoriai, inovacijų finansavimo tinklai – vadinamieji „verslo angelai“, parengtos investicijų programos). Be to, galėtų būti remiami garantijų ir savitarpio garantijų mechanizmai, kad būtų palengvintos galimybės MVĮ gauti mikrokreditus. Čia galėtų svariai prisidėti EIB ir EIF;
- sukurti integruotą požiūrį, kuris tuo pat metu remtų naujoves, jų pavertimą nauja komercine veikla ir rizikos kapitalo prieinamumą;
- įtraukti **ypatingų poreikių grupes**, pavyzdžiui, jaunimą ar moteris verslininkes, ar socialiai remtinų žmonių grupes.

Ypač svarbu glaudžiai dirbti su EIF turint omenyje per daugelį metų jo sukauptą patirtį siekiant suteikti MVĮ reikiamą paramą, tuo pat metu plėtojant Europos rizikos kapitalo rinką. Šiame kontekste galėtų būti įtrauktas dalyvavimas *JEREMIE* iniciatyvoje.

JEREMIE: Didinti galimybes gauti finansavimą

Siekiant pagerinti galimybes gauti finansavimą verslo plėtros tikslais, kartu su EIF buvo parengta nauja iniciatyva. Iniciatyva „Bendros Europos lėšos mažoms ir vidutinėms įmonėms“ (*angl. Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises, JEREMIE*) pradėta vykdyti 2006 m., pirmiausia atlikus tyrimą dėl finansų inžinerijos produktų teikimo skirtumų valstybėse narėse ir regionuose (tokių kaip rizikos kapitalo fondai, paskolos ir garantijos).

Tai suteiks galimybę pasirengti antram etapui, kuriuo EIF ar panaši finansų institucija padės valdžios institucijoms, atsakingoms už sanglaudos programas, sumažinti nustatytus skirtumus. Ši parama bus skiriama profesionaliam išteklių, skirtų pagal programą plėtoti galimybes finansavimui gauti, valdymui ir pritraukti bei akredituoti finansinius tarpininkus, kurie tarpininkautų teikiant paskolą verslo plėtrai. Numatoma, kad pagal programą teikiama dotacijų parama svertu poveikiu iš tarptautinių finansinių institucijų ir apskritai finansų sektoriaus pritrauks didelį papildomą skolintą kapitalą. Tačiau sėkmingam *JEREMIE* iniciatyvos įgyvendinimui bus reikalinga visapusiška valstybių narių ir regionų valdžios institucijų parama bei bendradarbiavimas.

4.3. GAIRĖ: Sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų

Atnaujindama Lisabonos strategiją, Europos Vadovų Taryba priėmė bendrą gairių rinkinį, apjungiantį Bendrąsias ekonominės politikos gaires ir Europos užimtumo strategijos gaires²⁰, taip integruodama makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo politikos kryptis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo labui. Vadovaujantis fondų veiklos nuostatomis²¹, užimtumo ir žmogiškųjų išteklių srityje Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių prioritetai atitinka prioritetus, numatytus Europos užimtumo strategijoje²², papildytoje ES užimtumo rekomendacijomis, kuriose numatomi kiekvienai šaliai būdingi prioritetai.

Visiško užimtumo ir didesnio našumo siekis priklauso nuo įvairiausių veiksmų, įskaitant jau aptartuosius. Investicijos į infrastruktūrą, verslo plėtra ir moksliniai tyrimai gerina užimtumo galimybes tiek artimesnėje perspektyvoje, kai sukuriamos darbo vietos, tiek tolimesnėje perspektyvoje, kai tai padidins konkurencingumą. Siekiant didžiausio šių investicijų poveikio užimtumui ir sukurti aukštos kokybės nuolatinės darbo vietas, turėtų būti toliau plėtojamas ir stiprinamas žmogiškasis kapitalas.

Žmogiškojo kapitalo plėtojimo srityje užimtumo gairėse valstybių narių politikai numatomi trys veiksnių prioritetai:

- pritraukti į darbą ir jame išlaikyti daugiau žmonių bei modernizuoti socialinės apsaugos sistemas;
- gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei darbo rinkų lankstumą;
- didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą suteikiant geresnį išsilavinimą ir įgūdžius.

Be šių prioritetų, atitinkamas dėmesys turėtų būti skiriamas investicijoms į viešojo valdymo veiksmingumo gerinimą ir į švietimo, socialinę bei sveikatos infrastruktūrą.

Sanglaudos politika turėtų būti skirta konkretiems Europos užimtumo strategijos sunkumams kiekvienoje valstybėje narėje spręsti, remiant konvergencijos ir regionų konkurencingumo bei užimtumo tikslus atitinkančius veiksmus, atsižvelgiant į teisės aktų sistemoje apibrėžtas veiklos sritis. Pirmojo tikslo finansavimo reikalavimus atitinkančių veiksnių spektras ir finansiniai ištekliai yra didesni. Antrajam tikslui ES išteklius reikės žymiai labiau sutelkti siekiant pastebimo poveikio.

²⁰ OL L 205, 2005 8 6, p. 21.

²¹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. [...] dėl Europos socialinio fondo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1784/1999, OL L ..., data, p. ..., 2 straipsnis.

²² COM(2005) 141, 2005 4 12.

Užimtumo ir žmogiškųjų išteklių plėtojimo programose reikėtų atsižvelgti į kiekvienai šaliai būdingus sunkumus ir prioritetus, kaip pabrėžta užimtumo rekomendacijose. Tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu valdomos programos turėtų veiksmingai spręsti teritorinius skirtumus ir būti pritaikytos prie įvairių sričių poreikių.

Pagal vieną matomiausių europinės pridėtinės vertės aspektų 2000–2006 m. struktūrinių fondų laikotarpiu buvo parama valstybėms narėms ir regionams keistis patirtimi ir kurti tinklus, taip skatinant naujovių diegimą. Todėl pagal Bendrijos *EQUAL* iniciatyvą sukaupta patirtis turėtų būti paversta kapitalu integruojant principus, kuriais ji buvo paremta – naujovių diegimą, tarptautinį bendradarbiavimą, partnerystę, lyčių aspekto integravimą.

4.3.1. Pritraukti į darbą ir jame išlaikyti daugiau žmonių bei modernizuoti socialinės apsaugos sistemas

Ūkinės veiklos bazės plėtimas, užimtumo lygio augimas ir nedarbo lygio mažinimas yra būtini siekiant darnaus ekonomikos vystymosi, skatinti socialiai integruotą visuomenę ir kovoti su skurdu. Turint omenyje tikėtiną darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimą, vis svarbesnis yra aktyvesnis dalyvavimas užimtumo veikloje. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- įgyvendinti užimtumo politiką, siekiant visiško užimtumo, gerinant darbo kokybę ir našumą bei stiprinant socialinę ir teritorinę sanglaudą;
- skatinti visoms amžiaus grupėms pritaikytą požiūrį į darbą;
- užtikrinti integruotą darbo rinką, didinti darbo patrauklumą ir paversti darbą finansiškai patraukliu darbo ieškotojams, įskaitant socialiai remtinus ir nedirbančius žmones;
- geriau derinti darbo rinkos poreikius.

Veiksmai turėtų būti grindžiami išankstiniu poreikių nustatymu, pavyzdžiui, pasitelkiant atitinkamus nacionalinius ir (arba) regioninius rodiklius – nedarbo ir dalyvavimo profesinėje veikloje indeksus, ilgalaikio nedarbo indeksus, gyventojų, atsidūrusių arti skurdo ribos, ir pragyvenimo lygio indeksus. Reikėtų atkreipti dėmesį į vietos lygmenį, kurio didžiuliai skirtumai gali neatsispindėti regionų lygmens statistiniuose duomenyse.

Veiksmingos ir efektyvios darbo rinkos institucijos, ypač užimtumo tarnybos, galinčios greitai reaguoti į sparčius ekonominės ir socialinės pertvarkos sunkumus bei demografinį senėjimą, yra būtinos, norint pagerinti paslaugas darbo ieškotojams, bedarbiams ir socialiai remtiniams žmonėms, ir galėtų būti remiamos iš struktūrinių fondų. Šioms institucijoms tenka ypatingai svarbus vaidmuo įgyvendinant aktyvios darbo rinkos politiką ir teikiant kiekvieno asmens atvejui pritaikytas paslaugas, siekiant skatinti darbuotojų ir geografinį judumą, darbo pasiūlos ir paklausos suderinamumą taip pat ir vietos lygmeniu. Jos turėtų padėti numatyti galintį susidaryti darbo jėgos trūkumą ir kai kurias problemas bei numatyti užimtumo ir įgūdžių poreikius. Jos taip pat galėtų padėti teigiamai paveikti ekonominę migraciją. Labai svarbus

yra lengvas paslaugų prieinamumas ir skaidrumas. *EURES* (Europos užimtumo tarnybų) tinklas yra svarbi užimtumo ir geografinio judumo priemonė tiek Europos, tiek šalies mastu²³.

Svarbiu prioritetu turėtų būti aktyvių ir prevencinių darbo rinkos priemonių stiprinimas patekimo ar išsilaikymo darbo rinkoje kliūtims įveikti bei darbo ieškotojų, bedarbių ir nedirbančiųjų, vyresnio amžiaus darbuotojų bei galinčių tapti bedarbiais judumui skatinti, ypatingą dėmesį skiriant nekvalifikuotiems darbuotojams. Veiksmai turėtų būti orientuoti į konkrečius asmenims pritaikytų paslaugų teikimą, įskaitant paramą ieškantiems darbo, įdarbinimą ir mokymus, siekiant ieškančiųjų darbo ir darbuotojų įgūdžius pritaikyti prie darbo rinkos poreikių. Reikėtų visapusiškai atsižvelgti į potencialias galimybes dirbti savarankiškai, steigti verslo įmones, į IRT įgūdžius ir skaitmeninį raštingumą. Ypatingo dėmesio turėtų susilaukti šios sritys:

- Europos jaunimo pakto įgyvendinimas, palengvinant jaunimo užimtumo galimybes bei perėjimą nuo mokymosi prie darbo, įskaitant profesinį orientavimą, paramą užbaigti mokslus, tinkamo profesinio mokymo ir stažuotų prieinamumą;
- Europos lyčių lygybės pakto įgyvendinimas, integruojant ir konkrečiais veiksmais moterų dalyvavimui darbo rinkoje didinti, profesinei segregacijai mažinti, nevienodo atlygio vyrams ir moterims problemai spręsti bei stereotipiniam skirtingo lyčių traktavimo požiūriui nagrinėti, taip pat propaguoti šeimyniniam gyvenimui tinkamesnę darbo aplinką bei profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimą; palengvinti galimybes naudotis vaikų priežiūros ir išlaikytinių globos paslaugomis yra ypač svarbus dalykas, lygiai kaip yra svarbi lyčių aspekto integravimo politika ir kitos priemonės, sąmoningumo ugdymas ir visų suinteresuotųjų šalių dialogas;
- konkretūs veiksmai migrantų galimybėms dalyvauti darbo rinkoje stiprinti ir jų socialinei integracijai palengvinti, mokant juos naujų įgūdžių ar vertinant užsienyje įgytos profesinės kompetencijos tinkamumą, teikiant individualias konsultacijas, mokant kalbų, teikiant atitinkamą paramą darbdavių ir migruojančių darbuotojų verslumui ir sąmoningumui apie jų teises ir pareigas skatinti, stiprinant kovos su diskriminacija normų įgyvendinimą.

Dar vienu svarbiu prioritetu turėtų būti siekis užtikrinti, kad į darbo rinką būtų įtraukti socialiai remtini asmenys ar tie, kuriems kyla socialinės atskirties pavojus, pavyzdžiui, anksti mokyklą metę, ilgalaikiai bedarbiai, mažumų atstovai ir neįgalieji. Šiam tikslui reikalinga dar įvairiapusiškesnė parama, kuria būtų galima susieti integracijos ir kovos su diskriminacija pastangas. Turėtų būti siekiama tokio tikslo:

- gerinti jų galimybes įsidarbinti, intensyvinant jų dalyvavimą profesinio lavinimo ir mokymo veikloje, reabilitaciją ir tinkamas paskatas bei darbo sąlygas, taip pat būtinąsias socialinės paramos ir priežiūros paslaugas lygiagrečiai plėtojant ir socialinę ekonomiką;
- kovoti su diskriminacija ir skatinti įvairovės priimtinumą darbo vietoje, rengiant įvairovės mokymus ir sąmoningumo ugdymo kampanijas, kuriose aktyviai dalyvautų vietos bendruomenės ir įmonės.

²³ 1993 m. įsteigtas *EURES* tinklas yra Europos Komisijos ir EEE valstybių narių (ES valstybių narių ir Norvegijos, Islandijos bei Lichtenšteino) viešųjų įdarbinimo tarnybų ir kitų organizacijų partnerių bendradarbiavimo tinklas.

4.3.2. Gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei darbo rinkos lankstumą

Atsižvelgiant į nuolat didėjantį globalizacijos poveikį, įskaitant staigius ir netikėtus prekybos sukrėtimus ir nuolatinį naujų technologijų diegimą, Europa privalo stiprinti savo gebėjimus numatyti ekonominius bei socialinius pokyčius, į juos reaguoti ir su jais susitvarkyti. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- skatinti lankstumą kartu su užimtumo garantijomis ir mažinti darbo rinkos susiskaidymą, tinkamai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį,
- užtikrinti užimtumui palankius darbo sąnaudų pokyčius ir darbo užmokesčio nustatymo mechanizmus.

Daugiausia turėtų būti orientuojamasi į veiksmus, skatinančius įmonių, o ypač MVĮ, investicijas į žmogiškuosius išteklius ir į darbuotojus, taikant mokymosi visą gyvenimą strategijas ir sistemas, suteikiančias darbuotojams, visų pirma nekvalifikuotiems ir vyresnio amžiaus darbuotojams, būtinų įgūdžių, leidžiančių prisitaikyti prie žinių ekonomikos ir taip pratęsti jų darbinį gyvenimą. Dėmesys visų pirma turėtų būti skiriamas:

- mokymosi visą gyvenimą strategijų ir sistemų, įskaitant tokius mechanizmus kaip regioniniai ir sektorių fondai, kūrimui, siekiant didinti įmonių investicijas ir darbuotojų dalyvavimo mokymuose aktyvumą;
- šių strategijų įgyvendinimui, prisidedant prie programų ir mokymo veiklos finansavimo; pirmenybė turėtų būti teikiama MVĮ, įskaitant jų galimybių naudotis išorės kompetencijos šaltiniais, finansų inžinerija, pvz., *JEREMIE* priemone, ir mokymo sprendimais palengvinimą, akcentuojant IRT ir valdymo įgūdžius. Reikėtų skirti ypatingą dėmesį nekvalifikuotų ir vyresnio amžiaus darbuotojų dalyvavimo mokymo ir perkvalifikavimo kursuose didinimui.

Ypač svarbus yra geresnis numatymas ir teigiamas ekonominės struktūrinės pertvarkos valdymas, kurio vykdymas ypač susijęs su prekybos atvėrimu. Reikėtų atsižvelgti į stebėsenos sistemų, įtraukiančių socialinius partnerius, įmones ir vietos bendruomenes, sukūrimą, į socialinių ir ekonominių pokyčių nacionaliniu, regioniniu ir vietos mastu kruopštų išnagrinėjimą, taip pat į būsimų ekonominių ir darbo rinkos tendencijų vertinimą. Reikėtų įdiegti darbo rinkoms modernizuoti ir laipsniškiems pokyčiams visoje Europos Sąjungoje ypač žemės ūkio, tekstilės, automobilių gamybos ir kalnakasybos sektoriuose nuspėti skirtų programų paramos mechanizmus drauge su aktyviomis priemonėmis regionų ekonominei gerovei sustiprinti. Struktūriškai pertvarkant bendroves ar sektorius, tam tikras vaidmuo tenka konkrečioms užimtumo, mokymo ir paramos paslaugoms darbuotojams, kurios teikiamos greitai reaguojant kolektyvinio priverstinio atleidimo iš darbo atveju.

Siekiant pasinaudoti naujų technologijų teikiamomis galimybėmis, taip pat reikėtų siekti suteikti ir skleisti žinias apie naujoviškas ir lanksčias darbo organizavimo formas, įskaitant nuotolinį darbą, darbuotojų sveikatos ir saugos (pvz., pramonės saugos) gerinimą, našumo ir darbo bei šeimos gyvenimo suderinamumo didinimą. Taip pat galima įtraukti informuotumo didinimą apie įmonių socialinę atsakomybę, sąmoningumo ugdymą užimtumo teisių srityje, iniciatyvas, skatinančias laikytis darbo kodekso, pagrindinės ekonomikos mažinimą, ir būdus, kaip nedeklaruojamą darbą paversti oficialiu užimtumu.

Socialiniai partneriai vaidina svarbų vaidmenį kuriant mechanizmus, užtikrinančius darbo rinkos lankstumą. Todėl valstybės narės turėtų raginti socialinius partnerius dalyvauti šio prioriteto veikloje. Be to, pagal konvergencijos tikslą, atitinkama Europos socialinio fondo (ESF) lėšų dalis skiriama gebėjimų stiprinimui, kuris apima mokymą, tinklų kūrimo priemones, socialinio dialogo stiprinimą ir bendrą socialinių partnerių veiklą.

4.3.3. *Didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą tobulinant švietimą ir įgūdžius*

Europai reikia daugiau investuoti į žmogiškuosius išteklius. Pernelyg daug žmonių nepatenka į darbo rinką arba joje neišsilaiko dėl nepakankamų įgūdžių, įskaitant bendruosius raštingumo ir mokėjimo skaičiuoti įgūdžius, arba dėl jų nesuderinamumo su darbo rinka. Siekiant geresnių užimtumo galimybių visų amžių grupėms ir aukštesnio darbo našumo lygio bei kokybės, būtina didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą bei parengti ir įgyvendinti veiksmingas nacionalines mokymosi visą gyvenimą strategijas asmenų, įmonių, viso ūkio ir visuomenės labui. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- plėtoti ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą,
- pritaikyti švietimo ir mokymo sistemas prie naujų kompetencijos reikalavimų.

Darbo rinkos mokymo reformas, skirtas pritraukti daugiau žmonių į užimtumo sritį ir didinti darbuotojų bei įmonių lankstumą, būtina derinti su švietimo ir mokymo sistemų reformomis. Ankstesniais programavimo laikotarpiais gana daug struktūrinių fondų lėšų buvo investuota į švietimo ir mokymo sistemas. Ateinantį programavimo laikotarpį investicijos į žmogiškąjį kapitalą turėtų būti sustiprintos, orientuojantis į Lisabonos tikslus ir vadovaujantis integruotomis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėmis. Reikėtų teikti pirmenybę šioms sritims:

- didinti ir gerinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, įskaitant atitinkamų paskatų ir sąnaudų paskirstymo mechanizmų sukūrimą įmonėms, valstybės institucijoms ir privatiems asmenims;
- remti nuoseklias ir visapusiškas mokymosi visą gyvenimą strategijas, ypatingą dėmesį skiriant žinių ekonomikai reikalingų įgūdžių poreikiams tenkinti, įskaitant paramą bendradarbiavimui ir valstybių narių, regionų bei miestų partnerystės kūrimui švietimo ir mokymo srityje, siekiant palengvinti patirties ir gerosios patirties mainus, įskaitant naujoviškus projektus. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas socialiai remtinų žmonių grupių poreikiams tenkinti;
- remti švietimo ir mokymo sistemų reformų kūrimą bei įgyvendinimą, prireikus pasitelkiant bendruosius Europos standartus ir principus, ypač didinti darbo rinkos svarbą švietimui ir mokymui;
- stiprinti universitetų, mokslinių tyrimų ir technologijų centrų bei įmonių tarpusavio ryšius, visų pirma skatinant kurti tinklus ir bendrus veiksmus.

Daugelis konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančių valstybių narių ir regionų susiduria su dideliais sunkumais švietimo ir mokymo srityje. Finansiniai ištekliai turėtų būti panaudojami šių konkrečių prioritetų siekiančioms reformoms įgyvendinti:

- užtikrinti pakankamą visų lygių patrauklių, prieinamų ir aukštos kokybės švietimo ir mokymo paslaugų pasiūlą, įskaitant darbuotojų gebėjimų tobulinimą ir kvalifikacijos kėlimą, lanksčių mokymosi būdų ir naujų galimybių skatinimą jau mokyklos ir pradinės mokyklos etape, imtis veiksmų, siekiant pastebimai sumažinti anksti mokyklą metusiųjų moksleivių skaičių, užtikrinti didesnę aukštesnės pakopos vidurinį išsilavinimą turinčiųjų žmonių skaičių ir didesnes galimybes įgyti ikimokyklinį ir mokyklinį išsilavinimą.
- remti aukštojo mokslo modernizavimą ir žmogiškojo potencialo plėtojimą mokslinių tyrimų ir naujovių srityje per antrosios pakopos universitetines studijas, tęstinį mokslo darbuotojų mokymą ir pritraukti daugiau jaunimo į mokslo ir technines studijas;
- skatinti profesinio lavinimo ir mokymo, įskaitant pameistrystes ir verslumo ugdymą, kokybę ir patrauklumą;
- kur reikalinga, užtikrinti didesnę judumą regionų, šalies ar tarptautiniu mastu ir skatinti skaidrumo ir kvalifikacijos pripažinimo bei neformaliojo švietimo tinkamumo patvirtinimo struktūras bei sistemas;
- investuoti į švietimo ir mokymo infrastruktūrą, įskaitant IRT, jei tokios investicijos yra būtinos reformai įgyvendinti ir (arba) jei jos gali reikšmingai prisidėti prie švietimo ir mokymo sistemos kokybės ir veiksmingumo.

4.3.4. *Administraciniai gebėjimai*

Ankstesniais programavimo laikotarpiais teikdami techninę paramą fondai sustiprino valstybių narių ir valdančiųjų institucijų valdymo gebėjimus įgyvendinti teisinės normas. Tai bus taikoma ir 2007–2013 m. laikotarpiu.

Be fondų valdymo, pagrindinė ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prielaida – veiksmingi valstybės institucijų ir viešųjų tarnybų, t. y. sumanaus valdymo, administraciniai gebėjimai. Taigi, vadovaujantis atnaujinta Lisabonos strategija, raginančia parengti tobulesnius teisės aktus ir politikos modelius bei juos įgyvendinti, siekiant sukurti prielaidas ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, fondai remia investicijas į administracinių ir viešųjų tarnybų žmogiškąjį kapitalą bei susijusias IRT priemones visuose teritoriniuose lygmenyse.

Sanglaudos šalyse ir konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose našumo ir darbo kokybės didinimas viešajame sektoriuje, o ypač ekonominėje, užimtumo, socialinėje, švietimo, sveikatos, aplinkos ir teismų sistemos srityse, yra būtinas norint įgyvendinti ir paspartinti reformas, kelti našumą ir didinti visos ekonomikos augimą ir skatinti socialinę bei teritorinę sanglaudą ir darnų vystymąsi. Struktūriniai fondai gali atlikti svarbų vaidmenį remdami veiksmingus politikos modelius ir jų įgyvendinimą, kurie įtrauktų visas susijusias suinteresuotąsias šalis kuo įvairiausiose srityse.

Todėl Sanglaudos šalys ir konvergencijos tikslo kriterijus atitinkantys regionai raginami sukurti viešojo valdymo ir viešąsias tarnybas šalies, regionų ir vietos mastu. Vykdamas veiksmus šioje srityje reikėtų atsižvelgti į padėtį kiekvienoje valstybėje narėje. Taigi, vadovaujantis santalkos principu, valstybės narės raginamos atlikti visapusišką analizę, kad išsiaiškintų politikos sritis, kurioms reikia daugiausia paramos administraciniams gebėjimams. Investicijos turėtų būti sutelkiamos politikos sritims, susiduriančiomis su

didžiausiomis socialinio ir ekonominio vystymosi kliūtimis, bei pagrindiniams valdymo reformos elementams.

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti viešojo valdymo veiksmingumą ir skaidrumą bei atnaujinti viešąsias tarnybas. Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- **remti gerus politikos ir programų modelius**, stebėseną, įvertinimą ir poveikio vertinimą, remiantis tyrimais, statistika, žiniomis ir toliaregiškumu, remti tarpžinybinį koordinavimą ir atitinkamų viešųjų bei privačių įstaigų dialogą;
- **stiprinti gebėjimus** įgyvendinant politiką ir programas, įskaitant atsparumo nusikalstamai veiklai ir teisės aktų vykdymą, ypač apibrėžiant mokymo poreikius, kilimo tarnyboje peržiūrą, įvertinimą, socialinio audito procedūras, atviro valdymo principų įgyvendinimą, vadovybės ir darbuotojų mokymą ir konkrečią paramą pagrindinėms tarnyboms, inspekcijoms ir socialiniams bei ūkio subjektams.

4.3.5. Padėti išlaikyti sveiką darbo jėgą

Atsižvelgiant į ES demografinę struktūrą ir senstančius gyventojus, taip pat į tikėtiną darbo jėgos skaičiaus mažėjimą ateityje, Europos Sąjungai būtina imtis veiksmų, skirtų prailginti savo darbuotojų darbingą amžių turint gerą sveikatą. Investicijos į visuomenės sveikatos skatinimą ir ligų prevenciją padės išlaikyti kaip įmanoma didesnės dirbančiųjų dalies aktyvų dalyvavimą visuomeniname gyvenime, tokiu būdu palaikydamos jų indėlį į ekonomiką bei mažindamos priklausomumo lygį. Tai daro tiesioginį poveikį našumui ir konkurencingumui bei apskritai labai teigiamai veikia gyvenimo kokybę.

Skirtingi Europos regionai iš esmės skiriasi sveikatos būkle ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumu. Todėl svarbu, kad sanglaudos politika prisidėtų prie sveikatos priežiūros sistemos infrastruktūros, taip padėdama prailginti darbingą amžių turint gerą sveikatą, visų pirma neturtingesnėse valstybėse narėse ir regionuose. Bendrijoje vykdomai sveikatos gerinimo ir prevencinei veiklai tenka svarbus sveikatos priežiūros sistemos skirtumų mažinimo vaidmuo. Gera sveikatos priežiūra lemia ilgesnį dalyvavimą darbo rinkoje ir darbinį gyvenimą, didesnį našumą ir mažesnes sveikatos bei socialinės priežiūros išlaidas.

Svarbu, kad ypač atsiliekančiuose regionuose sanglaudos politika prisidėtų prie ilgalaikės priežiūros infrastruktūros gerinimo ir į ją investuotų, visų pirma, kai jos nebuvimas ar nepakankama plėtra yra pagrindinė ekonomikos vystymosi kliūtis. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad siekiant didinti sveikatos priežiūros sistemų veiksmingumą būtų skiriamos investicijos į IRT, žinias ir naujoves. Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- **rizikos sveikatai prevencija**, siekiant padėti pakelti našumo lygį, vykdant sveikatos informacines kampanijas ir užtikrinant žinių bei technologijų perdavimą, taip pat užtikrinant, kad sveikatos priežiūros institucijos turėtų būtinus įgūdžius, produktus ir įrangą, leidžiančias išvengti rizikos ir sumažinti potencialią žalą;

sveikatos priežiūros infrastruktūros trūkumų šalinimas ir veiksmingų paslaugų teikimo skatinimas, kai tai turi poveikio neturtingesnių valstybių narių ir regionų ekonominiam vystymuisi. Šie veiksmai turėtų būti grindžiami kruopščia teikiamų paslaugų optimalaus lygio analize ir tinkama technologija, pavyzdžiui, telemedicina ir e. sveikatos paslaugų teikiamomis sąnaudų mažinimo galimybėmis.

5. TERITORINIS SANGLAUDOS POLITIKOS ASPEKTAS

Kitaip nei sektorinės politikos, viena iš sanglaudos politikos savybių – jos gebėjimas prisitaikyti prie konkrečių vietovių ypatingų poreikių ir savybių, atsižvelgiant į konkrečių geografinių vietovių problemas ir galimybes. Sanglaudos politikoje šis geografinis aspektas yra labai svarbus. Atsižvelgiant į tai, valstybės narės ir regionai turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į šias konkrečias geografines aplinkybes rengdami savo programas ir sutelkdami išteklius į pagrindinius prioritetus.

Atsižvelgimas į teritorinį aspektą padės sukurti darnias bendruomenes ir neleis netolygiam regioniniam vystymuisi sumažinti bendro ekonomikos augimo potencialo. Be to, taikant tokį požiūrį gali prireikti spręsti problemas ir galimybes, būdingas tiek miesto ir kaimo vietovėms, tiek konkrečioms teritorijoms, kaip antai pasienio vietovėms ir platesnėms tarptautinėms teritorijoms, arba regionams, patiriantiems kitokių sunkumų dėl jų izoliacijos, atokumo (pavyzdžiui, tolimiausiems ar Arkties regionams), nedidelio gyventojų tankio ar kalnuotumo. Taip pat gali tekti spręsti aplinkosaugos ir geografinius suvaržymus, su kuriais susiduria pakrantės vietovės. Kad teritorinę sanglaudą skatinančių veiksmų įgyvendinimas būtų sėkmingas, būtini įgyvendinimo mechanizmai, kurie padėtų užtikrinti vienodas sąlygas visoms teritorijoms, remiantis jų turimais pajėgumais kaip konkurencingumo veiksniumi. Taigi, siekiant sėkmingai išspręsti teritorinį aspektą, svarbus geras valdymas.

Iš tiesų, naujos kartos programoms teritorinės sanglaudos skatinimas turėtų būti pastangų užtikrinti, kad visa Europos teritorija turėtų galimybę prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, dalimi. Tiksliau, tai reiškia, kad teritorinei sanglaudai turėtų būti suteikta nauja reikšmė, susijusi su kiekvienos valstybės narės istorija, kultūra ar institucine padėtimi.

Taip pat labai svarbus aukštos kokybės partnerysčių kūrimas, sutelkiant visų lygmenų, nacionalinio, regioninio, miesto, kaimo ir vietos, dalyvius. Sėkmė teritorinės sanglaudos srityje priklauso nuo visapusiškos strategijos, nustatančios sistemą, kuria remiantis siekiama konkrečių tikslų ir veiksmų.

Pagal naują teisės aktų sistemą valstybės narės turi galimybę fondų, kuriuose pagal naujas programas sprendžiami miesto klausimai, valdymą deleguoti miestams. Kad gautų visapusišką partnerystės naudą, miestai turėtų dalyvauti visame procese. Tai apima atsakomybę už deleguotosios programos dalies kūrimą ir įgyvendinimą.

Be to, nauja teisės aktų sistema numato specialią paramą tolimiausiems regionams, siekiant spręsti didelių dėl atstumo susidarančių išlaidų problemą. Ypač sunkus uždavinys bus užtikrinti, kad ši parama prisidėtų prie visos programos strategijos įgyvendinimo – padėtų kurti darnų ekonomikos augimą ir darbo vietas.

5.1. Miestų indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą

Kaip apibrėžta Komisijos komunikate dėl sanglaudos politikos ir miestų, daugiau kaip 60 % gyventojų Europos Sąjungoje gyvena miestų zonose, kuriose gyvena daugiau kaip 50 000 gyventojų²⁴. Miestuose ir apskrityse didmiesčių zonose yra daugiausia darbo vietų, įmonių ir aukštojo mokslo institucijų bei jie vaidina lemiamą vaidmenį siekiant socialinės sanglaudos. Europos miestai ir didmiesčių zonos pritraukia aukštos kvalifikacijos specialistus, dažnai

²⁴ Komunikatas Tarybai ir Parlamentui „Sanglaudos politika ir miestai: miestų indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą regionuose“. COM (2006) [...], 12.7.2006.

sukurdami sektiną pavyzdį, kuris skatina naujovių diegimą ir verslą, bei tokiu būdu padeda didinti jų patrauklumą naujiems talentams.

Miestuose ir didmiesčių zonose sukonzentruotos ne tik galimybės, bet ir problemos, bei turėtų būti atsižvelgiama į specifines miestų zonų problemas, tokias kaip nedarbas ir socialinė atskirtis (įskaitant „dirbančių neturtingųjų“ problemą), aukštas ir augantis nusikalstamumo lygis, išaugusi miesto aglomeracija bei skurdo zonos miesto ribose.

Į miestų zonas orientuotos programos būna kelių formų. Pirmą, yra veiksmai, remiantys miestus kaip regioninės plėtros variklius. Tokiais veiksmais turėtų būti siekiama stiprinti konkurencingumą, pavyzdžiui, steigiant įmonių grupes. Remiami veiksmai apima priemones **verslumui, naujovėms ir paslaugų vystymui**, įskaitant gamintojams skirtas paslaugas, skatinti. Taip pat labai svarbu pritraukti ir išlaikyti labai aukštos kvalifikacijos darbuotojus (taikant priemones, susijusias su prieinamumu, kultūrinių paslaugų teikimu ir kt.).

Antra, yra veiksmai skirti vidaus sanglaudai miestų zonose skatinti, kuriais siekiama gerinti krizės apimtų rajonų padėtį. Tai ne tik atneša tiesioginę naudą patiems rajonams, bet ir padeda šiek tiek sumažinti padriko priemiesčių plėtimosi tendenciją, atsirandančią ieškant geresnės gyvenimo kokybės.

Šioje plotmėje, siekiant sukurti patrauklesnius miestus, kuriuose žmonės norėtų gyventi, svarbios priemonės, skirtos atnaujinti **fizinę aplinką**, pertvarkyti apleistos žemės sklypus, ypač senose pramoninėse zonose, ir išsaugoti bei vystyti istorinį ir kultūros paveldą, kuris gali padėti vystyti turizmą. Dabartinių viešųjų erdvių ir pramoninių vietovių atnaujinimas gali atlikti svarbų vaidmenį vengiant padriko priemiesčių ir miestų plėtimosi, padėdamas sukurti darniam ekonomikos vystymuisi būtinas sąlygas. Apskritai, gerindami viešųjų erdvių planavimą, kūrimą ir priežiūrą miestai gali „suplanuoti“ nusikalstamumą, padėdami sukurti patrauklias gatves, parkus ir atviras erdves, kurie būtų saugūs ir kuriuose žmonės jaustųsi saugiai. Miesto zonose aplinkos, ekonominis ir socialinis aspektai yra stipriai susiję. Aukštos kokybės miesto aplinka prisideda prie atnaujintos Lisabonos strategijos prioriteto paversti Europą patrauklesne vieta dirbti, gyventi ir investuoti²⁵.

Trečia, yra veiksmai, kuriais skatinamas labiau **subalansuotas, policentrinis vystymas**, miesto tinklą vystant šalies ir Bendrijos lygmeniu, įskaitant ryšius tarp ekonomiškai stipriausių miestų ir kitų miesto zonų, įskaitant mažus ir vidutinio dydžio miestus. Tam reikės priimti strateginius sprendimus, nustatant ir stiprinant ekonomikos augimo centrus, ir ne mažiau svarbu, kuriant tinklus, kurie juos susies tiek fiziškai (infrastruktūra, informacijos technologijos ir kt.), tiek žmogiškai (bendradarbiavimą skatinantys veiksmai ir kt.). Kadangi šie centrai apjungia platesnes teritorijas, įskaitant artimiausias atokias kaimo teritorijas, jie prisideda prie darnaus ir subalansuoto valstybės narės ir visos Bendrijos vystymo. Panašiai kaimo vietovės teikia paslaugas platesnei visuomenei, pavyzdžiui, poilsio galimybių ir labai vertinamų peizažų forma. Todėl taip pat reikėtų orientotis į miesto ir kaimo sąsają.

Remiantis turima patirtimi, yra keli pagrindiniai miesto veiksmų principai. Pirmą, svarbus vaidmuo siekiant šių tikslų tenka pagrindiniams partneriams miestuose ir vietos valdžios institucijose. Kaip minėta pirmiau, valstybės narės gali atsakomybę už miestų vystymą deleguoti miestams. Tai ypač aktualu tose srityse, kuriose svarbus artumas, pavyzdžiui,

²⁵ Teminė miesto aplinkos strategija. COM (2005) 718 galutinis.

siekiant spręsti daugiausia vietinio pobūdžio problemas, tokias kaip socialinė atskirtis arba pagrindinių paslaugų prieinamumo trūkumas.

Antra, vidutinės ir ilgalaikės trukmės **darnios miesto plėtros plano** parengimas dažnai yra pagrindinė sėkmės prielaida, nes šis planas užtikrina investicijų darnumą ir jų aplinkosauginę kokybę. Tai taip pat padės užtikrinti privataus sektoriaus išsipareigojimą dalyvauti ir faktinį jų dalyvavimą miesto atnaujinime. Paprastai reikia taikyti daugiadisciplinį arba integruotą metodą. Vietos lygmens veiksams, pavyzdžiui, skirtiems socialinei įtraukčiai skatinti, būtina, kad veiksmai, kuriais siekiama gerinti gyvenimo kokybę (įskaitant aplinką ir būstą) arba paslaugų piliečiams lygį, būtų vykdomi kartu su veiksmais, skatinančiais naujos veiklos vystymą ir darbo vietų kūrimą, siekiant užtikrinti ilgalaikę konkrečių teritorijų ateitį. Naujoji *JESSICA* iniciatyva yra skirta finansų inžinerijos produktų kūrimui skatinti ir palengvinti, siekiant remti į miesto plėtros planus įtrauktus projektus.

Paprastai integruotos paramos paslaugos ir programos turėtų būti orientuotos į grupes, kurioms labiausiai jos reikia, tokias kaip imigrantai, jaunimas ir moterys. Visi piliečiai turėtų būti raginami dalyvauti tiek planuojant, tiek teikiant paslaugas.

JESSICA: Tvari miestų plėtra

JESSICA (angl. Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) – Bendra Europos parama tvarioms investicijoms į miestų vietas – tai nauja politikos iniciatyva, kuria kuriama glaudesnio bendradarbiavimo finansų inžinerijos srityje sistema, siekiant tvaraus miestų augimo, tarp Komisijos, bendradarbiaujant su Europos investicijų banku (EIB), ir Europos Tarybos plėtros banko (ETB). Taip pat tikimasi, kad dalyvaus ir prisidės kitos tarptautinės finansų institucijos (TFI) bei Europos bankininkystės ir privatus sektorius. *JESSICA* iniciatyvą bendradarbiaudama su EIB ir ETB pradėjo Komisija, siekdama padėti ir suteikti naujas galimybes naujos kartos sanglaudos politikos programoms vadovaujančioms institucijoms.

JESSICA iniciatyvą paskatino *JEREMIE* iniciatyva, kuria siekiama stiprinti finansų prieinamumą MVĮ; abi iniciatyvos turi daug panašumų, ypač metodine prasme. Kaip ir *JEREMIE*, *JESSICA* teikia sistemą, kuri remdamasi programų parama miesto plėtros fondams arba kontroliuojantiems fondams, prisideda specialistų kompetencija, palengvina papildomų paskolų išteklių gavimą ir ryšius su projektų rengėjais, tokiu būdu padėdama pasiekti naujas investicijas vietos lygmeniu.

JESSICA ir *JEREMIE* iniciatyvos papildys integruotus miesto plėtros planus. *JEREMIE* gali remti geresnį finansų prieinamumą labai mažoms ir vidutinėms įmonėms miesto zonose, o *JESSICA* gali remti miesto infrastruktūros projektus ir tinklus, energijos vartojimo efektyvumo arba IRT projektus arba bet kurią kitą projektą ar projektų grupę, atitinkančius ERPF (arba jei tinkama ESF) finansavimo kriterijus, nesusijusius su finansų prieinamumu MVĮ, ir įtrauktus į integruotą miesto plėtros planą.

5.2. Parama ūkinės veiklos įvairinimui kaimo vietovėse, žvejybos teritorijose ir vietovėse su gamtinėmis kliūtimis

Sanglaudos politika taip pat gali atlikti pagrindinį vaidmenį, remdama kaimo vietovių ekonominį atnaujinimą, papildydama pagal naująjį kaimo plėtros fondą (Europos žemės ūkio

fondą kaimo plėtrai – EŽŪFKP) remiamus veiksmus²⁶. Šiuo papildomu požiūriu turėtų būti siekiama teikti paramą Europos kaimo vietovių pertvarkymui ir ūkinės veiklos įvairinimui.

Reikia skatinti teigiamą sąveiką tarp struktūrinės, užimtumo ir kaimo plėtros politikos kryptių. Šioje plotmėje valstybės narės turėtų užtikrinti pagal ERPF, Sanglaudos fondą, ESF, Europos žuvininkystės fondą ir EŽŪFKP finansuotinių veiksmų sąveiką ir nuoseklumą konkrečioje teritorijoje ir veiklos srityje. Pagrindiniai skirtingų fondų remiamų veiksmų ir jų koordinavimo mechanizmų atskyrimo principai turėtų būti apibrėžti nacionalinėje strateginėje struktūroje (nacionaliniame strateginiame plane).

Pagal sanglaudos politiką įgyvendinami kaimo vietovėms arba vietovėms su gamtinėmis kliūtėmis, įskaitant daugelį salų regionų, skirti veiksmai turėtų prisidėti prie naujų galimybių sukūrimo įvairindami ūkinę veiklą kaimo vietovėse. Tai apima pastangas remti minimalaus **visuotinės ekonominės svarbos paslaugų** prieinamumo, kad būtų galima pritraukti įmones ir kvalifikuotus darbuotojus bei apriboti darbuotojų migraciją. Šiame kontekste svarbu užtikrinti sąsajas su pagrindiniais nacionaliniais ir Europos tinklais. Be to, sanglaudos politika turėtų remti vidinius kaimo teritorijų gebėjimus, pavyzdžiui, skatindama produktų rinkodarą šalies ir pasaulio mastu, taip pat remti vykdomos ūkinės veiklos proceso ir produktų naujoves.

Ypač sunkiu uždaviniu gali tapti veiksmingų paslaugų kritinės masės sukūrimas, įskaitant pirmiau aprašytas paslaugas, skirtas darbuotojų sveikatai užtikrinti. Visų paslaugų visuotinę prieinamumą ypač nedidelio gyventojų tankio vietovėse galima užtikrinti investuojant į kaimo vietovių **vystymosi centrus** (pavyzdžiui, į mažus ar vidutinius miestelius) ir plėtojant **ekonominės veiklos įmonių grupes**, kurių veikla grindžiama vietos išteklių bei pasitelkiančius naujas informacines technologijas.

Daug kaimo regionų yra labai priklausomi nuo turizmo. Šiems regionams reikia taikyti **integruotą** į kokybę orientuotą **požiūrį**, kuriuo siekiama, kad vartotojai būtų patenkinti, ir pagrįstą ekonominiais, socialiniais ir aplinkosauginiais darnaus vystymosi aspektais. Veiksmais reikėtų pasinaudoti ir stengtis išsaugoti bei vystyti gamtos ir kultūros vertybes, kurios savo ruožtu gali turėti svarbų teigiamą poveikį saugant buveines ir skatinant investicijas į biologinę įvairovę. Integruotu požiūriu reikėtų siekti teigiamo poveikio turizmo sektoriui, vietos ekonomikai ir turizmo sektoriuje dirbantiems žmonėms, lankytojams ir vietos bendruomenei, taip pat gamtos ir kultūros paveldui.

Žvejybos sektoriuje dėl geografinių priežasčių dažnai sudėtingas uždavinys yra nuo žuvininkystės priklausomos pakrantės teritorijos ir mažesnės salos; sanglaudos politika gali atlikti svarbų vaidmenį papildydama naujojo Europos žuvininkystės fondo (EŽF) remiamus veiksmus.

5.3. Bendradarbiavimas

Tarpvalstybinį, tarptautinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą, įskaitant jei tinkama jūrų bendradarbiavimą, skatinančios priemonės turėtų papildyti pirmiau išvardytus tris prioritetus. Šios priemonės leistų pasiekti glaudesnę ES regionų bendradarbiavimą, kuris turėtų paspartinti ekonominį vystymąsi ir augimą. Nacionalinės sienos dažnai tampa visos Europos teritorijos plėtros kliūtimi ir gali apriboti jos visiško konkurencingumo potencialą. Tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo srityje transportas, vandens ūkio tvarkyba ir aplinkosauga yra

²⁶ 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1685/2005. OL L 277, 2005 10 21, p. 1.

akivaizdūs spręstinių problemų pavyzdžiai, kuriems reikia sutelkto ir integruoto požiūrio, peržengiančio nacionalines sienas.

5.4. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas

Pagrindinis tarpvalstybinio bendradarbiavimo Europoje tikslas – integruoti nacionalinių sienų atskirtas vietas, susiduriančias su tomis pačiomis problemomis, kurioms reikia rasti bendrus sprendimus. Šie sunkumai, su kuriais susiduria visi Europos Sąjungos pasienio regionai, paprastai kyla dėl darbo ir kapitalo rinkos, infrastruktūros tinklų, fiskalinių pajėgumų ir institucijų susiskaldymo.

Nors bendradarbiavimo programos turėtų būti pritaikytos kiekvienam konkrečiam pasienio regionui, svarbu dėti pastangas tam, kad parama būtų sutelkta ties pagrindiniais prioritetais, remiančiais ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

Visuotinai taikytinos rekomendacijos dėl būsimo tarpvalstybinio bendradarbiavimo ne visada tinkamos dėl didelės situacijų įvairovės. Tuo pačiu, turint omenyje sienų sukurtas kliūtis, sėkmingu išeities tašku gali būti esamos transporto ir ryšių infrastruktūros gerinimas bei, kur reikia, naujų jungčių sukūrimas. Būtent infrastruktūra yra tarpvalstybinių ryšių sukūrimo ar išplėtojimo prielaida.

Tarpvalstybinis bendradarbiavimas turėtų orientuotis į pasienio regionų konkurencingumo stiprinimą. Be to, jis turėtų prisidėti prie ekonominės ir socialinės integracijos, ypač jei abiejose pusėse yra didžiulių ekonominių skirtumų. Veiksmams priklausytų žinių ir pažangiosios patirties perdavimo skatinimas, tarpvalstybinės ūkinės veiklos ir tarpvalstybinio švietimo (mokymo) bei sveikatos priežiūros sistemos potencialo vystymas, tarpvalstybinės darbo rinkos integravimas; pavojaus aplinkai ir kitų bendrų pavojaus šaltinių bendras valdymas. Ten, kur jau yra įdiegtos tarpvalstybinio bendradarbiavimo pagrindinės sąlygos, sanglaudos politika turėtų sutelkti pagalbą veiksmams, sukuriantiems tarpvalstybinio bendradarbiavimo pridėtinę vertę, pvz., veiksmams tarpvalstybiniam konkurencingumui didinti per naujoves ir mokslinius tyrimus bei technologijų plėtrą; nematerialių tinklų (paslaugų) ar fizinių tinklų (transporto) sujungimui tarpvalstybiniam tapatumui kaip Europos pilietybės bruožui stiprinti; tarpvalstybinės darbo rinkos integravimui skatinti; ir tarpvalstybinio vandens ūkio tvarkybai bei potvynių kontrolei.

Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas spręstiniams uždaviniams ir galimybėms, kuriuos sukuria po plėtos besikeičiančios Europos Sąjungos sienos. Šioje srityje būtina remti nuoseklius tarpvalstybinius veiksmus, skatinančius ekonominę abiejų šalių veiklą, ir šalinti vystymosi kliūtis. Šiuo tikslu sanglaudos politika ir naujoji Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė turi sukurti nuoseklią tokių veiksmų sistemą.

5.5. Tarptautinis bendradarbiavimas

Tarptautinio bendradarbiavimo regionai yra didieji regionai, kuriuose būtina stiprinti ekonominę ir socialinę integraciją bei sanglaudą. Tarptautinio bendradarbiavimo programomis siekiama didinti valstybių narių bendradarbiavimą strateginiais klausimais.

Todėl paramą reikėtų teikti veiksmams, kuriais siekiama gerinti fizinį teritorijų susietumą (pvz., investicijoms į tvarųjį transportą) bei nematerialiuosius ryšius (tinklus, regionų tarpusavio mainus bei dalyvaujančių šalių tarpusavio mainus).

Numatomiems veiksams priklauso Europos transporto koridorių (visų pirma tarpvalstybinių atkarpu) sukūrimas gamtiniams pavojams išvengti, vandens ūkio tvarkyba upės baseino lygmeniu, integruotas jūrų bendradarbiavimas ir MTTP (naujovių) tinklai.

Pakeistas dabartinių tarptautinio bendradarbiavimo zonų žemėlapis, siekiant užtikrinti, kad bus sukurtos pagrindiniams struktūriniais veiksams įgyvendinti būtinos sąlygos. Šie regionai buvo nustatyti atsižvelgiant į teritorinę darną ir funkcinius geografinio pobūdžio kriterijus, pavyzdžiui, į priklausymą tos pačios upės baseinui ar pakrantės zonai, ar kalnuotai vietai, ar į tai, jog per juos eina pagrindinis transporto koridorius. Taip pat svarbūs yra ir kiti kriterijai: istorija ar institucinės struktūros, vykstantis bendradarbiavimas ar galiojantys susitarimai.

5.6. Tarpregininis bendradarbiavimas

Tarpregininio bendradarbiavimo programos turėtų būti sutelktos ties ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarke: stiprinti naujoves, MVĮ ir verslumą, aplinkosaugą ir rizikos prevenciją. Be to, bus skatinami miestų plėtros, viešojo sektoriaus paslaugų (tokių kaip sveikatos priežiūros paslaugos ir IRT naudojančios valdymo paslaugos) modernizavimo, patirties ir gerosios patirties mainai, bendradarbiavimo programų įgyvendinimas, tyrimai ir duomenų rinkimas. Parama tarpregininiam bendradarbiavimui taip pat bus skiriama pagal konvergencijai, regionų konkurencingumui ir užimtumui skirtas programas. Taip pat bus skatinami patirties ir gerosios patirties mainai miestų plėtros, socialinės integracijos, miestų ir kaimo vietovių ryšių bei bendradarbiavimo programų įgyvendinimo srityse.

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

dėl Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį,

atsižvelgdama į [DDMM]2006 Tarybos reglamentą (EB) Nr. [...] /2006, nustatantį bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo ir panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999²⁷, ypač į jo [25] straipsnio pirmą dalį,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą²⁸,

atsižvelgdama į Europos Parlamento pritarimą²⁹,

atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę³⁰,

atsižvelgdama į Regionų komiteto nuomonę³¹,

kadangi:

- (1) Sutarties 158 straipsnyje teigiama, kad, norėdama sustiprinti savo ekonominę ir socialinę sanglaudą, Bendrija siekia mažinti regionų plėtros lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų arba salų, įskaitant kaimo vietas, atsilikimą.
- (2) Pagal Reglamento (EB) Nr. [...] /2006 [25] straipsnį strateginės gairės ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai turėtų būti nustatomos apibrėžiant orientacinę sistemą Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniui fondui ir Sanglaudos fondui (toliau – Fondai), atsižvelgiant į kitas susijusias Bendrijos politikos kryptis, siekiant skatinti subalansuotą, harmoningą ir tvarų Bendrijos vystymąsi.
- (3) Po plėtros iš esmės padidėjo regionų skirtumai Bendrijoje, nors kai kuriuose skurdžiausiuose naujų valstybių narių regionuose pastebimas aukščiausias ekonomikos augimo lygis. Todėl plėtra suteikia precedento neturinčią galimybę didinti augimą ir konkurencingumą visoje Bendrijoje, kas turėtų atsispindėti šiose strateginėse gairėse.

²⁷ OL L ..., Data , p.

²⁸ OL C [...], [...], p. [...].

²⁹ OL C [...], [...], p. [...].

³⁰ OL C [...], [...], p. [...].

³¹ OL C [...], [...], p. [...].

- (4) 2005 m. pavasario Europos Vadovų Taryba patvirtino, kad Bendrija turėtų sutelkti visus atitinkamus nacionalinius ir Bendrijos išteklius, įskaitant sanglaudos politiką, siekiant atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslų, kuriuos sudaro integruotos gairės, įskaitant Tarybos priimtas Bendrąsias ekonominės politikos gaires ir užimtumo gaires³².
- (5) Siekiant Sutartyje apibrėžtų tikslų, visų pirma – skatinti realią ekonominę konvergenciją, veiksmai, remiami iš sanglaudos politikai skirtų ribotų išteklių, turėtų būti sutelkiami darniam vystymuisi, konkurencingumui ir užimtumui, kaip apibrėžta atnaujintoje Lisabonos strategijoje, skatinti.
- (6) Todėl šiomis strateginėmis gairėmis turėtų būti siekiama gilinti strateginį sanglaudos politikos aspektą, siekiant stiprinti sąveiką su atnaujintos Lisabonos politikos tikslais ir padedant juos įgyvendinti.
- (7) 2005 m. pavasario Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad būtina jausti didesnę atsakomybę už naujosios Lisabonos darbotvarkės tikslus vietos lygmeniu, įtraukiant regionų bei vietos dalyvius ir socialinius partnerius, ypač tose srityse, kuriose būtinas didesnis artumas, pvz., tokiose kaip inovacijos, žinių ekonomika ir naujos informacijos ir ryšių technologijos, užimtumas, žmogiškasis kapitalas, verslumas, parama mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI) ir rizikos kapitalo finansavimo prieinamumas. Ši atsakomybė pabrėžiama šiose strateginėse gairėse.
- (8) Be to, strateginėse gairėse taip pat reikėtų pabrėžti, kad greta įvairių kitų investicijoms palankių sąlygų (įskaitant veiksmingą vienos bendros rinkos įgyvendinimą, administracines reformas, gerą valdymą, verslui palankią aplinką ir pakankamą aukštos kvalifikacijos darbuotojų skaičių) makroekonomikos stabilumas ir struktūrinės reformos yra neabejotinai svarbi sanglaudos politikos sėkmės prielaida.
- (9) Atsižvelgdamos į integruotas gaires, valstybės narės parengė nacionalines reformų programas, siekdamos geresnių sąlygų augimui ir užimtumui. Šiose strateginėse gairėse pirmenybė turėtų būti teikiama visoms valstybėms narėms ir regionams tose investicijų srityse, kurios padeda įgyvendinti nacionalines reformų programas, atsižvelgiant į nacionalinius ir regionų poreikius bei padėti: investicijas į naujoves, žinių ekonomiką, naujas informacijos ir ryšių technologijas, užimtumą, žmogiškąjį kapitalą, verslumą, paramą MVI ir rizikos kapitalo finansavimo prieinamumą.
- (10) Strateginėse gairėse reikėtų atsižvelgti į sanglaudos politikos vaidmenį įgyvendinant kitas Bendrijos politikos kryptis, suderintas su atnaujinta Lisabonos darbotvarke.
- (11) Regionų ir valstybių narių, atitinkančių reikalavimus paramai gauti pagal konvergencijos tikslą, atveju, turėtų būti siekiama skatinti augimo potencialą, siekiant palaikyti didelius ekonomikos augimo tempus, įskaitant pagrindinių infrastruktūros tinklų problemų sprendimą ir institucinių bei administracinių gebėjimų stiprinimą.
- (12) Svarbus yra teritorinis sanglaudos politikos aspektas ir visiems Bendrijos regionams taip pat turėtų būti suteikta galimybė prisidėti prie augimo ir darbo vietų kūrimo. Be to, strateginėse gairėse turėtų būti atsižvelgiama į investavimo poreikius miesto ir

³²

OL

kaimo vietovėse, atsižvelgiant į jų vaidmenį regioniniame vystymesi ir siekiant skatinti darnesnę vystymąsi, tvarias bendruomenes bei socialinę įtrauktį.

- (13) Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslas vaidina svarbų vaidmenį užtikrinant darnesnę ir tvarų Bendrijos teritorijos vystymąsi. Strateginės gairės turėtų padėti siekti Europos teritorinio tikslo, kurio sėkmė priklauso nuo bendrų susijusių teritorijų vystymosi strategijų nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu ir nuo tinklų kūrimo, ypač užtikrinant idėjų integravimą į nacionalines ir regionines sanglaudos programas.
- (14) Siekiant skatinti darnų vystymąsi, strateginės gairės turėtų atspindėti poreikį atsižvelgti į aplinkos apsaugą ir jos gerinimą rengiant nacionalines strategijas.
- (15) Vyrų ir moterų lygios galimybės ir bet kokios diskriminacijos dėl lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos prevencija yra pagrindiniai sanglaudos politikos principai ir turėtų būti įtraukti į visus strateginio požiūrio į sanglaudą lygius.
- (16) Geras valdymas visuose lygmenyse yra būtinas siekiant sėkmingai įgyvendinti sanglaudos politiką. Strateginėse gairėse turėtų būti atsižvelgiama į plataus masto partnerystės vaidmenį rengiant ir įgyvendinant vystymosi strategijas, kuri yra būtina siekiant užtikrinti, kad sudėtingos sanglaudos politikos strategijos būtų sėkmingai valdomos, ir į kokybės bei veiksmingumo poreikį viešajame sektoriuje.
- (17) Šios strateginės gairės atspindi bendrą orientacinę struktūrą, kuria naudotis kviečiamos valstybės narės ir regionai rengiant nacionalines ir regionines programas, tam, kad galėtų įvertinti savo indėlį siekiant Europos Sąjungos tikslų sanglaudos, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityse. Atsižvelgdama į šias strategines gaires, kiekviena valstybė narė turėtų parengti savo nacionalinį strateginį gairių dokumentą ir susijusias veiklos programas,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Priimamos priede išdėstytos Bendrijos ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politikos strateginės gairės (toliau – strateginės gairės).

2 straipsnis

Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai strateginiai gairių dokumentai ir veiklos programos 2007–2013 m. laikotarpiui atitiktų šias gaires.

3 straipsnis

Šis sprendimas skirtas valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje,

Tarybos vardu
Pirmininkas
[...]

PRIEDAS

Bendrijos sanglaudos politikos strateginės gairės 2007–2013 m.

1. ĮVADAS: 2007–2013 M. SANGLAUDOS POLITIKOS GAIRĖS

Vadovaujantis atnaujintos Lisabonos strategijos integruotomis gairėmis ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, sanglaudos politikos remiamomis programomis turėtų būti siekiama skirti išteklius šiems trims prioritetams³³:

- didinti **valstybių narių, regionų ir miestų patrauklumą**, gerinant jų prieinamumą, užtikrinant tinkamą paslaugų kokybę ir lygį bei išsaugojant aplinką;
- skatinti naujovių diegimą, verslumą ir žinių ekonomikos augimą plėtojant mokslinių tyrimų ir naujovių pajėgumus, įskaitant naujas informacijos ir ryšių technologijas; bei
- sukurti **daugiau ir geresnių darbo vietų**, pritraukiant daugiau žmonių į užimtumo ar verslumo veiklą, gerinant darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

Naujosiomis programomis siekiant atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslų dėmesys skiriamas šiems principams:

Pirma, vadovaujantis atnaujinta Lisabonos darbotvarke, sanglaudos politika turėtų labiau orientuotis į **žinias, mokslinius tyrimus ir naujoves bei žmogiškąjį kapitalą**. Atitinkamai šioms veiklos sritims taikoma bendra finansinė parama turėtų būti iš esmės padidinta, kaip to reikalaujama. Be to, valstybės narės ir regionai turėtų semtis įkvėpimo iš gerosios patirties, kurios poveikio ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui rezultatai buvo akivaizdžiai teigiami.

Antra, valstybės narės ir regionai turėtų siekti **darnaus vystymosi** tikslo ir skatinti ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų sąveiką. Atnaujintoje Lisabonos strategijoje ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui bei nacionalinėse reformų programose pabrėžiama aplinkos svarba ekonomikos augimui, konkurencingumui ir užimtumui. Siekiant skatinti darnų vystymąsi, rengiant programas ir projektus būtina atsižvelgti į aplinkos apsaugą.

Trečia, valstybės narės ir regionai turėtų siekti **vyrų ir moterų lygių galimybių** visuose programų ir projektų parengimo ir įgyvendinimo etapuose. Lygių galimybių galima siekti atliekant konkrečius lygybės skatinimo veiksmus, taip pat atidžiai atsižvelgiant į kitų projektų ir fondų valdymo galimą poveikį moterims ir vyrams.

Ketvirta, valstybės narės įvairiais fondų įgyvendinimo etapais turėtų imtis atitinkamų veiksmų, kad **užkirstų kelią bet kokiai diskriminacijai** dėl lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. Pirmiausia, vienas iš kriterijų, kurio reikia laikytis apibrėžiant fondų bendrai finansuojamą veiklą, ir į kurį reikia atsižvelgti įvairiais įgyvendinimo etapais, yra prieinamumas neįgaliesiems.

³³ Pranešimas pavasario Europos Vadovų Tarybai, „Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“. COM(2005) 24, 2005 2 2.

Tolesniuose skyriuose nagrinėjami pagrindiniai kiekvienos iš šių plačių sričių aspektai, pateikiant konkrečias gaires kiekvienai jų. Ne visos iš išsamių gairių bus aktualios visiems regionams. Tinkamiausias investicijų derinys galiausiai priklausys nuo kiekvienos valstybės narės ir regiono stipriųjų ir silpnųjų pusių analizės bei konkrečių šalių ir regionų aplinkybių. Tiesą sakant, gairės yra bendra sistema, kuria naudotis kviečiamos valstybės narės ir regionai, rengdami nacionalines, regionines ir vietos programas, pirmiausia tam, kad galėtų įvertinti savo indėlį siekiant Bendrijos tikslų sanglaudos, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityse.

1.1 GAIRĖ: Europa ir jos regionai – patrauklesnė vieta investicijoms ir darbui

Viena iš ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prielaidų – užtikrinti, kad verslas galėtų naudotis visa būtina infrastruktūra (pvz., transporto, aplinkos, energetikos). Moderni ir saugi infrastruktūra yra svarbus daugelio įmonių veiklos rezultatus lemiantis veiksnys, darantis įtaką regionų ir miestų ekonominiam ir socialiniam patrauklumui. Investicijos į infrastruktūrą atsiliekančiuose, ypač naujųjų valstybių narių, regionuose paskatins ekonomikos augimą, taip sustiprindamos konvergenciją su likusia Europos Sąjungos dalimi, bei pagerins gyvenimo kokybę. Ištekliai turėtų būti gaunami ne tik dotacijų, bet kur įmanoma, ir paskolų pavyzdžiui, iš Europos investicijų banko (EIB) forma bei iš privataus sektoriaus. Ateinantį laikotarpį už programas atsakingos institucijos valstybėse narėse turės galimybę labiau pasinaudoti EIB patirtimi, kad galėtų parengti Europos finansavimui pagal *JASPERS* iniciatyvą tinkamus projektus.

1.1.1 Plėsti ir gerinti transporto infrastruktūrą

Veiksminga, lanksti, saugi ir švari transporto infrastruktūra gali būti laikoma būtina ekonominės raidos prielaida, nes ji skatina našumą, taigi ir atitinkamų regionų raidos perspektyvas, palengvindama žmonių ir prekių judėjimą. Transporto tinklai gerina prekybos galimybes ir tuo pačiu didina efektyvumą. Be to, visą Europą jungiančios transporto infrastruktūros (ypač trisdešimties transeuropinių transporto tinklų projektų atitinkamų atkarpu) išplėtojimas, konkrečiai orientuojantis į tarpvalstybinius projektus, yra būtinas siekiant didesnės nacionalinių rinkų integracijos, visų pirma išsiplėtusios Europos Sąjungos kontekste.

Investicijų į infrastruktūrą poreikius reikia pritaikyti atitinkamų regionų ir šalių konkrečioms poreikiams ir ekonomikos išsivystymo lygiui. Šie poreikiai paprastai yra didžiausi konvergencijos regionuose ir Sanglaudos fondo finansavimą gaunančiose šalyse. Paprastai investicijoms į infrastruktūrą (kaip ir kitoms investicijoms) peržengus tam tikrą finansavimo lygmenį, gaunama mažesnė investicijų grąža. Ekonominiai tokių investicijų grąžos rodikliai yra didesni, kai infrastruktūra yra menka ir nebuvo užbaigti pagrindiniai tinklai, visgi tikėtina, jog jie mažės pasiekus tam tikrą lygį.

Todėl reikėtų atsižvelgti į regiono ekonomikos išsivystymo lygį ir dideliems infrastruktūros objektams skirtas dotacijas. Mažiausiai išsivysčiusiuose regionuose ir šalyse tarptautiniai ir tarpregioniniai ryšiai gali teikti didesnę investicijų grąžą tolimesnėje perspektyvoje, gerindami verslo konkurencingumą ir palengvindami darbuotojų judumą. Antra vertus, regioninę transporto infrastruktūrą gal būtų tinkamiau kurti išsibarsčiusios, smulkios ūkinės veiklos pagrindą turinčiuose regionuose, kuriuose gyventojai daugiausia gyvena miesteliuose. Nepakankamus kelių tinklus turintiems regionams taip pat reikėtų skirti finansavimą ekonomiškai būtinoms kelių jungtims sukurti. Be to, reikėtų spręsti judumo ir prieinamumo

problemas miestų zonose, remiant integruoto valdymo sistemas ir švaraus transporto sprendimus.

Siekiant gauti maksimalią naudą iš investicijų į transportą, fondų teikiama parama turėtų būti grindžiama keliais principais.

Pirma, investicijų į infrastruktūrą lygiui ir pobūdžiui nustatyti reikėtų naudoti objektyvius kriterijus. Pavyzdžiui, potenciali investicijų grąža turėtų būti matuojama pagal ekonomikos išsivystymo lygį, ūkinės veiklos konkrečiame regione pobūdį, dominuojantį turimos infrastruktūros tankį ir kokybę ar apkrovos laipsnį. Nustatant socialinę grąžą, turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į numatomų infrastruktūros projektų poveikį aplinkai ir socialinius padarinius.

Antra, kiek įmanoma turėtų būti laikomasi aplinką tausojančio principo, vadovaujantis Baltąja knyga³⁴. Būtina imti naudoti aplinką tausojančias transporto rūšis. Tačiau kiekvienos transporto rūšies aplinkosaugos ir bendras veiksmingumas turėtų būti optimizuoti, pirmiausia infrastruktūros naudojimo toje transporto rūšyje ir su kitomis rūšimis srityse³⁵.

Trečia, ypatingas dėmesys konvergencijos regionuose bei Sanglaudos fondo finansavimą gaunančiose šalyse turėtų būti skiriamas siekiant modernizuoti geležinkelio sistemą atidžiai parenkant prioritėtines sritis, užtikrinant jų sąveikumą su Europos geležinkelių transporto valdymo sistema (*angl.* ERTMS).

Ketvirta, investicijos į transporto infrastruktūrą turėtų remtis tinkamu eismo valdymu, ypatingą dėmesį skiriant nacionaliniuose ir Bendrijos standartuose apibrėžtai saugai. Nacionalinėse ar regioninėse strategijose turėtų būti atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti subalansuotą (ir švarų) transporto rūšių paskirstymą, tenkinantį tiek ekonominius, tiek aplinkosaugos poreikius. Pavyzdžiui, strategijose turėtų būti įtrauktos pažangiosios transporto sistemos, daugiaryšio transporto platformos ir, visų pirma, technologija, naudojama pirmiau minėtoje ERMTS ir Bendro Europos dangaus oro eismo vadybos (*angl.* ATM) mokslinių tyrimų programoje (SESAR – siekiant sukurti vientisesnę skrydžių valdymo sistemą Europoje).

Remiantis pirmiau išdėstytais principais, veiksmų gairės yra tokios:

- Valstybės narės ir regionai, atitinkantys konvergencijos tikslo³⁶ arba Sanglaudos fondo finansavimo kriterijus turėtų teikti pirmenybę tiems iš trisdešimties europinės svarbos projektų, kurie įgyvendinami jų teritorijoje. Šioje projektų grupėje ypatingo dėmesio nusipelno tarpvalstybinės jungtys. Valstybės narės turėtų pasitelkti koordinatorius, kad sutrumpintų laikotarpį nuo tinklo planavimo iki fizinės statybos. Kitus Europos transporto tinklo (*angl.* TEN) projektus ir strategines transporto jungtis reikėtų remti tik tuomet, jei jų indėlis į ekonomikos augimą ir konkurencingumą yra didelis.
- Turint omenyje miesto ir kaimo vietoves apimančią integruotą regioninio transporto ir ryšių strategiją, siekiant užtikrinti didžiųjų tinklų sukurtų galimybių naudą regionams, taip pat bus svarbios papildomos investicijos į antrines jungtis.

³⁴ „Europos transporto politika 2010 m.: laikas spręsti“. COM(2001) 370.

³⁵ „Tenesustos Europos pažanga – užtikrinkime tvarų Europos judumą“. COM(2006) 314, 2006 6 22.

³⁶ OL L 167, 2004 4 30, p. 1.

- Parama geležinkelių infrastruktūrai turėtų būti siekiama užtikrinti geresnes galimybes jais pasinaudoti. Mokesčiai už naudojimąsi infrastruktūra turėtų palengvinti naudojimosi galimybes nepriklausomiems veiklos vykdytojams. Jie taip pat turėtų sustiprinti visą ES jungiančio sąveikaus tinklo kūrimą. Atsižvelgimas į sąveiką ir jos taikymas bei ERTMS sistemos įdiegimas traukiniuose ir geležinkelio infrastruktūroje turėtų būti visų finansuojamų projektų dalimi.
- Tausiųjų transporto tinklų skatinimas, ypač miestų zonose. Tokiems tinklams priklauso viešojo transporto priemonės (įskaitant automobilių stovėjimo aikštelių ir pavėžėjimo iki centro infrastruktūrą), mobilumo planai, žiediniai keliai, kelio jungčių saugumo didinimas, ne automobilių eismas (dviračių ir pėsčiųjų takai). Šie tinklai taip pat apima veiksmus, skirtus tam tikroms tikslinėms grupėms (pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems) teikiamoms bendro naudojimo viešojo transporto paslaugoms ir alternatyvaus transporto priemonių kuro platinimo tinklų sukūrimą. Be to, prie tinklų tausumo gali prisidėti vidaus vandens transporto linijos.
- Siekiant garantuoti didžiausią transporto infrastruktūros efektyvumą regioniniam vystymuisi skatinti, derėtų kreipti dėmesį į išėjimo į jūrą neturinčių, izoliuotų ar tolimiausių teritorijų **prijungimo** prie transeuropinio tinklo (*angl.* TEN-T) gerinimą. Šiuo tikslu bus naudinga antrinių jungčių plėtra, besiorientuojanti į įvairiarūšį ir tausųjį transportą. Visų pirma su atokiomis teritorijomis turėtų būti sujungti vandens ir oro uostai.
- Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama plėtojant „jūrų greitkelius“ ir trumpų atstumų laivininkystę kaip perspektyvią alternatyvą tolimų atstumų kelių ir geležinkelių transportui.

Valstybėms narėms tuo pat metu gaunant tiek Sanglaudos fondo, tiek struktūrinių fondų paramą, programose reikėtų atskirti iš kiekvieno fondo finansuojamų veiksmų rūšis, o Sanglaudos fondas turi atlikti pagrindinį vaidmenį remiant transeuropinius transporto tinklus.

Savo ruožtu struktūriniai fondai turėtų daugiausia orientuotis į infrastruktūros plėtojimą, susijusį su ekonomikos augimą skatinančiomis priemonėmis (pavyzdžiui, turizmo plėtra, patobulinimus, skirtus pramoninių vietovių patrauklumui didinti ir kt.). Investicijos į kelių infrastruktūrą taip pat turi atitikti bendrą kelių eismo saugumo tikslą.

Bendras finansavimas iš fondų turėtų papildyti dotacijas iš transeuropinių tinklų biudžeto, vengiant Bendrijos paramos dubliavimo. Kiekvienai valstybei narei reikės iš anksto nustatyti planuojamiems projektams tinkamiausią priemonę. Sanglaudos politikos finansavimas gali būti derinamas su TEN priemonių paskolų garantijų dalimi.

1.1.2. Stiprinti aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką

Aplinkosaugos investicijos gali būti naudingos ekonomikai trimis būdais: jos gali užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimą, sumažina išorės aplinkosaugos išlaidas ekonomikai (pvz., sveikatos sistemos išlaidas, išvalymo išlaidas ar susigrąžinamas žalos atlyginimo išlaidas) ir skatina naujovių diegimą bei darbo vietų kūrimą. Būsimos sanglaudos programos turėtų siekti stiprinti galimą aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką. Todėl pirmenybę reikėtų teikti tokioms aplinkosaugos paslaugoms, kaip švaraus vandens tiekimas, atliekų tvarkymas ir nuotekų valymo infrastruktūra, gamtos išteklių valdymas, žemės asenizacija naujai ūkinei veiklai parengti bei apsauga nuo tam tikrų rizikos aplinkai rūšių.

Siekiant maksimalios ekonominės naudos ir mažesnių išlaidų, reikėtų teikti pirmenybę kovai su aplinkos taršos šaltiniais. Atliekų tvarkybos srityje tai reiškia orientavimąsi į atliekų prevencijos, perdirbimo ir biologinio skilimo sritis, kurios yra ekonomiškai pagrįstos ir padeda kurti darbo vietas.

Vystymosi strategijos turėtų būti grindžiamos regionams būdingų poreikių ir konkrečių problemų pirminiu vertinimu, jei įmanoma pasitelkiant atitinkamus rodiklius. Reikėtų dėti pastangas siekiant išorės aplinkosaugos išlaidas paversti vidaus išlaidomis, remiant rinka pagrįstų priemonių sukūrimą ir plėtrą (žr., pavyzdžiui, Aplinkosaugos technologijų veiksmų plane siūlomas priemonės). Šiame kontekste atkreipiamas dėmesys į Aplinkos ir saugumo pasaulinės stebėsenos sistemą (*angl.* GMES), kuri nuo 2008 m. visoje Europoje teiks naujausią informaciją apie žemės dangą, naudojimą ir vandenynų savybes, bei padėties žemėlapius nelaimių ir avarių atveju.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, rekomenduojamos šios veiksmų gairės:

- tenkinti investicijų į **infrastruktūrą** svarbius poreikius, visų pirma konvergencijos regionuose, ir ypač naujų valstybių narių regionuose, vykdyti aplinkosaugos teisės aktus vandens, atliekų, oro, gamtos ir rūšių apsaugos bei biologinės įvairovės srityse;
- užtikrinti **patrauklias sąlygas įmonėms ir jų aukštos kvalifikacijos darbuotojams**. Šias sąlygas galima užtikrinti skatinant žemėtvarkos planavimą, mažinantį padriką miestų plėtimąsi, ir atnaujinant fizinę aplinką, taip pat vystant gamtos ir kultūros vertybes. Investicijos į šią sritį turėtų būti aiškiai susietos su naujoviško ir darbo vietas kuriančio verslo plėtra konkrečiose vietovėse;
- greta kitur aptariamų investicijų į tausiąją energetiką ir transportą, skatinti investicijas, prisidedančias prie **Kioto protokolu** priimtų ES įsipareigojimų vykdymo;
- imtis **rizikos prevencijos** priemonių tobulinant gamtos išteklių tvarkymą, atliekant tikslingesnius mokslinius tyrimus ir geriau pasitelkiant IRT bei vykdant novatorišką viešojo valdymo politiką, įskaitant, pavyzdžiui, prevencinę stebėseną.

Valstybėms narėms gaunant tiek Sanglaudos fondo, tiek struktūrinių fondų paramą, programose turėtų būti aiškiai atskiriamos iš kiekvieno fondo atitinkamai finansuojamų veiksmų rūšys.

1.1.3. Spręsti problemas, susijusias su intensyviu tradicinių energijos šaltinių naudojimu Europoje

Susijęs prioritetas – tai būtinybė mažinti priklausomybę nuo tradicinių energijos šaltinių gerinant energijos vartojimo efektyvumą ir naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius. Investicijos į šias sritis padeda užtikrinti ilgalaikiam ekonomikos augimui būtiną energijos tiekimą ir tuo pačiu yra naujovių diegimo bei eksporto galimybių šaltinis, be to, yra ekonomiškai pagrįstos, ypač jei energijos kainos išlieka didelės.

Investicijos į tradicinius energijos šaltinius taip pat būtinos tiekimui užtikrinti. Visų pirma, jei yra rinkos nepakankamumo įrodymų ir neprieštaraujama rinkos liberalizavimui, fondai turėtų orientuotis į sujungimų užbaigimą, konkrečiai akcentuojant transeuropinius tinklus, elektros energijos tinklų tobulinimą ir dujų perdavimo bei paskirstymo tinklų užbaigimą ir tobulinimą, įskaitant, jei reikalinga, salose ir labiausiai nutolusiuose regionuose.

Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- remti projektus **energijos vartojimo efektyvumui** gerinti, pavyzdžiui, pastatuose, ir nedaug energijos naudojančių vystymo modelių sklaidą;
- remti **atsinaujinančių ir alternatyvių technologijų** (pavyzdžiui, vėjo, saulės, biomasės), dėl kurių ES galėtų įgyti pranašumą ir sustiprėtų jos konkurencingumas, plėtojamą ir naudojimą, įskaitant šildymui ir vėsinimui. Tokios investicijos taip pat padeda siekti Lisabonos tikslo, užtikrindamos, kad iki 2010 m. 21 % visos elektros energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančių išteklių;
- sutelkti investicijas į tradicinius energijos šaltinius siekiant sukurti **tinklus** tose srityse, kuriose yra rinkos nepakankamumo įrodymų. Šios investicijos daugiausia būtų skiriamos konvergencijos regionams.

1.2 GAIRĖ: Žinių ir naujovių tobulinimas ekonomikos augimo labui

Bendrijos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslas reikalauja struktūrinio ekonomikos poslinkio žiniomis grindžiamos veiklos link. Tam reikalinga imtis veiksmų keliuose frontuose: spręsti žemo mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) lygio problemą, visų pirma privačiame sektoriuje; skatinti naujovių diegimą per naujus ar patobulintus produktus, procesus ir paslaugas, galinčius atlaikyti tarptautinę konkurenciją; didinti regionų ir vietos gebėjimus kurti ir įsisavinti naujas technologijas (visų pirma IRT); ir teikti daugiau paramos už rizikos prisiėmimą.

Išlaidos MTTP, išreikštos kaip BVP procentas, nors ir nežymiai auga, bet sudarydamos 1,9 % BVP vis dar nesiekia Lisabonos strategijos tikslo, t. y. 3 %³⁷. Pagal apytikrius apskaičiavimus, padidinus išlaidas moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai nuo 1,9 % iki 3 % BVP (siekiant Lisabonos tikslų iki 2010 m.), 2010 m. jos padidėtų 1,7 % BVP³⁸. Nors verslo investicijų į MTTP toliau pastebimai nepakanka, yra ženklų, rodančių, kad ir valstybės investavimas į šią sritį susiduria su sunkumais. MTTP ir naujovių diegimo atotrūkis šalies viduje ir tarp skirtingų šalių, visų pirma verslo išlaidų MTTP srityje, yra žymiai didesnis nei pajamų atotrūkis. Nors ir buvo imtasi įvairių nacionalinių ir Bendrijos iniciatyvų, viešosios bei privačios MTTP institucijos turi imtis papildomų veiksmų, kad suderintų verslo poreikius ir MTTP pasiūlą. Europos naujovių atotrūkis nuolat auga: Europos naujovių diegimo „švieslentė“ rodo, kad Europa nuo JAV atsilieka pagal devynis iš vienuolikos naujovių rodiklių³⁹. Naujovių atotrūkis tebesitęsia ir *pačioje* Europoje, nes Europos Sąjunga dažnai nepajėgi technologijų plėtros paversti komerciniais produktais ir procesais. Sanglaudos politika gali padėti išspręsti rimčiausias problemas, kurias liudija netenkinantys Europos rezultatai diegiant naujoves, įskaitant neveiksmingas naujovių diegimo sistemas, nepakankamą verslo dinamiškumą ar vangų IRT naudojimą versle.

Turint tai omenyje, būtina didinti nacionalinius ir regioninius MTTP pajėgumus, remti investicijas į IRT infrastruktūrą ir skleisti technologijas bei žinias pasitelkiant tinkamus technologijų perdavimo ir žinių mainų mechanizmus. Informuotumo ugdymą geresniam MTTP potencialo panaudojimui galėtų skatinti regionų „toliaregiškumas“ ir kiti regionų

³⁷ „Investavimas į mokslinius tyrimus: Europos veiksmų planas“. COM(2003) 226, 2003 4 30.

³⁸ „Ekonominės išlaidos, susidarysiančios jei nebus pasiekti Lisabonos tikslai“, SEC(2005) 385, 2005 3 15.

³⁹ SEC(2004) 1475.

strateginio planavimo metodai, pagal kuriuos vyktų nuolatinis ir sisteminis dialogas su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis. Taip pat svarbu įgūdžių ir gebėjimų vystymo veiksmais didinti įmonių, ypač MVĮ, pajėgumus įsisavinti MTTP; skatinti suburti Europoje didesnes aukštos kokybės mokslinių tyrimų talentų gretas, bei jas pasitelkti; didinti privataus ir viešojo sektoriaus investicijas į MTTP ir naujoves; bei skatinti MTTP partnerysčių steigimąsi įvairiuose Europos Sąjungos regionuose. Pavyzdžiui, Europos technologijų platformos sudaro sąlygas mokslinių tyrimų programas geriau pritaikyti prie verslo poreikių; sanglaudos politika gali vaidinti svarbų vaidmenį remiant strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkių įgyvendinimą visoje Europos Sąjungoje, įskaitant mažiau išsivysčiusiuose regionuose.

Nors tiesioginės dotacijos išlieka svarbios, ypač konvergencijos regionuose, būtina orientuotis į kolektyvinių verslo ir technologijų paslaugų teikimą įmonių grupėms, kad šios galėtų pagerinti savo novatorišką veiklą. Tiesioginės dotacijos atskiroms įmonėms turėtų būti skirtos tų įmonių MTTP ir naujovių diegimo pajėgumams stiprinti, o ne gamybos sąnaudoms laikinai sumažinti, kas tik sukuria didelę papildomą našą. Tai labai svarbu tradiciniuose sektoriuose, ypač susiduriančiuose su pasauline konkurencija, kuriems reikia dėti papildomas pastangas, norint išlikti konkurencingiems, ir MVĮ, kurios dažnai yra didžiausias užimtumo regionuose šaltinis. Tačiau svarbiausia yra tai, kad šios politikos kryptys turi būti pritaikytos prie konkrečių kiekvieno regiono sąlygų ir ypač prie MVĮ poreikių. Nacionalinės, regioninės ir vietos strategijos turėtų būti grindžiamos visapusiška investicijų į MTTP galimybių analize.

Bendrijos pastangos orientuojasi į žinias ir naujoves ir yra skirtos spartesniam ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti. Bendrijos lygmeniu siūlomos dvi susijusios priemonės: Septintoji mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programa ir Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa. Sanglaudos politikos ir šių priemonių sąveika yra gyvybiškai svarbi, kad moksliniai tyrimai ir sanglaudos politika stiprintų vienas kitą regionų lygmeniu, o nacionalinėse ir regioninėse vystymosi strategijose atsispindėtų šios sąveikos įgyvendinimo būdas. Sanglaudos politika gali padėti visiems regionams stiprinti mokslinių tyrimų ir naujovių gebėjimus, taip prisidedama prie veiksmingo šių regionų dalyvavimo Europos mokslinių tyrimų erdvėje ir apskritai visos Bendrijos mokslinių tyrimų ir naujovių veikloje. Konkrečiai jai tenka dvejopas vaidmuo. Pirma, ji padeda regionams įgyvendinti regionines naujovių strategijas ir veiksmų planus, kurie potencialiai gali turėti didelės įtakos konkurencingumui tiek regiono, tiek ir visos Europos Sąjungos mastu; antra, ji padeda didinti mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo pajėgumus regione iki lygmens, leidžiančio dalyvauti tarptautiniuose mokslinių tyrimų projektuose.

Todėl regioninės strategijos turėtų būti orientuotos į investicijas į MTTP, naujovių diegimą ir verslumą, užtikrinant, kad šios investicijos atitiktų regiono ekonominio vystymosi poreikius, ir kad egzistuočių pajėgumai mokslinius tyrimus paversti paklausia produkto, proceso ir paslaugų naujove; stiprindamos technologijų perdavimą ir žinių mainus, skatindamos IRT plėtojimą, sklaidą ir įsisavinimą įmonėse bei užtikrindamos finansavimo prieinamumą įmonėms, pasiryžusioms investuoti į didelės pridėtinės vertės prekes ir paslaugas. Siekiant didinti strateginio poveikio priemonių ir tarpinių organizacijų pajėgumą skatinti regionų ir vietos dalyvius, pirmiausia MVĮ, diegti naujoves, tokios strategijos turėtų konkrečiai numatyti bandymus.

1.2.1. Daugiau ir tikslingiau investuoti į MTTP

Europos įmonių konkurencingumas labai priklauso nuo jų gebėjimo kaip įmanoma greičiau pasiūlyti rinkai naujas žinias. Viešojo sektoriaus parama MTTP gali būti pateisinta nustačius

rinkos nepakankamumą ir visuotinu tam tikrų MTTP investicijų pobūdžiu. Be to, vyriausybės paramą MTTP pateisina mokslinių tyrimų rezultatų nuosavybės problemos ir poreikis tam tikruose mokslinių tyrimų sektoriuose sukurti „kritinę masę“.

Igyvendinant regioninę politiką reikėtų atsižvelgti į ypatingą MTTP veiklos pobūdį. Visų pirma MTTP būtina glaudė dalyvių sąveika, leidžianti formuotis pavyzdiniams mokslinių tyrimų centrams, kurių reikia „kritinei masei“ sukurti. Pagrindinį vaidmenį gali suvaidinti geografinis artumas, pasiekiamas, pavyzdžiui, prie valstybinių mokslinių tyrimų institucijų steigiant MVĮ grupes ir naujovių centrus. Dėl to MTTP veikla būtinai turi būti sukoncentruota geografiniu požiūriu, nes tokiu būdu skatinami neintensyviai MTTP veiklą plėtojančių vietovių įsisavinimo gebėjimai.

MTTP mažiau išsivysčiusiose valstybėse narėse ir regionuose turėtų būti plėtojama aplink jau esamus pavyzdinius mokslinių tyrimų centrus ir vengiant nepagrįsto išteklių teritorinio išsibarstymo. Čia taip pat orientuoti investicijas į prioritetines mokslinių tyrimų sritis gali padėti Europos technologijų platformos. Investicijos taip pat turėtų papildyti Europos prioritetus, išdėstytus Septintojoje pagrindų programoje, ir remti atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslus. Reikėtų teikti pirmenybę naujų ir paklausių produktų, paslaugų ir įgūdžių plėtojimui bei kūrimui.

Veiksmai MTTP srityje turėtų būti suderinti su Bendrijos MTTP politika ir konkrečių regionų poreikiais. Metodo prasme jie turėtų būti grindžiami logišku analitiniu požiūriu, pavyzdžiui, toliaregiškumu; tokių rodiklių, kaip patentai ir žmogiškieji ištekliai naudojimu MTTP; privačių ir valstybinių mokslinių tyrimų institucijų išsidėstymu; ir novatoriškų įmonių grupių egzistavimu.

MTTP srityje galima nustatyti šias veiksmų gaires:

- stiprinti įmonių savitarpio bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą tarp verslo bei valstybinių mokslinių tyrimų (aukštojo ir tretinio mokslo) institucijų, pavyzdžiui, remiant pavyzdinių **įmonių grupių** kūrimąsi regionuose ir tarp skirtingų regionų;
- remti **MTTP veiklą MVĮ** ir technologijų perdavimą (suteikiant galimybes MVĮ naudotis valstybės finansuojamų mokslinių tyrimų institucijų teikiamomis MTTP paslaugomis);
- remti regionines **tarpvalybines ir tarptautines iniciatyvas**, skirtas stiprinti bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje ir gebėjimų stiprinimą prioritetinėse Bendrijos mokslinių tyrimų politikos srityse;
- **stiprinti MTTP gebėjimus**, įskaitant IRT, mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą didelį augimo potencialą turinčiose srityse.

Programos (ypač konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose) gali prisidėti prie MTTP infrastruktūros (įskaitant regioninius didelės spartos duomenų perdavimo tinklus tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir jų viduje), švietimo infrastruktūros (konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose), įrangos ir prietaisų tiek valstybės, tiek verslo finansuojamose mokslinių tyrimų įstaigose plėtojimo, su sąlyga, kad šios investicijos būtų tiesiogiai susijusios su regionų ekonominio vystymosi tikslais. Tai gali apimti mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kurios ekonominio pagrįstumo analizės buvo finansuotos pagal ankstesnes pagrindų programas. Parama Septintosios pagrindų programos prioritetams turėtų būti siekiama plėtoti visapusišką kuriamų ir jau veikiančių pavyzdinių mokslinių tyrimų

centrų potencialą ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, visų pirma rengiant mokslo darbuotojus nacionaliniu lygmeniu ir kuriant sąlygas užsienyje parengtiems mokslo darbuotojams pritraukti.

1.2.2. *Palengvinti sąlygas naujovėms ir skatinti verslumą*

Naujovės – sudėtingų ir daug dalyvių įtraukiančių procesų rezultatas, apimantis įmonių gebėjimą pasinaudoti papildomomis kitų rinkos dalyvių, organizacijų ir institucijų žiniomis.

Investicijos į naujoves yra bene svarbiausias sanglaudos politikos prioritetas tiek pagal konvergencijos, tiek regionų konkurencingumo ir užimtumo programas. Bendras šių investicijų finansavimas turėtų būti pagrindinis prioritetas pagal pastarąsias programas finansavimą gaunančiuose regionuose, o šių regionų turimus ribotus finansinius išteklius reikia sutelkti taip, kad būtų pasiekta „kritinė masė“ ir sukurtas atsvaros poveikis.

Pagrindiniu tikslu turėtų būti tinkamos verslo aplinkos formavimas, kai įmonės yra skatinamos kaupti, skleisti ir naudotis naujomis žiniomis. Kad būtų sukurtos veiksmingos regioninės naujovių sistemos, reikėtų sudaryti galimybes ūkio subjektams, socialiniams ir politikos veikėjams susipažinti ne tik su šalies ar vietos lygmenis, bet ir viso pasaulio pažangiausiomis technologijomis ir verslo praktika. Šiuo tikslu turėtų būti siekiama bendradarbiauti su naujovių sklaidos centrais ir Europos informaciniais centrais, finansuojamais pagal Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą, visų pirma tarptautinių technologijų ir informacijos sklaidos srityje.

Reikėtų remti besikuriančias, ypač su MTTP susijusias, įmones norint, kad jos dalyvautų plėtojant ilgalaikę viziją ir aiškia orientacija į rinką paremtą partnerystę su mokslinių tyrimų institucijomis. Sanglaudos politika turėtų būti siekiama kompensuoti naujovėms ir verslumui trukdantį rinkos nepakankamumą. Veiksmams turėtų būti siekiama pasinaudoti jau turimais veiklos centrais ir taip išnaudoti regioninį MTTP potencialą bei skatinti tinklų kūrimą ir bendradarbiavimą technologijų srityje tarp regionų ir jų viduje.

Valstybės institucijos turėtų užtikrinti, kad mokslinių tyrimų įstaigos, privatus ir viešasis sektorius iki galo išnaudotų visą įmanomą tarpusavio sąveiką.

Metodo prasme ekonominio vystymosi strategijas pagerintų duomenys, renkami apie naujovių srityje konkrečiuose regionuose vykdomą veiklą, pavyzdžiui, apie privačių asmenų turimus patentus ar apie veikiančių naujovėmis grindžiamos veiklos įmonių grupių, įskaitant valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų įstaigų grupes, pobūdį, sritį ir plėtojimo galimybes. Čia galima būtų pasitelkti ir Bendrijos naujovių apklausas bei Europos naujovių diegimo „švieslentę“.

Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- paversti regioninę MTTP naujovių ir švietimo paslaugų pasiūlą veiksmingesne ir prieinamesne įmonėms, ypač MVĮ, pavyzdžiui, steigiant **pavyzdinius mokslinių tyrimų centrus**, suburiant su aukštąja technologija dirbančias MVĮ arti mokslinių tyrimų ir technologijų įstaigų arba plėtojant ir kuriant regionines **įmonių grupes** prie didžiųjų bendrovių;
- teikti **verslo paramos paslaugas**, kad įmonės, o ypač MVĮ, galėtų didinti savo konkurencingumą ir patekti į tarptautinę rinką, visų pirma pasinaudodamos vidaus rinkos

teikiamomis galimybėmis. Teikiant paslaugas verslui reikėtų teikti pirmenybę teigiamos sąveikos išnaudojimui (pavyzdžiui, technologijų perdavimui, mokslo parkams, IRT ryšių centrums, inkubatoriams ir susijusioms paslaugoms, bendradarbiavimui su įmonių grupėmis) ir teikti daugiau tradicinės paramos valdymo, rinkodaros, techninės paramos, samdos ir kitų profesionalių bei komercinių paslaugų srityse;

- užtikrinti visapusišką Europos pranašumų panaudojimą **ekologinių naujovių** srityje. Ekologines naujoves reikėtų skatinti kartu su gerinama MVĮ praktika, diegiant aplinkosaugos valdymo sistemas. Dabar į šią sritį investuojantys ES ūkio subjektai sustiprins savo pozicijas artimiausioje ateityje, kai tokių technologijų panaudojimo būtinybę supras kiti regionai. Ši sritis yra aiškiai susijusi su Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa;
- skatinti **verslumą**, palengvinant **naujų įmonių** steigimą ir **plėtojimą**, bei skatinant nuo mokslinių tyrimų įstaigų ar įmonių atsiskyrusių bendrovių steigimąsi pasinaudojant įvairiais metodais (pavyzdžiui, informuotumo ugdymu, prototipų gamyba, konsultavimo ir valdymo bei technologinės paramos teikimu būsimiems verslininkams).

Svarbu užtikrinti, kad įmonės, įskaitant MVĮ, galėtų komerciškai pritaikyti mokslinių tyrimų rezultatus.

Pageidautina, kad paslaugas verslui teiktų privatus sektorius ar mišrios viešojo ir privataus sektoriaus organizacijos. Šios paslaugos turėtų būti aukščiausio lygio, greitai ir lengvai prieinamos bei atitikti MVĮ poreikius. Paslaugų kokybė turėtų būti nustatyta ir stebima, o paslaugų teikėjai turėtų būti susiję, pvz., sukuriant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės darinius ar „vieno langelio“ principu veikiančius centrus.

Administravimo procedūros dažnai yra pernelyg sudėtingos. Turėtų būti įmanoma gauti informaciją ir pradinę paramą iš „vieno langelio principu“ veikiančių centrų tinklo, kuris galėtų būti jungtimi tarp viešojo sektoriaus ir paramos prašytojo. Tokia sistema turėtų apimti įvairią bendrai pagal sanglaudos politiką finansuojamą veiklą. Šie paslaugų teikėjai turėtų būti nepriklausomi nuo nacionalinėms ar regionų institucijoms priskirtos atsakomybės sričių, turėti kompetenciją spręsti klausimus, susijusius su visomis valstybės pagalbos formomis, ir siekti, kad jų nuolat stebima veikla būtų veiksminga..

Atitinkamomis aplinkybėmis tam tikrų kategorijų verslui (pvz., besikuriančioms ar neseniai pertvarkytoms bendrovėms) ar verslininkams (pvz., jaunimui, moterims, vyresnio amžiaus darbuotojams ar etninių mažumų atstovams) turėtų būti prieinama specialiai jiems pritaikyta parama. Taip pat reikėtų skatinti verslumo ugdymą mokyklose.

1.2.3. Skatinti informacinę visuomenę visiems

IRT sklaida visose ES ekonomikos šakose yra esminis tiek regionų našumo, tiek konkurencingumo gerinimo svertas. IRT sklaida taip pat skatina pertvarkyti gamybos metodus ir rasti naujam verslui bei privačioms paslaugoms. Veiksmingos ir efektyvios viešosios paslaugos, ypač e. vyriausybė ir e. sveikata, talpina savyje didelį ekonomikos augimo ir naujų paslaugų atsiradimo potencialą. Technologijų sklaida gali prisidėti prie regionų vystymosi, skatindama pavyzdinių IRT veiklos centrų kūrimą ir augimą bei plėtodama įmonių, ypač MVĮ, savitarpio susietumą ir tinklų kūrimą. Priemonės turėtų skatinti gaminių ir paslaugų kūrimą, siekiant palengvinti ir skatinti privačias investicijas į IRT, garantuojant IRT sektoriaus konkurencingumą.

Todėl politikos priemonėmis turėtų būti orientuojamasi į susietumą. Tai apima paramos MVĮ naujoviškoms paslaugoms gerinimą, konkrečiai siekiant paspartinti technologijų perdavimą tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir įmonių. Taip pat reikia lavinti žinių ekonomikoje būtinus įgūdžius ir sukurti turinį, siūlant taikomąsias programas ir paslaugas (pavyzdžiui, e. vyriausybė, e. verslas, e. mokymasis, e. sveikata), kurie gali tapti įdomia kitų, dažnai brangių, paslaugų teikimo modelių alternatyva. Šios galimybės ypač aktualios atokioms ir nedidelio gyventojų tankio vietovėms, bei labiausiai nutolusiems regionams, saloms arba vietovėms su gamtinėmis kliūtimis. Akivaizdu, kad gaminių ir turinio paslaugų naudojimas bei plėtojimas veiksmingas tik tada, kai yra tinkama infrastruktūra, pajėgi teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas. Todėl svarbu užtikrinti, kad visoje Sąjungoje būtų atitinkama plačiajuosčio ryšio infrastruktūra už prieinamą kainą.

Paprastai investuojant į IRT infrastruktūrą reikėtų atsižvelgti į sparčius technologinius pokyčius, gerbti technologinio neutralumo ir atviros prieigos principus. Svarbu užtikrinti atitiktį konkurencijos taisyklėms ir elektroninį ryšį reglamentuojančių teisės aktų vykdymą.

Veiksmus reikia grįsti konteksto rodikliais, susijusiais su esama ekonomine struktūra (įskaitant pramonės specializaciją, ekonominio išsivystymo lygį, prijungimo prie IRT kokybę ir galimą sąveiką su regionų ekonominės veiklos grupėmis). Nustatant regionų poreikius reikėtų atsižvelgti į IRT srityje šiuo metu įgyvendinamas Bendrijos iniciatyvas, ypač į „i2010: Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“⁴⁰.

Turint omenyje, kad IRT taikomos visuose ekonomikos ir visuomenės gyvenimo sektoriuose, valstybėms narėms ir regionams būtina plėtoti suderintas informacinės visuomenės strategijas, užtikrinančias sektorių ryšius ir integravimą, siekiant pasiūlos ir paklausos priemonių pusiausvyros, grindžiamos vietos reikalavimais, suinteresuotųjų šalių dalyvavimu ir stipria viešosios politikos parama.

Veiksmų gairės yra šios:

- užtikrinti, kad įmonės ir namų ūkiai įsisavintų IRT, ir skatinti IRT plėtrą remiantis subalansuota parama, skirta IRT **produktų ir viešojo bei privataus sektoriaus paslaugų** pasiūlai ir paklausai, didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Šie veiksmai turėtų didinti našumą, skatinti atvirą ir konkurencingą skaitmeninę ekonomiką ir integracinę visuomenę (pavyzdžiui, gerinant galimybes neįgaliesiems ir pagyvenusiems žmonėms) ir taip skatinant ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą;
- užtikrinti **IRT infrastruktūros** ir atitinkamų paslaugų **sukūrimą** ten, kur rinka nepajėgi jos suteikti už pagrįstą kainą ir iki paslaugų poreikius atitinkančio lygio, ypač atokiose bei kaimo vietovėse ir naujosiose valstybėse narėse.

1.2.4. Gerinti finansavimo prieinamumą

Dar vienas svarbesnių žinių ir naujovių skatinimo elementas – gerinti finansavimo prieinamumą. Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslu privaloma užtikrinti, kad verslininkams ir įmonėms pakankamai apsimokėtų investuoti į prekių ir paslaugų plėtojimą ir gamybą užuot sutelkus pastangas, pavyzdžiui, nesąžiningai nepagrįstos ekonominės naudos siekiančiai veiklai.

⁴⁰ COM (2005) 229.

Šiame kontekste finansai dažnai yra sunkiai prieinami ir tampa kliūtimi ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Kapitalo prieinamumo gerinimas svarbus tiek MTTP veiklai, tiek neseniai įkurtoms įmonėms. Todėl reikia plėtoti su naujovių diegimo veikla susijusias rizikos kapitalo rinkas bei kurti geresnę teisinio reguliavimo aplinką, sudarančią geresnes sąlygas verslumui.

Šios programos galėtų būti įgyvendinamos pagal *JEREMIE* iniciatyvą glaudžiai bendradarbiaujant su Europos investicijų fondu (EIF), siekiant išplėtoti finansinius išteklius srityse, kuriose verslumas susiduria su įvairiais trukdžiais dėl rinkos nepakankamumo, kuri lemia su MTTP veikla susijusi didelė rizika. Taip pat privaloma tinkamai atsižvelgti į vyriausybės paramos verslo kūrimuisi poveikį, kad būtų išvengta privačių investicijų išstūmimo ir konkurenciją pažeidžiančių priemonių. Be to, reikėtų sustiprinti koordinavimą tarp fondų.

Privatus nuosavas ir rizikos kapitalas bei skolintos lėšos, skirtos besikuriančioms bendrovėms naujovių srityje, turėtų tapti pagrindiniu verslumo, naujovių ir darbo vietų kūrimo veiksnium. Viešojo sektoriaus institucijos ne visada yra geriausiai prisitaikiusios prisiimti riziką. Reikėtų teikti pirmenybę sukurti ar išplėsti specializuotus rizikos kapitalo ir banko garantijų teikėjus ten, kur rinka nėra pakankama. Paprastai šių teikėjų veikla bus veiksmingesnė, jeigu jie teiks integruotą paramos priemonių paketą, pradedant mokymu prieš įmonės įkūrimą ar veiklos išplėtimą.

Remiantis šiais principais, veiksmų gairės yra tokios:

- remti **ne dotacijų finansines priemones**, t. y. teikti paskolas, finansuoti subordinuotas paskolas iš skolinto kapitalo, teikti konvertuojamas finansines priemones (sutvirtinamasias paskolas) ir rizikos kapitalą (pvz., pradinį kapitalą ir rizikos kapitalą). Dotacijos turėtų būti naudojamos sukurti ir išlaikyti infrastruktūrą, palengvinančią finansų prieinamumą (pvz., technologijų perdavimo biurai, inkubatoriai, inovacijų finansavimo tinklai – vadinamieji „verslo angelai“, parengtos investicijų programos). Be to, galėtų būti remiami garantijų ir savitarpio garantijų mechanizmai, kad būtų palengvintos galimybės MVĮ gauti mikrokreditus. Čia galėtų svariai prisidėti EIB ir EIF;
- sukurti integruotą požiūrį, kuris tuo pat metu remtų naujoves, jų pavertimą nauja komercine veikla ir rizikos kapitalo prieinamumą;
- įtraukti **ypatingų poreikių grupes**, pavyzdžiui, jaunimą ar moteris verslininkes, ar socialiai remtinų žmonių grupes.

Ypač svarbu glaudžiai dirbti su EIF turint omenyje per daugelį metų jo sukauptą patirtį siekiant suteikti MVĮ reikiamą paramą, tuo pat metu plėtojant Europos rizikos kapitalo rinką. Šiame kontekste galėtų būti įtrauktas dalyvavimas *JEREMIE* iniciatyvoje.

1.3. GAIRĖ: Sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų

Atnaujindama Lisabonos strategiją, Europos Vadovų Taryba priėmė bendrą gairių rinkinį, apjungiantį Bendrąsias ekonominės politikos gaires⁴¹ ir Europos užimtumo strategijos gaires, taip integruodama makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo politikos kryptis

⁴¹ OL L 205, 2005 8 6, p. 21.

ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo labui. Vadovaujantis fondų veiklos nuostatomis⁴², užimtumo ir žmogiškųjų išteklių srityje Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių prioritetai atitinka prioritetus, numatytus Europos užimtumo strategijoje⁴³, papildytoje ES užimtumo rekomendacijomis, kuriose numatomi kiekvienai šaliai būdingi prioritetai.

Visiško užimtumo ir didesnio našumo siekis priklauso nuo įvairiausių veiksnių, įskaitant jau aptartuosius. Investicijos į infrastruktūrą, verslo plėtrą ir mokslinius tyrimus gerina užimtumo galimybes tiek artimesnėje perspektyvoje, kai sukuriamos darbo vietos, tiek tolimesnėje perspektyvoje, kai tai padidins konkurencingumą. Siekiant didžiausio šių investicijų poveikio užimtumui ir sukurti aukštos kokybės nuolatinės darbo vietas, turėtų būti toliau plėtojamas ir stiprinamas žmogiškasis kapitalas.

Žmogiškojo kapitalo plėtojimo srityje užimtumo gairėse valstybių narių politikai numatomi trys veiksmų prioritetai:

- pritraukti į darbą ir jame išlaikyti daugiau žmonių bei modernizuoti socialinės apsaugos sistemas;
- gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei darbo rinkų lankstumą;
- didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą suteikiant geresnį išsilavinimą ir įgūdžius.

Be šių prioritetų, atitinkamas dėmesys turėtų būti skiriamas investicijoms į viešojo valdymo veiksmingumo gerinimą ir į švietimo, socialinę bei sveikatos infrastruktūrą.

Sanglaudos politika turėtų būti skirta konkretiems Europos užimtumo strategijos sunkumams kiekvienoje valstybėje narėje spręsti, remiant konvergencijos ir regionų konkurencingumo bei užimtumo tikslus atitinkančius veiksmus, atsižvelgiant į teisės aktų sistemoje apibrėžtas veiklos sritis. Pirmojo tikslo finansavimo reikalavimus atitinkančių veiksmų spektras ir finansiniai ištekliai yra didesni. Antrajam tikslui Bendrijos išteklius reikės žymiai labiau sutelkti siekiant pastebimo poveikio.

Užimtumo ir žmogiškųjų išteklių plėtojimo programose reikėtų atsižvelgti į kiekvienai šaliai būdingus sunkumus ir prioritetus, kaip pabrėžta užimtumo rekomendacijose. Tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu valdomos programos turėtų veiksmingai spręsti teritorinius skirtumus ir būti pritaikytos prie įvairių sričių poreikių.

Pagal vieną matomiausių europinės pridėtinės vertės aspektų 2000–2006 m. struktūrinių fondų laikotarpiu buvo parama valstybėms narėms ir regionams keistis patirtimi ir kurti tinklus, taip skatinant naujovių diegimą. Todėl pagal Bendrijos *EQUAL* iniciatyvą sukaupta patirtis turėtų būti paversta kapitalu integruojant principus, kuriais ji buvo paremta – naujovių diegimą, tarptautinį bendradarbiavimą, partnerystę, lyčių aspekto integravimą.

⁴² Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. [...] dėl Europos socialinio fondo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1784/1999, OL L ..., data, p. ..., 2 straipsnis.

⁴³ COM(2005) 141, 2005 4 12.

1.3.1. *Pritraukti į darbą ir jame išlaikyti daugiau žmonių bei modernizuoti socialinės apsaugos sistemas*

Ūkinės veiklos bazės plėtimas, užimtumo lygio augimas ir nedarbo lygio mažinimas yra būtini siekiant darnaus ekonomikos vystymosi, skatinti socialiai integruotą visuomenę ir kovoti su skurdu. Turint omenyje tikėtiną darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimą, vis svarbesnis yra aktyvesnis dalyvavimas užimtumo veikloje. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- įgyvendinti užimtumo politiką, siekiant visiško užimtumo, gerinant darbo kokybę ir našumą bei stiprinant socialinę ir teritorinę sanglaudą;
- skatinti visoms amžiaus grupėms pritaikytą požiūrį į darbą;
- užtikrinti integruotą darbo rinką, didinti darbo patrauklumą ir paversti darbą finansiškai patraukliu darbo ieškotojams, įskaitant socialiai remtinus ir nedirbančius žmones;
- geriau derinti darbo rinkos poreikius.

Veiksmai turėtų būti grindžiami išankstiniu poreikių nustatymu, pavyzdžiui, pasitelkiant atitinkamus nacionalinius ir (arba) regioninius rodiklius – nedarbo ir dalyvavimo profesinėje veikloje indeksus, ilgalaikio nedarbo indeksus, gyventojų, atsidūrusių arti skurdo ribos, ir pragyvenimo lygio indeksus. Reikėtų atkreipti dėmesį į vietos lygmenį, kurio didžiuliai skirtumai gali neatsispindėti regionų lygmens statistiniuose duomenyse.

Veiksmingos ir efektyvios darbo rinkos institucijos, ypač užimtumo tarnybos, galinčios greitai reaguoti į sparčius ekonominės ir socialinės pertvarkos sunkumus bei demografinį senėjimą, yra būtinos, norint pagerinti paslaugas darbo ieškotojams, bedarbiams ir socialiai remtiniams žmonėms, ir galėtų būti remiamos iš struktūrinių fondų. Šioms institucijoms tenka ypatingai svarbus vaidmuo įgyvendinant aktyvios darbo rinkos politiką ir teikiant kiekvieno asmens atvejui pritaikytas paslaugas, siekiant skatinti darbuotojų ir geografinį judumą, darbo pasiūlos ir paklausos suderinamumą taip pat ir vietos lygmeniu. Jos turėtų padėti numatyti galintį susidaryti darbo jėgos trūkumą ir kai kurias problemas bei numatyti užimtumo ir įgūdžių poreikius. Jos taip pat galėtų padėti teigiamai paveikti ekonominę migraciją. Labai svarbus yra lengvas paslaugų prieinamumas ir skaidrumas. EURES (Europos užimtumo tarnybų) tinklas yra svarbi užimtumo ir geografinio judumo priemonė tiek Europos, tiek šalies mastu⁴⁴.

Svarbiu prioritetu turėtų būti aktyvių ir prevencinių darbo rinkos priemonių stiprinimas patekimo ar išsilaikymo darbo rinkoje kliūtims įveikti bei darbo ieškotojų, bedarbių ir nedirbančiųjų, vyresnio amžiaus darbuotojų bei galinčių tapti bedarbiais judumui skatinti, ypatingą dėmesį skiriant nekvalifikuotiems darbuotojams. Veiksmai turėtų būti orientuoti į konkrečius asmenims pritaikytų paslaugų teikimą, įskaitant paramą ieškantiems darbo, įdarbinimą ir mokymus, siekiant ieškančiųjų darbo ir darbuotojų įgūdžius pritaikyti prie darbo rinkos poreikių. Reikėtų visapusiškai atsižvelgti į potencialias galimybes dirbti savarankiškai, steigti verslo įmones, į IRT įgūdžius ir skaitmeninį raštingumą. Ypatingo dėmesio turėtų susilaukti šios sritys:

⁴⁴ 1993 m. įsteigtas EURES tinklas yra Europos Komisijos ir EEE valstybių narių (ES valstybių narių ir Norvegijos, Islandijos bei Lichtenšteino) viešųjų įdarbinimo tarnybų ir kitų organizacijų partnerių bendradarbiavimo tinklas.

- **Europos jaunimo pakto** įgyvendinimas, palengvinant jaunimo užimtumo galimybes bei perėjimą nuo mokymosi prie darbo, įskaitant profesinį orientavimą, paramą užbaigti mokslus, tinkamo profesinio mokymo ir stažuočių prieinamumą;
- Europos lyčių lygybės pakto įgyvendinimas, integruojant ir konkrečiais veiksmais moterų dalyvavimui darbo rinkoje didinti, profesinei segregacijai mažinti, nevienodo atlygio vyrams ir moterims problemai spręsti bei stereotipiniam skirtingo lyčių traktavimo požiūriui nagrinėti, taip pat propaguoti šeimyniniam gyvenimui tinkamesnę darbo aplinką bei profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimą; palengvinti galimybes naudotis vaikų priežiūros ir išlaikytinių globos paslaugomis yra ypač svarbus dalykas, lygiai kaip yra svarbi lyčių aspekto integravimo politika ir kitos priemonės, sąmoningumo ugdymas ir visų suinteresuotųjų šalių dialogas;
- konkretūs veiksmai **migrantų galimybėms dalyvauti** darbo rinkoje stiprinti ir jų socialinei integracijai palengvinti, mokant juos naujų įgūdžių ar vertinant užsienyje įgytos profesinės kompetencijos tinkamumą, teikiant individualias konsultacijas, mokant kalbų, teikiant atitinkamą paramą darbdavių ir migruojančių darbuotojų verslumui ir sąmoningumui apie jų teises ir pareigas skatinti, stiprinant kovos su diskriminacija normų įgyvendinimą.

Dar vienu svarbiu prioritetu turėtų būti siekis užtikrinti, kad į darbo rinką būtų įtraukti socialiai remtini asmenys ar tie, kuriems kyla socialinės atskirties pavojus, pavyzdžiui, anksti mokyklą metę, ilgalaikiai bedarbiai, mažumų atstovai ir neįgalieji. Šiam tikslui reikalinga dar įvairiapusiškesnė parama, kuria būtų galima susieti integracijos ir kovos su diskriminacija pastangas. Turėtų būti siekiama tokio tikslo:

- gerinti jų galimybes įsidarbinti, intensyvinant jų dalyvavimą profesinio lavinimo ir mokymo veikloje, reabilitaciją ir tinkamas sąlygas bei darbo sąlygas, taip pat būtinąsias socialinės paramos ir priežiūros paslaugas lygiagrečiai plėtojant ir socialinę ekonomiką;
- kovoti su diskriminacija ir skatinti įvairovės priimtinumą darbo vietoje, rengiant įvairovės mokymus ir sąmoningumo ugdymo kampanijas, kuriose aktyviai dalyvautų vietos bendruomenės ir įmonės.

1.3.2. Gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei darbo rinkos lankstumą

Atsižvelgiant į nuolat didėjantį globalizacijos poveikį, įskaitant staigius ir netikėtus prekybos sukrėtimus ir nuolatinį naujų technologijų diegimą, Europa privalo stiprinti savo gebėjimus numatyti ekonominius bei socialinius pokyčius, į juos reaguoti ir su jais susitvarkyti. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- skatinti lankstumą kartu su užimtumo garantijomis ir mažinti darbo rinkos susiskaidymą, tinkamai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį,
- užtikrinti užimtumui palankius darbo sąnaudų pokyčius ir darbo užmokesčio nustatymo mechanizmus.

Daugiausia turėtų būti orientuojamasi į veiksmus, skatinančius įmonių, o ypač MVĮ, investicijas į žmogiškuosius išteklius ir į darbuotojus, taikant mokymosi visą gyvenimą strategijas ir sistemas, suteikiančias darbuotojams, visų pirma nekvalifikuotiems ir vyresnio amžiaus darbuotojams, būtinų įgūdžių, leidžiančių prisitaikyti prie žinių ekonomikos ir taip pratęsti jų darbinį gyvenimą. Dėmesys visų pirma turėtų būti skiriamas:

- mokymosi visą gyvenimą strategijų ir sistemų, įskaitant tokius mechanizmus kaip regioniniai ir sektorių fondai, kūrimui, siekiant didinti įmonių investicijas ir darbuotojų dalyvavimo mokymuose aktyvumą;
- šių strategijų įgyvendinimui, prisidedant prie programų ir mokymo veiklos finansavimo; pirmenybė turėtų būti teikiama MVL, įskaitant jų galimybių naudotis išorės kompetencijos šaltiniais, finansų inžinerija, pvz., *JEREMIE* priemone, ir mokymo sprendimais palengvinimą, akcentuojant IRT ir valdymo įgūdžius. Reikėtų skirti ypatingą dėmesį nekvalifikuotų ir vyresnio amžiaus darbuotojų dalyvavimo mokymo ir perkvalifikavimo kursuose didinimui.

Ypač svarbus yra geresnis numatymas ir teigiamas ekonominės struktūrinės pertvarkos valdymas, kurio vykdymas ypač susijęs su prekybos atvėrimu. Reikėtų atsižvelgti į stebėsenos sistemų, įtraukiančių socialinius partnerius, įmones ir vietos bendruomenes, sukūrimą, į socialinių ir ekonominių pokyčių nacionaliniu, regioniniu ir vietos mastu kruopštų išnagrinėjimą, taip pat į būsimų ekonominių ir darbo rinkos tendencijų vertinimą. Reikėtų įdiegti darbo rinkoms modernizuoti ir laipsniškiems pokyčiams visoje Europos Sąjungoje ypač žemės ūkio, tekstilės, automobilių gamybos ir kalnakasybos sektoriuose nuspėti skirtų programų paramos mechanizmus drauge su aktyviomis priemonėmis regionų ekonominei gerovei sustiprinti. Struktūriškai pertvarkant bendroves ar sektorius, tam tikras vaidmuo tenka konkrečioms užimtumo, mokymo ir paramos paslaugoms darbuotojams, kurios teikiamos greitai reaguojant kolektyvinio priverstinio atleidimo iš darbo atveju.

Siekiant pasinaudoti naujų technologijų teikiamomis galimybėmis, taip pat reikėtų siekti suteikti ir skleisti žinias apie naujoviškas ir lanksčias darbo organizavimo formas, įskaitant nuotolinį darbą, darbuotojų sveikatos ir saugos (pvz., pramonės saugos) gerinimą, našumo ir darbo bei šeimos gyvenimo suderinamumo didinimą. Taip pat galima įtraukti informuotumo didinimą apie įmonių socialinę atsakomybę, sąmoningumo ugdymą užimtumo teisių srityje, iniciatyvas, skatinančias laikytis darbo kodekso, pagrindinės ekonomikos mažinimą, ir būdus, kaip nedeklaruojamą darbą paversti oficialiu užimtumu.

Socialiniai partneriai vaidina svarbų vaidmenį kuriant mechanizmus, užtikrinančius darbo rinkos lankstumą. Todėl valstybės narės turėtų raginti socialinius partnerius dalyvauti šio prioriteto veikloje. Be to, pagal konvergencijos tikslą, atitinkama Europos socialinio fondo (ESF) lėšų dalis skiriama gebėjimų stiprinimui, kuris apima mokymą, tinklų kūrimo priemones, socialinio dialogo stiprinimą ir bendrą socialinių partnerių veiklą.

1.3.3. Didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą tobulinant švietimą ir įgūdžius

Europai reikia daugiau investuoti į žmogiškuosius išteklius. Pernelyg daug žmonių nepatenka į darbo rinką arba joje neišsilaiko dėl nepakankamų įgūdžių, įskaitant bendruosius raštingumo ir mokėjimo skaičiuoti įgūdžius, arba dėl jų nesuderinamumo su darbo rinka. Siekiant geresnių užimtumo galimybių visų amžių grupėms ir aukštesnio darbo našumo lygio bei kokybės, būtina didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą bei parengti ir įgyvendinti veiksmingas nacionalines mokymosi visą gyvenimą strategijas asmenų, įmonių, viso ūkio ir visuomenės labui. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- plėtoti ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą,
- pritaikyti švietimo ir mokymo sistemas prie naujų kompetencijos reikalavimų.

Darbo rinkos mokymo reformas, skirtas pritraukti daugiau žmonių į užimtumo sritį ir didinti darbuotojų bei įmonių lankstumą, būtina derinti su švietimo ir mokymo sistemų reformomis. Ankstesniais programavimo laikotarpiais gana daug struktūrinių fondų lėšų buvo investuota į švietimo ir mokymo sistemas. Ateinantį programavimo laikotarpį investicijos į žmogiškąjį kapitalą turėtų būti sustiprintos, orientuojantis į Lisabonos tikslus ir vadovaujantis integruotomis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėmis. Reikėtų teikti pirmenybę šioms sritims:

- didinti ir gerinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, įskaitant atitinkamų paskatų ir sąnaudų paskirstymo mechanizmų sukūrimą įmonėms, valstybės institucijoms ir privatiems asmenims;
- remti nuoseklias ir visapusiškas mokymosi visą gyvenimą strategijas, ypatingą dėmesį skiriant žinių ekonomikai reikalingų įgūdžių poreikiams tenkinti, įskaitant paramą bendradarbiavimui ir valstybių narių, regionų bei miestų partnerystės kūrimui švietimo ir mokymo srityje, siekiant palengvinti patirties ir gerosios patirties mainus, įskaitant naujoviškus projektus. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas socialiai remtinų žmonių grupių poreikiams tenkinti;
- remti švietimo ir mokymo sistemų reformų kūrimą bei įgyvendinimą, prireikus pasitelkiant bendruosius Europos standartus ir principus, ypač didinti darbo rinkos svarbą švietimui ir mokymui;
- stiprinti universitetų, mokslinių tyrimų ir technologijų centrų bei įmonių tarpusavio ryšius, visų pirma skatinant kurti tinklus ir bendrus veiksmus.

Daugelis konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančių valstybių narių ir regionų susiduria su dideliais sunkumais švietimo ir mokymo srityje. Finansiniai ištekliai turėtų būti panaudojami šių konkrečių prioritetų siekiančioms reformoms įgyvendinti:

- užtikrinti pakankamą visų lygių patrauklių, prieinamų ir aukštos kokybės švietimo ir mokymo paslaugų pasiūlą, įskaitant darbuotojų gebėjimų tobulinimą ir kvalifikacijos kėlimą, lanksčių mokymosi būdų ir naujų galimybių skatinimą jau mokyklos ir pradinės mokyklos etape, imtis veiksmų, siekiant pastebimai sumažinti anksti mokyklą metusiųjų moksleivių skaičių, užtikrinti didesnę aukštesnės pakopos vidurinę išsilavinimą turinčiųjų žmonių skaičių ir didesnes galimybes įgyti ikimokyklinį ir mokyklinį išsilavinimą.
- remti aukštojo mokslo modernizavimą ir žmogiškojo potencialo plėtojimą mokslinių tyrimų ir naujovių srityje per antrosios pakopos universitetines studijas, tęstinį mokslo darbuotojų mokymą ir pritraukti daugiau jaunimo į mokslo ir technines studijas;
- skatinti profesinio lavinimo ir mokymo, įskaitant pameistrystes ir verslumo ugdymą, kokybę ir patrauklumą;
- kur reikalinga, užtikrinti didesnę judumą regionų, šalies ar tarptautiniu mastu ir skatinti skaidrumo ir kvalifikacijos pripažinimo bei neformaliojo švietimo tinkamumo patvirtinimo struktūras bei sistemas;
- investuoti į švietimo ir mokymo infrastruktūrą, įskaitant IRT, jei tokios investicijos yra būtinos reformai įgyvendinti ir (arba) jei jos gali reikšmingai prisidėti prie švietimo ir mokymo sistemos kokybės ir veiksmingumo.

1.3.4. Administraciniai gebėjimai

Ankstesniais programavimo laikotarpiais teikdami techninę paramą fondai sustiprino valstybių narių ir valdančiųjų institucijų valdymo gebėjimus įgyvendinti teises normas. Tai bus taikoma ir 2007–2013 m. laikotarpiu.

Be fondų valdymo, pagrindinė ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prielaida – veiksmingi valstybės institucijų ir viešųjų tarnybų, t. y. sumanaus valdymo, administraciniai gebėjimai. Taigi, vadovaujantis atnaujinta Lisabonos strategija, raginančia parengti tobulesnius teisės aktus ir politikos modelius bei juos įgyvendinti, siekiant sukurti sąlygas ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, fondai remia investicijas į administracinių ir viešųjų tarnybų žmogiškąjį kapitalą bei susijusias IRT priemones visuose teritoriniuose lygmenyse.

Sanglaudos šalyse ir konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose našumo ir darbo kokybės didinimas viešajame sektoriuje, o ypač ekonominėje, užimtumo, socialinėje, švietimo, sveikatos, aplinkos ir teismų sistemos srityse, yra būtinas norint įgyvendinti ir paspartinti reformas, kelti našumą ir didinti visos ekonomikos augimą ir skatinti socialinę bei teritorinę sanglaudą ir darnų vystymąsi. Struktūriniai fondai gali atlikti svarbų vaidmenį remdami veiksmingus politikos modelius ir jų įgyvendinimą, kurie įtrauktų visas susijusias suinteresuotąsias šalis kuo įvairiausiose srityse.

Todėl Sanglaudos šalys ir konvergencijos tikslo kriterijus atitinkantys regionai raginami sukurti viešojo valdymo ir viešąsias tarnybas šalies, regionų ir vietos mastu. Vykdamas veiksmus šioje srityje reikėtų atsižvelgti į padėtį kiekvienoje valstybėje narėje. Taigi, vadovaujantis santalkos principu, valstybės narės raginamos atlikti visapusišką analizę, kad išsiaiškintų politikos sritis, kurioms reikia daugiausia paramos administraciniams gebėjimams. Investicijos turėtų būti sutelkiamos politikos sritims, susiduriančiomis su didžiausiomis socialinio ir ekonominio vystymosi kliūtimis, bei pagrindiniams valdymo reformos elementams.

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti viešojo valdymo veiksmingumą ir skaidrumą bei atnaujinti viešąsias tarnybas. Šios srities veiksnių gairės yra tokios:

- **remti gerus politikos ir programų modelius**, stebėseną, įvertinimą ir poveikio vertinimą, remiantis tyrimais, statistika, žiniomis ir toliaregiškumu, remti tarpžinybinį koordinavimą ir atitinkamų viešųjų bei privačių įstaigų dialogą;
- **stiprinti gebėjimus** įgyvendinant politiką ir programas, įskaitant atsparumo nusikalstamai veiklai ir teisės aktų vykdymą, ypač apibrėžiant mokymo poreikius, kilimo tarnyboje peržiūrą, įvertinimą, socialinio audito procedūras, atviro valdymo principų įgyvendinimą, vadovybės ir darbuotojų mokymą ir konkrečią paramą pagrindinėms tarnyboms, inspekcijoms ir socialiniams bei ūkio subjektams.

1.3.5. Padėti išlaikyti sveiką darbo jėgą

Atsižvelgiant į ES demografinę struktūrą ir senstančius gyventojus, taip pat į tikėtiną darbo jėgos skaičiaus mažėjimą ateityje, Europos Sąjungai būtina imtis veiksnių, skirtų prailginti savo darbuotojų darbingą amžių turint gerą sveikatą. Investicijos į visuomenės sveikatos skatinimą ir ligų prevenciją padės išlaikyti kaip įmanoma didesnės dirbančiųjų dalies aktyvų

dalyvavimą visuomeniname gyvenime, tokiu būdu palaikydamos jų indėlį į ekonomiką bei mažindamos priklausomumo lygį. Tai daro tiesioginį poveikį našumui ir konkurencingumui bei apskritai labai teigiamai veikia gyvenimo kokybę.

Skirtingi Europos regionai iš esmės skiriasi sveikatos būkle ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumu. Todėl svarbu, kad sanglaudos politika prisidėtų prie sveikatos priežiūros sistemos infrastruktūros, taip padėdama prailginti darbingą amžių turint gerą sveikatą, visų pirma neturtingesnėse valstybėse narėse ir regionuose. Bendrijoje vykdomai sveikatos gerinimo ir prevencinei veiklai tenka svarbus sveikatos priežiūros sistemos skirtumų mažinimo vaidmuo. Gera sveikatos priežiūra lemia ilgesnį dalyvavimą darbo rinkoje ir darbinį gyvenimą, didesnę našumą ir mažesnes sveikatos bei socialinės priežiūros išlaidas.

Svarbu, kad ypač atsiliekančiuose regionuose sanglaudos politika prisidėtų prie ilgalaikės priežiūros infrastruktūros gerinimo ir į ją investuotų, visų pirma, kai jos nebuvimas ar nepakankama plėtra yra pagrindinė ekonomikos vystymosi kliūtis. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad siekiant didinti sveikatos priežiūros sistemų veiksmingumą būtų skiriamos investicijos į IRT, žinias ir naujoves. Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- **rizikos sveikatai prevencija**, siekiant padėti pakelti našumo lygį, vykdant sveikatos informacines kampanijas ir užtikrinant žinių bei technologijų perdavimą, taip pat užtikrinant, kad sveikatos priežiūros institucijos turėtų būtinus įgūdžius, produktus ir įrangą, leidžiančias išvengti rizikos ir sumažinti potencialią žalą;
- **sveikatos priežiūros infrastruktūros trūkumų šalinimas** ir veiksmingų paslaugų teikimo skatinimas, kai tai turi poveikio neturtingesnių valstybių narių ir regionų ekonominiam vystymuisi. Šie veiksmai turėtų būti grindžiami kruopščia teikiamų paslaugų optimalaus lygio analize ir tinkama technologija, pavyzdžiui, telemedicina ir e. sveikatos paslaugų teikiamomis sąnaudų mažinimo galimybėmis.

2. TERITORINIS SANGLAUDOS POLITIKOS ASPEKTAS

Kitaip nei sektorinės politikos, viena iš sanglaudos politikos savybių – jos gebėjimas prisitaikyti prie konkrečių vietovių ypatingų poreikių ir savybių, atsižvelgiant į konkrečių geografinių vietovių problemas ir galimybes. Sanglaudos politikoje šis geografinis aspektas yra labai svarbus. Atsižvelgiant į tai, valstybės narės ir regionai turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į šias konkrečias geografines aplinkybes rengdami savo programas ir sutelkdami išteklius į pagrindinius prioritetus.

Atsižvelgimas į teritorinį aspektą padės sukurti darnias bendruomenes ir neleis netolygiam regioniniam vystymuisi sumažinti bendro ekonomikos augimo potencialo. Be to, taikant tokį požiūrį gali prireikti spręsti problemas ir galimybes, būdingas tiek miesto ir kaimo vietovėms, tiek konkrečioms teritorijoms, kaip antai pasienio vietovėms ir platesnėms tarptautinėms teritorijoms, arba regionams, patiriantiems kitokių sunkumų dėl jų izoliacijos, atokumo (pavyzdžiui, tolimiausiems ar Arkties regionams), nedidelio gyventojų tankio ar kalnuotumo. Taip pat gali tekti spręsti aplinkosaugos ir geografinius suvaržymus, su kuriais susiduria pakrantės vietovės. Kad teritorinę sanglaudą skatinančių veiksmų įgyvendinimas būtų sėkmingas, būtini įgyvendinimo mechanizmai, kurie padėtų užtikrinti vienodas sąlygas visoms teritorijoms, remiantis jų turimais pajėgumais kaip konkurencingumo veiksniumi. Taigi, siekiant sėkmingai išspręsti teritorinį aspektą, svarbus geras valdymas.

Iš tiesų, naujos kartos programoms teritorinės sanglaudos skatinimas turėtų būti pastangų užtikrinti, kad visa Europos teritorija turėtų galimybę prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, dalimi. Tiksliau, tai reiškia, kad teritorinei sanglaudai turėtų būti suteikta nauja reikšmė, susijusi su kiekvienos valstybės narės istorija, kultūra ar institucine padėtimi.

Taip pat labai svarbus aukštos kokybės partnerysčių kūrimas, sutelkiant visų lygmenų, nacionalinio, regioninio, miesto, kaimo ir vietos, dalyvius. Sėkmė teritorinės sanglaudos srityje priklauso nuo visapusiškos strategijos, nustatančios sistemą, kuria remiantis siekiama konkrečių tikslų ir veiksmų.

Pagal naują teisės aktų sistemą valstybės narės turi galimybę fondų, kuriuose pagal naujas programas sprendžiami miesto klausimai, valdymą deleguoti miestams. Kad gautų visapusišką partnerystės naudą, miestai turėtų dalyvauti visame procese. Tai galėtų apimti atsakomybę už deleguotosios programos dalies kūrimą ir įgyvendinimą.

Be to, nauja teisės aktų sistema numato specialią paramą tolimiausiems regionams, siekiant spręsti didelių dėl atstumo susidarančių išlaidų problemą. Ypač sunkus uždavinys bus užtikrinti, kad ši parama prisidėtų prie visos programos strategijos įgyvendinimo – padėtų kurti darnų ekonomikos augimą ir darbo vietas.

2.1. Miestų indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą

Kaip apibrėžta Komisijos komunikate dėl sanglaudos politikos ir miestų, daugiau kaip 60 % gyventojų Europos Sąjungoje gyvena miestų zonose, kuriose gyvena daugiau kaip 50 000 gyventojų⁴⁵. Miestuose ir apskrityse didmiesčių zonose yra daugiausia darbo vietų, įmonių ir aukštojo mokslo institucijų bei jie vaidina lemiamą vaidmenį siekiant socialinės sanglaudos. Europos miestai ir didmiesčių zonos pritraukia aukštos kvalifikacijos specialistus, dažnai sukurdami sektiną pavyzdį, kuris skatina naujovių diegimą ir verslą, bei tokiu būdu padeda didinti jų patrauklumą naujiems talentams.

Miestuose ir didmiesčių zonose sukonzentruotos ne tik galimybės, bet ir problemos, bei turėtų būti atsižvelgiama į specifines miestų zonų problemas, tokias kaip nedarbas ir socialinė atskirtis (įskaitant „dirbančių neturtingųjų“ problemą), aukštas ir augantis nusikalstamumo lygis, išaugusi miesto aglomeracija bei skurdo zonos miesto ribose.

Į miestų zonas orientuotos programos būna kelių formų. Pirmą, yra veiksmai, remiantys miestus kaip regioninės plėtros variklius. Tokiais veiksmais turėtų būti siekiama stiprinti konkurencingumą, pavyzdžiui, steigiant įmonių grupes. Remiami veiksmai apima priemones **verslumui, naujovėms ir paslaugų vystymui**, įskaitant gamintojams skirtas paslaugas, skatinti. Taip pat labai svarbu pritraukti ir išlaikyti labai aukštos kvalifikacijos darbuotojus (taikant priemones, susijusias su prieinamumu, kultūrinių paslaugų teikimu ir kt.).

Antra, yra veiksmai skirti vidaus sanglaudai miestų zonose skatinti, kuriais siekiama gerinti krizės apimtų rajonų padėtį. Tai ne tik atneša tiesioginę naudą patiems rajonams, bet ir padeda šiek tiek sumažinti nepagrįsto priemiesčių plėtimosi tendenciją, atsirandančią ieškant geresnės gyvenimo kokybės.

⁴⁵ Komunikatas Tarybai ir Parlamentui „Sanglaudos politika ir miestai: miestų indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą regionuose“. COM (2006) [...], 12.7.2006.

Šioje plotmėje, siekiant sukurti patrauklesnius miestus, kuriuose žmonės norėtų gyventi, svarbios priemonės, skirtos atnaujinti **fizinę aplinką**, pertvarkyti apleistos žemės sklypus, ypač senuose pramoniniuose miestuose, ir išsaugoti bei vystyti istorinį ir kultūros paveldą, kuris gali padėti vystyti turizmą. Dabartinių viešųjų erdvių ir pramoninių vietovių atnaujinimas gali atlikti svarbų vaidmenį išvengiant padiriko priemiesčių ir miestų plėtimosi, padėdamas sukurti darniam ekonomikos vystymuisi būtinas sąlygas. Apskritai, gerindami viešųjų erdvių planavimą, kūrimą ir priežiūrą miestai gali „suplanuoti“ nusikalstamumą, padėdami sukurti patrauklias gatves, parkus ir atviras erdves, kurie būtų saugūs ir kuriuose žmonės jaustųsi saugiai. Miesto zonose aplinkos, ekonominis ir socialinis aspektai yra stipriai susiję. Aukštos kokybės miesto aplinka prisideda prie atnaujintos Lisabonos strategijos prioriteto paversti Europą patrauklesne vieta dirbti, gyventi ir investuoti⁴⁶.

Trečia, yra veiksmas, kuriais skatinamas labiau **subalansuotas, policentrinis vystymas**, miesto tinklą vystant šalies ir Bendrijos lygmeniu, įskaitant ryšius tarp ekonomiškai stipriausių miestų ir kitų miesto zonų, įskaitant mažus ir vidutinio dydžio miestus. Tam reikės priimti strateginius sprendimus, nustatant ir stiprinant ekonomikos augimo centrus, ir ne mažiau svarbu, kuriant tinklus, kurie juos susies tiek fiziškai (infrastruktūra, informacijos technologijos ir kt.), tiek žmogiškai (bendradarbiavimą skatinantys veiksmas ir kt.). Kadangi šie centrai apjungia platesnes teritorijas, įskaitant artimiausias atokias kaimo teritorijas, jie prisideda prie darnaus ir subalansuoto valstybės narės ir visos Bendrijos vystymo. Panašiai kaimo vietovės teikia paslaugas platesnei visuomenei, pavyzdžiui, poilsio galimybių ir labai vertinamų peizažų forma. Todėl taip pat reikėtų orientuotis į miesto ir kaimo sąsają.

Remiantis turima patirtimi, yra keli pagrindiniai miesto veiksmų principai. Pirma, svarbus vaidmuo siekiant šių tikslų tenka pagrindiniams partneriams miestuose ir vietos valdžios institucijose. Kaip minėta pirmiau, valstybės narės gali atsakomybę už miestų vystymą deleguoti miestams. Tai ypač aktualu tose srityse, kuriose svarbus artumas, pavyzdžiui, siekiant spręsti daugiausia vietinio pobūdžio problemas, tokias kaip socialinė atskirtis arba pagrindinių paslaugų prieinamumo trūkumas.

Antra, vidutinės ir ilgalaikės trukmės **darnios miesto plėtros plano** parengimas dažnai yra pagrindinė sėkmės prielaida, nes šis planas užtikrina investicijų darnumą ir jų aplinkosauginę kokybę. Tai taip pat padės užtikrinti privataus sektoriaus išsipareigojimą dalyvauti ir faktinį jų dalyvavimą miesto atnaujinime. Paprastai reikia taikyti daugiadisciplinį arba integruotą metodą. Vietos lygmens veiksams, pavyzdžiui, skirtiems socialinei įtraukčiai skatinti, būtina, kad veiksmas, kuriais siekiama gerinti gyvenimo kokybę (įskaitant aplinką ir būstą) arba paslaugų piliečiams lygį, būtų vykdomi kartu su veiksmas, skatinančiais naujos veiklos vystymą ir darbo vietų kūrimą, siekiant užtikrinti ilgalaikę konkrečių teritorijų ateitį. Naujoji *JESSICA* iniciatyva yra skirta finansų inžinerijos produktų kūrimui skatinti ir palengvinti, siekiant remti į integruotus miesto plėtros planus įtrauktus projektus.

Paprastai integruotos paramos paslaugos ir programos turėtų būti orientuotos į grupes, kurioms labiausiai jos reikia, tokias kaip imigrantai, jaunimas ir moterys. Visi piliečiai turėtų būti raginami dalyvauti tiek planuojant, tiek teikiant paslaugas.

⁴⁶ Teminė miesto aplinkos strategija. COM (2005) 718 galutinis.

2.2. Parama ūkinės veiklos įvairinimui kaimo vietovėse, žvejybos teritorijose ir vietovėse su gamtinėmis kliūtimis

Sanglaudos politika taip pat gali atlikti pagrindinį vaidmenį, remdama kaimo vietovių ekonominį atnaujinimą, papildydama pagal naująjį kaimo plėtros fondą (Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai – EŽŪFKP) remiamus veiksmus⁴⁷. Šiuo papildomu požiūriu turėtų būti siekiama teikti paramą Europos kaimo vietovių pertvarkymui ir ūkinės veiklos įvairinimui.

Reikia skatinti teigiamą sąveiką tarp struktūrinės, užimtumo ir kaimo plėtros politikos krypčių. Šioje plotmėje valstybės narės turėtų užtikrinti pagal ERPF, Sanglaudos fondą, ESF, Europos žuvininkystės fondą (EŽF) ir EŽŪFKP finansuotinių veiksmų sąveiką ir nuoseklumą konkrečioje teritorijoje ir veiklos srityje. Pagrindiniai skirtingų fondų remiamų veiksmų ir jų koordinavimo mechanizmų atskyrimo principai turėtų būti apibrėžti nacionalinėje strateginėje struktūroje (nacionaliniame strateginiame plane).

Pagal sanglaudos politiką įgyvendinami kaimo vietovėms arba vietovėms su gamtinėmis kliūtimis, įskaitant daugelį salų regionų, skirti veiksmai turėtų prisidėti prie naujų galimybių sukūrimo įvairindami ūkinę veiklą kaimo vietovėse. Tai apima pastangas remti minimalaus **visuotinės ekonominės svarbos paslaugų** prieinamumo, kad būtų galima pritraukti įmones ir kvalifikuotus darbuotojus bei apriboti darbuotojų migraciją. Šiame kontekste svarbu užtikrinti sąsajas su pagrindiniais nacionaliniais ir Europos tinklais. Be to, sanglaudos politika turėtų remti vidinius kaimo teritorijų gebėjimus, pavyzdžiui, skatindama produktų rinkodarą šalies ir pasaulio mastu, taip pat remti vykdomos ūkinės veiklos proceso ir produktų naujoves.

Ypač sunkiu uždaviniu gali tapti veiksmingų paslaugų kritinės masės sukūrimas, įskaitant pirmiau aprašytas paslaugas, skirtas darbuotojų sveikatai užtikrinti. Visų paslaugų visuotiną prieinamumą ypač nedidelio gyventojų tankio vietovėse galima užtikrinti investuojant į kaimo vietovių **vystymosi centrus** (pavyzdžiui, į mažus ar vidutinius miestelius) ir plėtojant **ekonominės veiklos įmonių grupes**, kurių veikla grindžiama vietos ištekliais bei pasitelkiančius naujas informacines technologijas.

Daug kaimo regionų labai priklauso nuo turizmo. Šiems regionams reikia taikyti **integruotą** į kokybę orientuotą **požiūrį**, kuriuo siekiama, kad vartotojai būtų patenkinti, ir pagrįstą ekonominiais, socialiniais ir aplinkosauginiais darnaus vystymosi aspektais. Veiksmais reikėtų pasinaudoti ir stengtis išsaugoti bei vystyti gamtos ir kultūros vertybes, kurios savo ruožtu gali turėti svarbų teigiamą poveikį saugant buveines ir skatinant investicijas į biologinę įvairovę. Integruotu požiūriu reikėtų siekti teigiamo poveikio turizmo sektoriui, vietos ekonomikai ir turizmo sektoriuje dirbantiems žmonėms, lankytojams ir vietos bendruomenei, taip pat gamtos ir kultūros paveldui.

Žvejybos sektoriuje dėl geografinių priežasčių dažnai sudėtingas uždavinys yra nuo žuvininkystės priklausomos pakrantės teritorijos ir mažesnės salos; sanglaudos politika gali atlikti svarbų vaidmenį papildydama EŽF remiamus veiksmus.

2.3. Bendradarbiavimas

Tarpvalstybinį, tarptautinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą, įskaitant jei tinkama jūrų bendradarbiavimą, skatinančios priemonės turėtų papildyti pirmiau išvardytus tris prioritetus.

⁴⁷ 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1685/2005. OL L 277, 2005 10 21, p. 1.

Šios priemonės leistų pasiekti glaudesnę ES regionų bendradarbiavimą, kuris turėtų paspartinti ekonominę vystymąsi ir augimą. Nacionalinės sienos dažnai tampa visos Europos teritorijos plėtros kliūtimi ir gali apriboti jos visiško konkurencingumo potencialą. Tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo srityje transportas, vandens ūkio tvarkyba ir aplinkosauga yra akivaizdūs spęstinių problemų pavyzdžiai, kuriems reikia sutelkto ir integruoto požiūrio, peržengiančio nacionalines sienas. Įgyvendinimo srityje valstybės narės gali išnagrinėti galimybę sukurti Europos teritorinio bendradarbiavimo grupę, kuri tam tikroms bendradarbiavimo programoms prisiimtų valdančiosios institucijos vaidmenį.

2.4. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas

Tarpvalstybinio bendradarbiavimo Europoje tikslas – integruoti nacionalinių sienų atskirtas vietas, susiduriančias su tomis pačiomis problemomis, kurioms reikia rasti bendrus sprendimus. Šie sunkumai, su kuriais susiduria visi Europos Sąjungos pasienio regionai, paprastai kyla dėl darbo ir kapitalo rinkos, infrastruktūros tinklų, fiskalinių pajėgumų ir institucijų susiskaldymo.

Nors bendradarbiavimo programos turėtų būti pritaikytos kiekvienam konkrečiam pasienio regionui, svarbu dėti pastangas tam, kad parama būtų sutelkta ties pagrindiniais prioritetais, remiančiais ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

Visuotinai taikytinos rekomendacijos dėl būsimo tarpvalstybinio bendradarbiavimo ne visada tinkamos dėl didelės situacijų įvairovės. Tuo pačiu, turint omenyje sienų sukurtas kliūtis, sėkmingu išeities tašku gali būti esamos transporto ir ryšių infrastruktūros gerinimas bei, kur reikia, naujų jungčių sukūrimas. Būtent infrastruktūra yra tarpvalstybinių ryšių sukūrimo ar išplėtojimo prielaida.

Tarpvalstybinis bendradarbiavimas turėtų orientuotis į pasienio regionų konkurencingumo stiprinimą. Be to, jis turėtų prisidėti prie ekonominės ir socialinės integracijos, ypač jei abiejose pusėse yra didžiulių ekonominių skirtumų. Veiksmams priklausytų žinių ir pažangiosios patirties perdavimo skatinimas, tarpvalstybinės ūkinės veiklos ir tarpvalstybinio švietimo (mokymo) bei sveikatos priežiūros sistemos potencialo vystymas, tarpvalstybinės darbo rinkos integravimas; ir bendras pavojaus aplinkai bei kitų bendrų pavojaus šaltinių valdymas. Ten, kur pagrindinės sąlygos tarpvalstybiniam bendradarbiavimui jau įdiegtos, sanglaudos politika turėtų sutelkti pagalbą veiksmams, kurie tarpvalstybinio bendradarbiavimo veiklai suteikia pridėtinę vertę, pavyzdžiui, veiksmams tarpvalstybiniam konkurencingumui didinti diegiant naujoves ir mokslinius tyrimus bei technologijų plėtrą; nematerialių tinklų (paslaugų) ar fizinių tinklų (transporto) sujungimui tarpvalstybiniam tapatumui kaip Europos pilietybės bruožiui stiprinti; tarpvalstybinės darbo rinkos integravimui skatinti; tarpvalstybinio vandens ūkio tvarkybai ir potvynių kontrolei; bendram gamtinių ir technologinių pavojų valdymui.

Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas spęstiniams uždaviniams ir galimybėms, kuriuos sukuria po plėtros besikeičiančios Europos Sąjungos sienos. Šioje srityje būtina remti nuoseklius tarpvalstybinius veiksmus, skatinančius ekonominę abiejų šalių veiklą, ir šalinti vystymosi kliūtis. Šiuo tikslu sanglaudos politika ir naujoji Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė, bei kur tinkama naujoji Pasirengimo narystei priemonė, turi sukurti nuoseklią tokių veiksmų sistemą.

2.5. Tarptautinis bendradarbiavimas

Tarptautinio bendradarbiavimo regionuose būtina stiprinti ekonominę ir socialinę integraciją bei sanglaudą. Tarptautinio bendradarbiavimo programomis siekiama didinti valstybių narių bendradarbiavimą strateginiais klausimais.

Todėl paramą reikėtų teikti veiksams, kuriais siekiama gerinti fizinį teritorijų susietumą (pvz., investicijoms į tvarųjį transportą) bei nematerialiuosius ryšius (tinklus, regionų tarpusavio mainus bei dalyvaujančių šalių tarpusavio mainus).

Numatomiems veiksams priklauso Europos transporto koridorių (visų pirma tarpvalstybinių atkarpu) sukūrimas gamtiniam pavojams išvengti, vandens ūkio tvarkyba upės baseino lygmeniu, integruotas jūrų bendradarbiavimas ir MTTP (naujovių) tinklai.

Pakeistas dabartinių tarptautinio bendradarbiavimo zonų žemėlapis, siekiant užtikrinti, kad bus sukurtos pagrindiniams struktūriniam veiksams įgyvendinti būtinos sąlygos. Šie regionai buvo nustatyti atsižvelgiant į teritorinę darną ir funkcinius geografinio pobūdžio kriterijus, pavyzdžiui, į priklausymą tos pačios upės baseinui ar pakrantės zonai, ar kalnuotai vietai, ar į tai, jog per juos eina pagrindinis transporto koridorius. Taip pat svarbūs yra ir kiti kriterijai: istorija ar institucinės struktūros, vykstantis bendradarbiavimas ar galiojantys susitarimai.

2.6. Tarpregininis bendradarbiavimas

Tarpregininio bendradarbiavimo programos turėtų būti sutelktos ties atnaujinta Lisabonos strategija: stiprinti naujoves, MVĮ ir verslumą, aplinkosaugą ir rizikos prevenciją. Be to, bus skatinami miestų plėtros, viešojo sektoriaus paslaugų (tokių kaip sveikatos priežiūros paslaugos ir IRT naudojančios valdymo paslaugos) modernizavimo, patirties ir gerosios patirties mainai, bendradarbiavimo programų įgyvendinimas, tyrimai ir duomenų rinkimas. Parama tarpregininiam bendradarbiavimui taip pat gali būti skiriama pagal konvergencijai, regionų konkurencingumui ir užimtumui skirtas programas. Taip pat bus skatinami patirties ir gerosios patirties mainai miestų plėtros, socialinės integracijos, miestų ir kaimo vietovių ryšių bei bendradarbiavimo programų įgyvendinimo srityse.